

Årsmelding 2016

Grimstad kommune

Postadresse:

Postboks 123
4891 Grimstad

Besøksadresse:

Arendalsveien 23

Telefon 37 25 03 00

www.grimstad.kommune.no

Utarbeidet av Grimstad kommune.

Bilder:

Solveig Jentoft, Grimstad kommune

Et tilbakeblikk på 2016 – februar:
Grimstad skifestival v/Guro Sommer

Microsoft-illustrasjoner,
www.microsoft.com

Grimstad kommunes visjon og verdier	4	Regionsamarbeidet i Østre Agder.....	51
Sammendrag	5	Status for de store investeringsprosjektene...	52
Ordførerens innledning til årsmeldingen	6	Status IKT og fornyelse av viktige fagsystemer.....	54
Politisk organisering og aktiviteter	7	Klimaregnskap – kommunal virksomhet	56
Rådmannens innledning.....	11	Jubileumsåret.....	60
Et tilbakeblikk på 2016.....	13	Kultur- og oppvekstsektoren	64
Satsingsområder i kommuneplan 2015-2027	14	Helse- og omsorgssektoren.....	79
Befolkningsutvikling	15	Samfunns- og miljøsektoren	92
Økonomi	17	Vann- og avløpstjenester	96
Kvalitet og internkontroll	26	Støttetjenestene	98
Beredskapsarbeidet.....	28	Fellesområdet	101
Likestilling og mangfold	29	Finansområdet	102
Grimstad – en åpen og innovativ kommune..	36	Kirke- og trossamfunn.....	103
Flyktninger – bosetting og integrering	44	Stikkordsregister	105
Næringsutvikling	49		

Vedlegg til Grimstad kommunes årsmelding 2016

- Driftsenhetenes årsmeldinger 2016
- Finansforvaltning
- Oppfølging av politiske vedtak per 31.12.2016
- Årsmelding for Østre Agder 2016
- Årsrapport fra Livsglede for eldre
- Årsrapport fra utviklingssenteret

Grimstad kommunes visjon og verdier

Visjon: Grimstad - med viten og vilje

Grimstad skal utvikles gjennom målbevisst satsing på kunnskap og skaperkraft for å møte framtidens behov. Vi vil lykkes gjennom å bli bedre til det vi allerede er best til: Vilje til samspill mellom frivillig innsats, næringsliv, kommune, stat og fylke. Dette skal gjøre Grimstad til en drivkraft i utviklingen av Sørlandet som region, og et eksempel på alt som kan oppnås med privat-offentlig partnerskap. Ved å forene krefter, skal vi klare mer enn det som forventes av en liten by.

Grimstad vil kombinere småbyens opplevelse av nærhet og tilhørighet, med mangfold og valgfrihet fra større steder. For den som ønsker begge deler, er vårt mål å skape Norges beste sted å bo: En åpen og romslig skjærgårdsby med gode muligheter for utdanning, jobb og fritid.

Grimstad kommune skal være en nøktern organisasjon som leverer solide tjenester til en voksende befolkning. Fellesskapet skal styre gjennom god samfunnsplanlegging - som også er åpen for at i en by med stor skaperkraft blir nye veier noen ganger til mens vi går.

Etiske retningslinjer

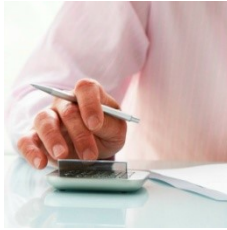
Kommunestyret har vedtatt etiske retningslinjer for folkevalgte og ansatte i Grimstad kommune. Grimstad kommune er ansvarlig for grunnleggende velferdstjenester og forvalter

lover og store ressurser på vegne av fellesskapet. Det er derfor viktig at holdningene og handlingene til folkevalgte og ansatte gjenspeiler en høy etisk standard. Folkevalgte og ansatte har et selvstendig ansvar for at egne handlinger er i samsvar med de etiske retningslinjene. Varsling gjør det mulig å rette opp kritikkverdige forhold.

Grimstad kommune bygger sin virksomhet på verdiene

- **åpenhet**
- **redelighet**
- **respekt**
- **mot**

Sammendrag

Grimstad kommune har 22 692 innbyggere per 01.01.2017. Dette er en økning på 142 innbyggere og 0,63 % i forhold til 01.01.2016. I 2015 var veksten hele 452 innbyggere, eller også 2,05 %. For landet var veksten i folketall ca. 0,85 % i 2016.

Det er et regnskapsmessig overskudd (mindreforbruk) på +49,3 mill. kroner i 2016, som kan avsettes til disposisjonsfond. Sum disposisjonsfond var 67,3 mill. kroner ved årsslutt 2015, men av disse var det 30,9 mill. kroner vedtatt disponert til egne formål, slik at det reelt var 36,4 mill. kroner ledig. Kommunens samlede disposisjonsfond kan bli 85,7 mill. kroner hvis hele resultatet for 2016 avsettes.

Kommunen har fortsatt ikke tilstrekkelig disposisjonsfond. Målet for disposisjonsfondets størrelse er mer enn 110 millioner kroner.

Netto driftsresultat er +33,2 mill. kroner, og netto driftsresultatgrad er 2,0 %.

Det positive årsresultatet for 2016 skyldes vesentlig tre forhold:

- Frie inntekter (skatt/rammetilskudd/inntektsutjevning) + 22,8 mill.
- Pensjon/premieavvik + 18,4 mill.
- Netto finanskostnader (renter/renteinntekter/avdrag/utbytte) + 5,5 mill.

Samlet utgjør dette +46,7 mill. kroner og dermed en stor andel av årsresultat på + 49,3 mill. kroner.

Sektorene har et samlet mindreforbruk/avvik i forhold til budsjett på +1,1 mill. kroner i 2016. I 2015 hadde de et samlet merforbruk på -10,6

mill. kroner. De økonomiske resultatene er derfor bedret betydelig.

Grimstad kommune hadde ved regnskapsavslutningen 31.12.2016 en samlet lånegjeld på 1 651,3 mill. kroner. Inkludert i denne gjelden ligger formidlingslån fra Husbanken og lån til selvfinansierende tjenester (vann/avløp). Tilsvarende var lånegjelden 1 598,8 mill. kroner pr. 31.12.2015. Netto lånegjeld utgjør kr. 53 409 pr innbygger pr 31.12.2016. For landet utenom Oslo var tallet kr. 57 759, mens det for sammenlignbare kommuner med Grimstad (KOSTRA-gruppe 13) var kr. 49 758.

Kommunen hadde 1 137 faste årsverk og 1 541 brutto årsverk i 2016 (brutto årsverk inneholder også timelønnede og midlertidige årsverk).

I 2016 hadde Grimstad kommune et sykefravær på 7,76 %. Dette var nesten likt med 2015 hvor sykefraværet var 7,78 %.

Ordførerens innledning til årsmeldingen

Med vind i seilene!

Vi har brukt 2016 til å markere og feire at det er 200 år siden Grimstad ble kjøpstad og fikk bystatus. Som overskrift for jubileet satte vi «Med tilbakeblikk – og blikket fremover». Ønsket var å hente inspirasjon, motivasjon og kraft fra Grimstads stolte historie til utfordringene som ligger foran oss. Dette var bakgrunnen for tittelen på jubileumsboka, «Med vind i seilene!»

Jubileumsmarkeringene gjennom året viste noe av det rikholdige frivillige engasjementet som finnes i byen vår. Ikke minst kom dette til uttrykk ved hovedmarkeringen første helgen i juni. Og på selve fødselsdagen til jubilaranten var det stas å få kronprinsparet på besøk for å hedre byen. I den anledning foretok de åpningen av «Ruta», gateinstallasjonen som sammen med jubileumsboka, står igjen som varige merker etter jubileet. På plaketten ved Ruta står det: «Ruta er en frisone hvor tillit og omsorg råder. I Ruta har vi alle samme rettigheter og forpliktelser». Den minner oss om hvilke verdier vi ønsker at Grimstad skal preges av.

Historien viser at det ikke bare har vært medvind og solskinn for Grimstad kommune og innbyggerne her i 200 år. Det har vært skiftende vindforhold for Grimstad-skuta, men sjelden vindstille. Slik har det vært det siste året også. Vi har hatt noen ganske kraftige kastevinder i 2016. Innkjøp av helsetjenester gjennom flere år uten lovlige rammeavtaler har tatt mye oppmerksomhet siden høsten 2015. Og saken, med ulike aspekter, har med nødvendighet tatt mye plass gjennom hele 2016, og vil sannsynligvis følge oss gjennom det meste av

2017. Heldigvis er det håp om at det kan komme noe godt ut av det som har vært belastende og krevende for mange involverte.

To store idrettshallprosjekter har også satt sitt preg på 2016. Den store regionale friidrettshallen ble påbegynt, og i løpet av 2017 blir den åpnet. Og en ny flott flerbrukshall på Landvik ble åpnet før jul. Men enda viktigere enn anleggene er den aktiviteten, gleden og prestasjonene som utendørs og innendørs idrettsanlegg legger til rette for. Unge idrettsutøvere fra Grimstad har stått for imponerende resultater dette året.

Etter årelange diskusjoner om nytt bibliotek i Grimstad, ble grunnsteinen til det nye biblioteket lagt ned i slutten av november. Ifølge byggeplanene skal biblioteket stå ferdig og klart til åpning i desember 2017. Samme dag som grunnsteinsnedleggelsen, ble navnet på den nye parken som skal omkranse biblioteket, kunngjort. Parken har fått navnet «Byhaven».

I jubileumsåret fikk Grimstad for første gang en kvinne som rådmann. Det er jeg glad for. Men aller mest er jeg glad for at vår nye rådmann har kunnskap, kompetanse, varme og tydelighet som en slik krevende lederstilling krever. Hun skal lede en stor flokk med engasjerte og dyktige medarbeidere som hver dag skal levere best mulig tjenester til innbyggerne i Grimstad.

Til slutt vil jeg si en hjertelig takk til alle i offentlig, privat og frivillig sektor som bruker sin evner, krefter, engasjement og ressurser for å gjøre Grimstad til et best mulig sted å leve for barn, unge, voksne og eldre. Vi - fellesskapet i Grimstad – er avhengige av dere!

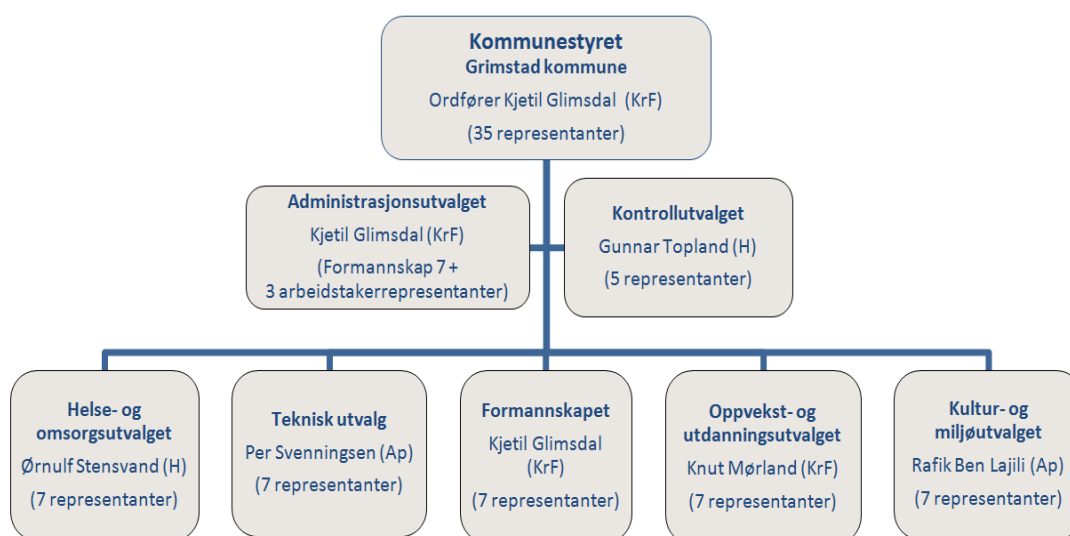
Kjetil Glimsdal
Kjetil Glimsdal

Ordfører, leder av kommunestyret, formannskapet, kommuneplanutvalget og administrasjonsutvalget

Politisk organisering og aktiviteter

Etter valget høsten 2015 ble det vedtatt følgende politiske organisering for Grimstad kommune.

Utvalgsmøter og saker 2015-2016

Utvalg	Antall møter 2015	Antall møter 2016	Antall saker 2015	Antall saker 2016
Kommunestyret	13	11+3*	157	159
Formannskapet	9	14	80	107
Teknisk utvalg	10	14	285	271
Helse- og omsorgsutvalget	9	10	53	50
Oppvekst- og utdanningsutvalget	9	10	48	33
Kultur- og miljøutvalget	9	10	62	61
Barn- og unges kommunestyre	3	5	14	26
Ungdomsrådet	9	8	15	15
Eldrerådet	9	8	23	16
Landbruksnemnda	8	3	31	
Råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne	9	9	23	15
Eierskapsutvalget	1		1	
Administrasjonsutvalget	4	6	9	13
Kontrollnemnda for alkoholomsetning	-		-	
Valgstyret	5		9	
Kommuneplanutvalget	8	10	22	11
Sakkyndig nemnd	10		678	
Klagenemnda for eiendomsskatt	23		401	

*Kommunestyret hadde elleve ordinære møter og tre temamøter

Utvalgsledernes kommentarer til årets aktiviteter

Helse- og omsorgsutvalget

Leder: Ørnulf Stensvand (H)

Helse- og omsorgsutvalget er preget av stor takhøyde og mange diskusjoner. Saker og temaer som blir tatt opp blir ofte nøye gjennomdiskutert før utvalget fattet vedtak. Utvalget er stort sett enstemmig i sine vedtak.

Pressen har satt fokus på kjøp av helsetjenester. I løpet av det siste året har sektoren vår gått gjennom en gransking som har avdekket en del kritikkverdige forhold når det gjelder disse tjenestene. BDO-rapporten foreligger. Denne saken er foreløpig ikke avsluttet, og vi håper å få landet denne i løpet av 2017. I kjølvannet av denne har det også dukket opp andre saker som også må håndteres. Disse sakene har fått mye oppmerksomhet.

Vi jobber etter kommunedelplanen, og prøver etter beste evne å sette inn tiltak der vi ser det nytter. Ett eksempel er tidlig innsats. Vi har vært pådriver for flere ressurser til helsestasjonen og til helsesøstervirksomheten. Vi ser at tidlig innsats nytter.

Rusomsorgen er fremdeles inne i omorganisering. Det har også i 2016 vært litt utfordringer i denne sektoren med enkelte brukere. Dette ser nå ut til å ha avtatt noe da vi på våren 2016 startet med døgnbemanning på Ekelunden. Dette har roet rusmiljøet noe. Det er etablert nye boliger for mennesker med rusproblemer rundt om i kommunen. Dette har også vært avgjørende for å dempe konfliktnivået innad i miljøet.

Boligsosial handlingsplan kommer etter hvert i rute. Det er tydeligvis en lang og tung sak. Vi har i 2016 fått på plass noen vedtak om omsorgsboliger på Fevik. Prosessen rundt dette skapte en del turbulens, og vi håper at administrasjonen tok lærdom av dette; Det er viktig med informasjon både før under og etter prosessene.

I eldreomsorgen ser vi at institusjonene har vært foregangsinstitusjoner med tanke på middag til normal middagstid. Institusjonene drives godt for pasientene, og Berge Gård har tatt i bruk de ledige rommene som vi har sørget for å få oppgradert. Disse rommene er tiltenkt for kortere opphold med tilsyn for de som ikke er klare til å flytte hjem enda.

Vi ser med bekymring på det til tider store overforbruket som er på enkelte enheter. Dette er det satt fokus på i forbindelse med gjennomgangen av boveiledertjenesten.

I 2016 fikk Grimstad kommune IMDIs bosettingspris for 2015 for sitt arbeid med innvandrere. Vi har ligget i landstoppen i integreringsarbeidet over flere år. Det viser seg at det arbeidet som gjøres virker. I Grimstad kommer over 80% av flyktningene ut i jobb eller skole etter gjennomgått introduksjonsprogram.

Utvalget opplever fremdeles at vi har flinke ansatte som spiller på lag med både brukere og politikere. På tross av store endringer i de senere årene opplever vi at vi har en organisasjon til det beste for innbyggerne.

Vi i utvalget vil gjerne rette en stor takk til alle våre ansatte og frivillige som bidrar til at Grimstad er et godt sted å bo.

Teknisk utvalg

Leder: Per Svenningsen (Ap)

Teknisk utvalgs saks- og arbeidsområde omfatter tjenesteområdene innenfor samfunns- og miljøsektoren. Enhetene i sektoren produserer og leverer viktige tjenester til kommunens

innbyggere og næringsliv. Tjenestene omfatter forvaltning av bygg og eiendom, oppmålingstjenester, kommunaltekniske tjenester innenfor vann, avløp, renovasjon, bydrift, bran- og feiertjenester, plan- og

byggesaksbehandling, miljø og landbruks tjenester.

Hoveddelen av teknisk utvalgs arbeidsmengde er knyttet til behandling av plan- og byggesaker. Et oppnevnt utvalg med Tore Stalleland som leder utarbeidet et nytt «Reglement for plan- og byggesak». Målsettingen med utvalgets arbeid var å gi administrasjonen fullmakt til å behandle flere dispensasjonssaker, som tidligere ble sendt utvalget til behandling. Denne arbeidsfordelingen har ført til en betydelig redusert saksmengde i utvalget og et raskere svar i byggesaksbehandlingen. For 2016 behandlet byggesaksavdelingen 729 saker på delegert myndighet og utvalget 285 saker.

Det er stor aktivitet innenfor flere viktige områder i Grimstad kommune. Blant annet er saksmengden innenfor plan- og byggesaksområdet stor. Dette gjelder både for næringsbygg, campusområde, tomte- og boligplaner samt vei og offentlige områder. Av aktuelle saker kan nevnes forslag til ny planstrategi 2016 – 2019, handlingsplan for fylkesveier, forslag til omklassifisering av kommunale veier, retningslinjer ved pålegg om tilknytning til offentlig avløp, byrom og formingsveileder for de sjønære områder, mulighetsstudie for sykkel, revidert avfallsforskrift, status trafiksikkerhetstiltak 2016, detaljplan for Fjære kirkegård og næringspark PS – anlegg. I et samarbeid mellom Grimstad kommune og fylkeskommunen ble fortau langs FV 404 på Roresanden ferdigstilt. Dette er et stort løft for trygg skolevei og lokalmiljøet.

Det er vedtatt planer for fornying og forsterkning av kommunens vannforsyning og avløpsanlegg.

Ny fordelingssentral for vannforsyning er ferdigstilt på Fjæreveien og forberedelse til ny rørtrase mot Fjære er i arbeid. Ny avløpsledning fra Lillesandsveien til Groos er fullført, og plan for en eventuell utvidelse av Groos renseanlegg eller bygging av nytt anlegg utredes.

Oppvekst- og utdanningsutvalget

Leder: Knut Mørland (KrF)

Oppvekst- og utdanningsutvalget har fortsatt i 2016 å besøke våre skoler og barnehager hvor vi har våre møter. Her får vi omvisning og informasjon om "rikets" tilstand.

Dette er nyttig for oss politikere. Vi får høre om gleder og sorger, hvor skoen måtte trykke, og hvor store gleder som finnes og innsats som gjøres. Dette gir oss nyttig informasjon og kompetanse til å ta rette valg i vår sektor. Det gjøres en formidabel innsats som også gir resultater i undervisning og som vises på nasjonale prøver. Vi ligger nokså midt på treet sett i nasjonalt perspektiv, men noen skoler utmerker seg sterkt.

Det passer seg her å takk for innsatsen som gjøres hver dag!

Vi ser videre at penger som budsjetteres blir brukt til å forbedre skolene våre, mens vi ser videre at vi har mye igjen blant annet på skoler og barnehager som har ventet lenge, for noen altfor lenge, men som står på planen for rehabilitering eller kanskje nybygg.

Vi har så vidt begynt å tenke strategisk for hvordan vi skal bygge skolestrukturen videre, men ser at det må en strategisk tenkning til for å lande dette. Planen har i flere år blitt kalt for "Skolepakke 3".

Utvalget har behandlet mange saker, men mye er orienteringssaker. Vi ønsker å være mer delaktige i den politiske hverdagen og har en post på hvert møte, eventuelt, hvor hvert medlem får løfte inn saker som ønskes behandlet i utvalget på et senere møte, behandles i gruppene for så å kunne ende opp som en sak i kommunestyret. Dette gjør politisk arbeid mer interessant og spennende.

På hver møte har vi også en runde med referat fra de forskjellige SU'ene og styremøter vi har deltatt i siden siste utvalgsmøte. Dette blir et bindeledd mellom skolene/barnehagene og

politikken. Dette gir også nyttig informasjon som kan føre til videre politisk arbeid.

Utvalget har hatt felles møter/seminar med helse- og omsorgsutvalget. Der hvor vi ser at vi trenger felles informasjon i skjæringspunktet mellom skole og helse, hvor helsesøster, fysioterapi, barnefattigdom og andre punkter er et viktig løft, blir dette tatt videre til kommunestyre med stormøter/ dagseminar hvor vi vil se hva kommunen må få til.

Samarbeid med administrasjon og politikere fungerer veldig greit. Det brukes mye tid på saksframstillinger. Vi er veldig fornøyde med at representanter fra skolekontoret, barnehagene, kvalifiseringstjenesten og ellers dem som til enhver tid har skrevet sakspapirene alltid stiller opp.

Kultur- og miljøutvalget **Leder: Rafik Ben Lajili**

Først må jeg gratulere Grimstads innbyggere med 200-årsjubileum for kommunen. Det har vært et spennende år med mange kulturelle innslag, og til og med et besøk av Kronprins Håkon og Kronprinsesse Mette Marit.

Det er også gledelig at Raet nasjonalpark ble vedtatt av Kongen i statsråd høsten 2016. Det var en stor regional begivenhet at et så flott område i skjærgården nå er vernet, og at Grimstad muligens får et velkomstsenter som kan ligge på Dømmesmoen.

I oktober 2016 startet arbeidet med det nye biblioteket opp for fullt, og det forventes å bli ferdig om et år. Parken fikk navnet Byhaven etter en navnekonkurranse. Parken vil være et viktig bindeledd mellom Grimstad sentrum og Oddensenteret.

I løpet av året har utvalget har behandlet 48 politiske saker, 19 referatsaker og 18 orienteringssaker, som er knyttet til lokale kulturarrangementer som søkte tilskudd eller underskudds garanti. Kultur- og miljøutvalget

har igjen støttet Skral Festival og har fått på plass et fast økonomisk bidrag til festivalen i de kommende årene. Det er en festival til glede mange ungdommer, både fra Grimstad, fylket for øvrig og fra andre fylker.

Kultur- og miljøutvalget behandlet mange små og store saker. Det ble vedtatt i mars å begynne med arbeidet med revidering av kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet 2017-2020, og planen ble ferdig behandlet i høst. Utvalget har støttet Kilandsenteret, Badebåden, Filmklubben og Color-festivalen, som igjen ble en suksess og gjorde Grimstad by riktig så fargerik. Utvalget har også støttet konsert på Kirkeheia, Askepott-teaterforestillingen og Barnebokfestivalen.

Utvalget ble orientert om avslutningen av arbeidet med å miljøsertifisere kommunen sine ulike enheter etter 3 år med arbeid.

Kommunens kulturpris for 2016 ble tildelt Grimstad Turn- og Idrettsforening (GTIF). Idrettslaget var 150 år i 2015, og har i de siste årene hatt en enorm utvikling, både i bredde og i omfang. Aktivitetstilbudet er endret og bedret, og ikke minst spisset enda mer innen de ulike turn-grenene.

Rådmannens innledning

Det langsiktige målet

Grimstad kommune skal levere solide tjenester til en voksende befolkning, samtidig som kommunen videreutvikles til en åpen og romslig skjærgårdsby med gode muligheter for utdanning, jobb og fritid. Kommunen skal utvikles gjennom målbevisst satsing på kunnskap og skaperkraft for å møte framtidens behov. Samspill mellom frivillig innsats, næringsliv, kommune, stat og fylke er en forutsetning for å lykkes og Grimstad skal være en drivkraft i utviklingen av Sørlandet som region (fra Kommuneplan 2015 – 2027).

Det utarbeides mål for det enkelte år som bygger opp under de langsiktige målene som ligger i kommuneplanen. Denne årsmeldingen sier noe om hvordan det går, om vi er på rett vei.

Et begeistringens år

Kommunen feiret i 2016 sitt 200 års jubileum med mange godt besøkte arrangement.

Byggingen av det nye biblioteket startet og det reises et bygg for fremtiden i innseilingen til Grimstad. Kommunen har startet utviklingen av Byhaven, den nye parken ved biblioteket, og har også invitert til samarbeid om torg- og gatebruksplan for sentrumskjernen.

Kommunen oppnådde stor anerkjennelse for sitt arbeid med bosetting og integrering av flyktninger gjennom bosettingsprisen i 2016.

Alle kommunens enheter er nå miljøfyrtårnsertifisert. Kommunen ble godkjent som trafikksikker kommune av Trygg Trafikk.

Grimstad fikk nasjonalparkstatus gjennom Raet Nasjonalpark.

Grimstads satsing på eHelse, i samarbeid med universitet i Agder og næringslivet i regionen, har tatt et nytt steg videre gjennom prosjektet I4Helse.

Renholdstjenesten i Grimstad kommune fikk pris for inkluderende arbeidsliv (IA) i Aust-Agder.

Et krevende år

De fleste som følger Grimstad kommune ser nok at 2016 ble et mer krevende år enn noen kunne forutse ved inngangen til året. Det var senhøsten 2015 meldt avvik i etterlevelse av regelverk og rutiner ved innkjøp av helsetjenester, og omfanget av innkjøpene ble avdekket våren 2016. Ekstern undersøkelse pekte på konkrete tiltak for å sikre rett praksis, samtidig som det ble stilt spørsmål om andre tema som ytringsklima, ledelse og habilitet. Dette ble utgangspunkt for sterke meningsutvekslinger, særlig i media. Vinteren 2016/ 2017 har derfor vært en ressurskrevende balansegang mellom å ta tak i alvorlige avvik, å prøve å være så åpen som mulig, forsøke å korrigere fakta og å nyansere oppfatninger. Det er stor oppslutning om handlingsplan for innkjøpssaken, som skal ta tak i de avvikene som er påvist og de faktorer det er antagelser rundt.

Rådmannen har et godt og sterkt lag i organisasjonen som er godt i gang med oppgaven, og som med god politisk støtte skal gjennomføre handlingsplanen for innkjøps-saken. Det er lagt opp til stram og ambisiøs fremdrift som justeres om nødvendig for å sikre at vi også bevarer helsefremmende arbeidsplass og arbeidsglede.

Det pågår samtidig viktige samfunnsutviklingsprosjekter og utviklingstiltak innen de fleste

tjenester som skal løses parallelt med tjenesteproduksjonen og denne handlingsplanen.

Tidenes økonomiske resultat

Økonomirapporteringen gjennom året pekte på ubalanse mellom budsjett og regnskap særlig innen helse- og omsorgstjenestene, til tross for at sektoren er tilført ressurser i løpet av året. Det ble gjennomført en driftsgjennomgang av boveiledertjenesten for å beskrive behovene og forventet utvikling innen tjenesten. Det er vedtatt handlingsplan for å følge opp gjennomgangen. Det er satt i gang et eget prosjekt som skal se på organisering og mulig effektivisering i hele sektoren.

Det økonomiske resultatet er likevel «tidenes økonomiske resultat». Dette skyldes ekstraordinær skatteinntang, økte inntekter og refusjoner.

Takk til ledere og ansatte

Rådmannen er med sin korte fartstid i Grimstad kommune blitt inspirert og imponert av ansatte og ledere i Grimstad kommune. Gjennom besøk til kommunens enheter har rådmannen fått møte dedikerte, faglig kompetente og engasjerte medarbeidere og vil takke ledere og medarbeidere som har stått støtt i både medvind og motvind, og som har samtidig levert gode tjenester til Grimstads innbyggere.

Grimstad, 31. mars 2017

Rådmann

Et tilbakeblikk på 2016

Januar	Februar	Mars
 Ordføreren dro i gang jubileumsåret med lansering av jubileumsprogrammet og facebook-side 4. januar.	 Grimstad skifestival gikk av stabelen 13. februar, og jubileumskomiteen arrangerte den andre av totalt fire foredragskvelder om Grimstads historie.	 Grimstad kommune fikk nye nettsider 9. mars. 16. mars ble UKM (Ung kultur møtes) arrangert.
April	Mai	Juni
 Den 10. barnebokfestivalen i Grimstad startet 5. april. 19. april ble årets Sykle til jobben-aksjonen, dratt i gang, blant andre av ordføreren	 Den etter hvert tradisjonelle veteranmottakelsen ble holdt med ordføreren som vert den 8. mai, 55 gjester deltok. Den skønne milde var heller forblåst og regnfull da HKM Kongens garde besøkte byen i forbindelse med åpning av Stine Sofies Stiftelse 19. mai.	 I et strålende sommervær ble det feiret jubileum hele helgen 3.-5. juni, og på selve jubileumsdagen fikk vi besøk av HKH Kronprins Haakon og HKH Kronprinsesse Mette Marit (se eget kapittel). Kortfilmfestivalen gikk av stabelen 8.-12. juni. 15. juni ble Grimstad sertifisert som trafiksikker kommune.
Juli	August	September
 Badebåden gikk i skjærgården og man nøt en nokså forblåst og ikke altfor varm sommer i feriebyen. Biblioteket bidro med leselyst i sin sommerleskampanje, og Skral Festival samlet musikkglade festivalpublikum 11. og 12. juli.	 August er alltid preget av at studentene inntar byen igjen, så også under studiestartfestivalen 2016. Kommunen bidro med utflukter og utdeling av vann under pubbræset i sentrum. 31. august ble det klart at årets kulturpris skulle gis til Grimstad turn- og idrettsforening.	 9. september var det sykkel- og miljødag i byen. 24. september var det åpen dag på brannstasjonen i Grimstad, til stor glede for mange små brannmannspirer. 28. september kunne man få med seg en hyggelig epledag på Hagebruksmuseet.
Oktober	November	Desember
 Kommunens renholdstjeneste mottok IA-prisen 10. oktober. 14. oktober var det klart for kulturnatt i Grimstad sentrum. Høstens TV-aksjon gikk av stabelen 22. oktober.	 I november ble grunnsteinen til Grimstads nye bibliotek lagt ned. Dette skjedde lørdag 26. november, i forkant av det tradisjonelle fakkeltog og julegrantenninga. Under arrangementet ble også vinneren i navnekonkurransen for den nye byparken avslørt, vinneren var Byhaven, foreslått av Linn Kristine Kvammen.	 Kulturskolen feiret sitt 40-årsjubileum med festforestilling i Grimstad kulturhus den 4. desember. Samme dag ble kulturprisen overrakt til GTIF. Den 16. desember ble Raet nasjonalpark vedtatt av Kongen i statsråd.

Satsingsområder i kommuneplan 2015-2027

Næringsutvikling

Grimstad har en sysselsettingsutvikling som er bedre enn landssnittet

- Grimstad kommune arbeider aktivt for regionalt næringssamarbeid og –utvikling
- Grimstad sentrum har attraktivt særpreg
- Grimstad utnytter sine særegne kvaliteter og muligheter
- Grimstad kommune legger til rette for innovativt, fremtidsrettet næringsliv

Universitetsbyen

Grimstad er en anerkjent universitetsby

- Grimstad kommune er et godt vertskap for Universitetet i Agder
- Grimstad er en attraktiv universitets- og studentby

Levekår og folkehelse

Grimstad har en fysisk aktiv befolkning og gode oppvekstvilkår for alle

- Grimstad har gode oppvekstvilkår for alle
- Tidligst mulig innsats for å hindre problemutvikling
- Barn og unge vokser opp med god psykisk helse
- Grimstad kommune legger til rette for at hele befolkningen kan være fysisk aktive
- Grimstad er et inkluderende samfunn på tvers av generasjoner, kulturell bakgrunn og sosiale lag

Kommunen som organisasjon

Grimstad er en åpen, innovativ kommune

- Grimstad kommune har folkevalgte og ansatte med høy etisk standard
- Grimstad kommune forvalter sine kapitalressurser på en god måte
- Grimstad er en innovativ kommune
- Grimstad kommune har tjenester med kvalitet over landssnittet
- Grimstad kommune har kompetente medarbeidere som trives på jobb
- Grimstad kommune er en aktiv samfunnsutvikler som spiller på lag med private og frivillige
- Grimstad har en bærekraftig samfunnsutvikling
- Grimstad kommune legger til rette for klimavennlig arealdisponering
- Grimstad kommune har en klimavennlig drift og forvaltning

Grimstad kommunestyre vedtok kommuneplanen 31.august 2015. I tillegg har kommunestyret nylig vedtatt syv kommunedelplaner:

1. **Kommunedelplan for grøntstruktur og friluftsliv 2015-27**
2. **Kommunedelplan for barnehage 2015-2027**
3. **Kommunedelplan for flyktningområdet 2015-2027**
4. **Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet 2014-2017**
5. **Kommunedelplan for kultur 2015-2027**
6. **Kommunedelplan for skolesektoren 2015-2018**
7. **Kommunedelplan for helse og omsorg 2014-2027**

Befolkningsutvikling

Befolkningens størrelse og sammensetning endres når folk fødes og dør, og når de flytter. Når det fødes flere enn det dør får vi et fødselsoverskudd. Nettoinnflytting får vi når det flytter flere inn enn ut. Dette bestemmer folkeveksten i kommunen.

Noen sentrale kjennetegn ved befolkningsutviklingen og -struktur i Grimstad:

- Stabil befolkningsvekst i over 50 år, ingen år med nedgang i folketallet. Befolkningen har doblet seg på disse årene. I et «normalår» øker folkemengden i Grimstad med rundt 300.
- Nettoflyttingen gir vekst på unge barnefamilier.
- Grimstad har flere unge og færre eldre enn i mange andre kommuner.
- Relativt høy mobilitet (ut- og innflytting).
- Grimstad har en negativ nettoppendling – flere pendler ut fra Grimstad til arbeidsplasser i andre kommuner og andelen er svakt økende.

- Usikkerhet og uro i arbeidsmarkedet, flyktningssituasjonen m.v gjør det noe mer usikkert å fremskrive befolkningsutviklingen for Grimstad.
- Med forbehold; Grimstad vil passere 30 000 innbyggere i perioden 2030-2040.

Fortsatt befolkningsvekst

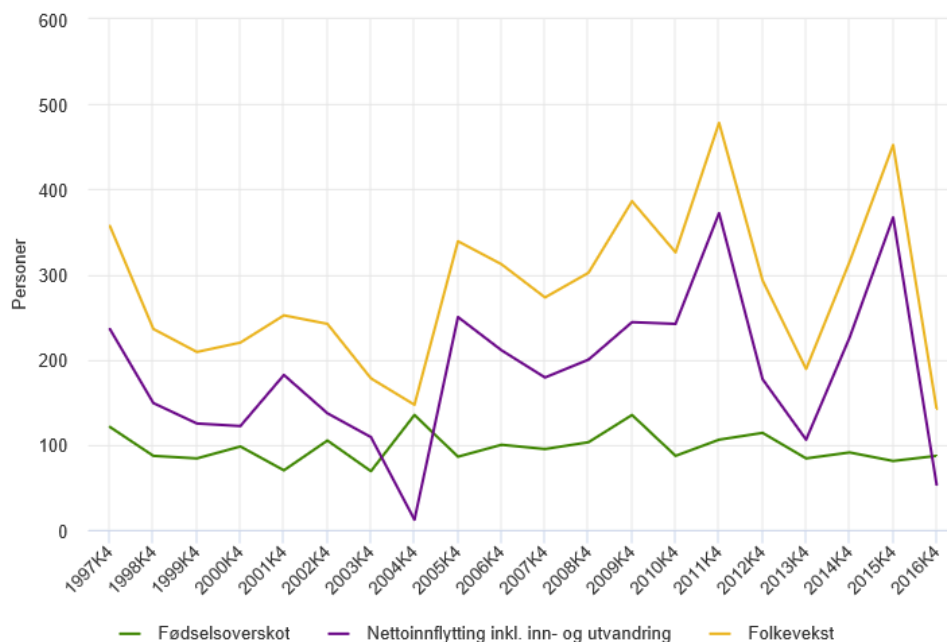
De tre siste årene har Grimstad fått 909 flere innbyggere, 452 av dem kom i 2015 og 142 kom i 2016. Diagrammet under viser befolkningsutviklingen i Grimstad de siste 20 årene (utgangen av hvert år).

Folketall

[per 4. kvartal 2016]

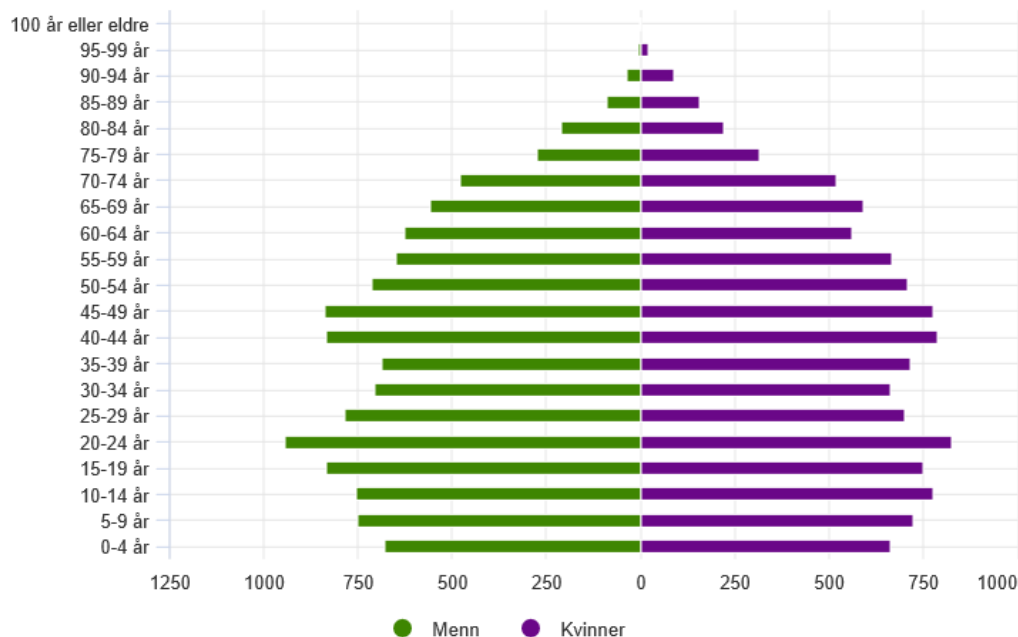
22 692 innbyggere

Kilde: Folkemengde, Statistisk sentralbyrå

Aldersfordeling

[per 1. januar]

Kilde: Folkemengde, Statistisk sentralbyrå

Fakta om befolkningen

Fødte hittil i år ⁱ

246 personer [per 4. kvartal 2016]

Personer med innvandrerbakgrunn ⁱ

3 119 personer [per 2017]

Døde hittil i år ⁱ

159 personer [per 4. kvartal 2016]

Per privathusholdning ⁱ

2,27 personer [per 2016]

Nettoflytting hittil i år ⁱ

53 personer [per 4. kvartal 2016]

Innbyggere per km² landareal ⁱ

83 personer [per 2016]

Folkevekst hittil i år ⁱ

142 personer [per 4. kvartal 2016]

Kommunens areal ⁱ

304 km² [per 2016]

Forventet utvikling

Befolkning i 2030 ⁱ

27 472 innbyggere [per 2030]

Befolkning i 2040 ⁱ

30 803 innbyggere [per 2040]

Økonomi

Finansielle mål

Bygge disposisjonsfond

Det er et regnskapsmessig mindre forbruk (overskudd) på 49,3 mill. kroner i 2016, som kan avsettes til disposisjonsfond. Sum disposisjonsfond var 67,3 mill. kroner ved årsslutt 2015, men av disse var det 30,9 mill. kroner vedtatt disponert til egne formål (friidrettshall 15 mill. kroner, flyktninger 9,2 mill. kroner, bibliotek 4 mill. kroner m.v) slik at det reelt var 36,4 mill. kroner ledig. Kommunens samlede disposisjonsfond kan bli 85,7 mill. kroner hvis hele resultatet for 2016 avsettes.

Kommunen har fortsatt ikke tilstrekkelig disposisjonsfond. Målet for disposisjonsfondets størrelse er mer enn 110 millioner kroner.

Gjeldsgrad

Grimstad kommune har en nettolånegjeldsgrad på 71,3 % i 2016 (70,2% i 2015). Kommuner i kostragruppe 13 (sammenlignbare kommuner med Grimstad) hadde en gjennomsnittlig netto lånegjeldsgrad på 67,3% i 2016.

Netto resultatgrad

Netto resultatgrad er netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter. Teknisk beregningsutvalg for kommunesektoren (TBU) anbefaler fra 2014 at kommunenes netto resultatgrad bør være på 1,75 %. I 2016 ble resultatgraden 2,0 % for Grimstad kommune, mens den var 4,1% for kostragruppe 13.

Hovedoversikt, hele kommunen

Tall i 1000 kroner	Regnskap 2014	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Budsjett 2016	Avvik 2016	Avvik %
Rammetilskudd	-481 529	-485 334	-499 637	-499 637	0	0,0
Inntektsutjevning	9 744	-17 143	-17 853	-28 795	-10 942	-61,3
Skatt	-553 534	-543 922	-604 348	-570 592	33 756	5,6
Eiendomsskatt	-62 577	-64 462	-66 263	-66 600	-337	-0,5
Andre driftsinntekter	-401 655	-433 480	-463 275	-405 722	57 553	12,4
Sum inntekter ekskl. finans	-1 489 551	-1 544 341	-1 651 376	-1 571 346	80 030	4,8
Netto lønn inkl. sosiale utgifter	865 816	904 561	974 412	972 688	-1 724	-0,2
Andre driftsutgifter	543 567	558 448	590 983	554 258	-36 726	-6,2
Sum utgifter ekskl. finans	1 409 383	1 463 010	1 565 396	1 526 946	-38 450	-2,5
Finansutgifter	180 042	197 668	225 546	185 940	-39 606	-17,6
Finansinntekter	-125 794	-146 456	-188 893	-141 540	47 353	25,1
Netto finans	54 248	51 211	36 653	44 400	7 747	21,1
Resultat	-25 921	-30 120	-49 327	0	49 327	

Resultat

Grimstad kommune har et netto driftsresultat på +33,2 mill. kroner i 2016. Dette gir en netto resultatgrad på 2,0 %. I 2015 var netto resultatgrad på 2,5 %. Netto driftsresultat er 47,6 mill. kroner bedre enn budsjettet. Årsresultatet/udisponert resultat er +49,3 mill. kroner for Grimstad kommune i 2016.

Årsresultatet vurderes som meget godt, og det bør avsettes i sin helhet til disposisjonsfond. Dette for å sikre kommunen en robust og framtidsrettet økonomi og drift.

Rammetilskudd

Rammetilskuddet er en del av kommunens frie inntekter, sammen med inntektsutjevning og skatteinntekter. Rammetilskuddet er innbyggerbasert, justert for en kostnadsindeks (utgiftsutjevning) som illustrerer hva kommunens kostnadsnivå burde være. I 2016 var kostnadsindeksen 98,96 %. Dette betyr at inntektssystemet legger opp til at Grimstad kommune bør drives 1,04 % «billigere» enn landsgjennomsnittet.

Rammetilskuddet var på 499,6 mill. kroner i 2016. I 2015 var rammetilskuddet 485,3 mill. kroner. Økningen fra 2015 til 2016 utgjør 14,3 mill. kroner og 2,95 %.

Inntektsutjevning

Inntektsutjevning er en del av kommunens frie inntekter sammen med rammetilskuddet og skatteinntekter. Ordningen omfordeler inntekter fra kommuner med høye skatteinntekter til kommuner med lave skatteinntekter. I 2016 hadde Grimstad kommune bedre skatteinntekter enn budsjettet. Dette førte til at skatteinntektene i Grimstad ble 93,3 % av landsgjennomsnittet. Når kommunen ligger under landsgjennomsnittet (100 %) fikk en utjevnet 17,8 mill. kroner i 2016 fra inntektssterke kommuner i henhold til inntektsutjevningsordningen. Det var budsjettet med 28,8 mill. kroner, slik av avviket er -10,9 mill. kroner for 2016. Det negative avviket forklares med god skatteinngang og må ses i sammenheng med det positive avviket på skatt.

For kommunesektoren samlet, utgjør skatteinntektene i 2016 181,2 mrd. kr. Dette er om lag 1,55 mrd. kr. mer enn årsanslaget i statsbudsjettet for 2017. Kommunene fikk 1,34 mrd. kr. mer og fylkeskommunene 0,2 mrd. mer enn anslått. Det meste av veksten skyldes at personlige skatteyttere foretok en tilpasning til skattereformen i 2016 ved å ta ut store utbytter i 2015. Det er viktig å være klar over at merskatteveksten i 2016 bare ga ekstra inntekt for året 2016, og i liten grad vil påvirke nivået på forventede skatteinntekter i 2017 og fremover.

Sammenliknet med 2015, har det vært en vekst i skatteinntektene på 9,7 prosent i kommunene og 7,2 prosent for fylkeskommunene i 2016. Den nasjonale skatteveksten på årsbasis i 2016 ble i statsbudsjettet for 2017 anslått til 8,7 prosent for kommunene og 6,4 prosent for fylkeskommunene.

Skatteinntekter

Skattesystemet i Norge er innrettet slik at kommunene mottar ca. 30 % av innbetalt skatt fra personlige skatteyttere (ikke selskapsskatt). Av de resterende 70 % mottar fylkeskommunene en mindre del og staten den største delen. Av kommunenes frie inntekter (rammetilskuddet, inntektsutjevning og skatteinntekter) utgjør skatteinntektene om lag halvparten, generelt sett.

Skatteinntektene var 604,3 mill. kroner i 2016 for Grimstad kommune, et avvik på +33,8 mill. kroner i forhold til budsjett. Dette er en økning på 60,4 mill. kroner og 11,1% i forhold til 2015.

Skatt og inntektsutjevning har et samlet avvik i forhold til budsjett på +22,8 mill. kroner, og er sammen med resultatet for pensjon (+18,4 mill. kroner), de to hovedforklaringene på kommunens gode regnskapsresultat på totalt +49,3 mill. kroner.

Eiendomsskatt

Eiendomsskatten var 66,3 mill. kroner i 2016. Økningen fra 2015 er på 1,8 mill. kroner og 2,8 %. Årsaken til denne økningen er at det er kommet flere nybygg i kommunen. Det er et avvik i forhold til budsjett på -0,3 mill. kroner for 2016.

Netto lønnsutgifter

Netto lønnsutgifter (lønnsutgifter fratrasket NAV-refusjoner) var på 967,1 mill. kroner i 2016. Dette er en økning på 61,3 mill. kroner i forhold til 2015, og utgjør 6,8 %. Det er et avvik (merforbruk) i forhold til budsjett på 3,1 mill. kroner.

Lønnsrefusjoner (NAV), utgjør 45,6 mill. kroner for 2016. Inntektene er økt med 2,9 mill. kroner (6,8 %) fra 2015.

Avskrivninger

Årets avskrivninger er på 65,1 mill. kroner. Det er et avvik på -2,9 mill. kroner i forhold til budsjett. Dette er en økning i avskrivningene på 2,4 mill. kroner i forhold til 2015. Økningen relateres til at flere nye kommunale bygg er tatt i bruk. Avskrivningene starter året etter at bygg og anlegg er tatt i bruk. Det er derfor en forsinkelse i avskrivningskostnader.

Avskrivningskostnadene påvirker ikke kommunens regnskapsresultat, men det skal være med for å synliggjøre verdireduksjonen pga. slitasje/elde i kommunens bygg og anlegg.

Netto finanskostnader

Netto finanskostnader består av renteinntekter, renteutgifter, utbytte og avdrag på lån. Netto finanskostnader ble 49,2 mill. kroner i 2016. Dette er en økning på 9,5 mill. kroner i forhold til 2015. Renteutgiftene økte med 1,0 mill. kroner i forhold til 2015. Avdrag på lån økte med 9,4 mill. kroner i forhold til 2015. Renteinntekter og utbytteinntekter ble redusert med 0,9 mill. kroner fra 2015 til 2016.

Samlet avvik (overskudd) i forhold til budsjett er +5,5 mill. kroner. Dette forklares med at det er budsjettet med lavere renteinntekter enn faktisk inntektsført i regnskapet.

Netto avsetninger til fond

Det er i 2016 avsatt 24,4 mill. kroner til fond. Dette er i hovedsak avsetning til disposisjonsfond fra regnskapsresultat 2015.

Årsresultat korrigert for inntektsføring av merverdiavgift på investeringer og premieavvik for pensjon

Kommunens regnskapsregler legger opp til to vesentlige forhold som påvirker kostnadsføringen i forhold til likviditeten (utbetalinger):

Pensjonspremieavvik

1. Kommunen regnskapsfører pensjon etter en metode som ble fastsatt og innført av Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) på begynnelsen av 2000-tallet. Tidligere kostnadsførte kommunen pensjon etter

kontantprinsippet, det vil si at betalt premie (faktiske fakturaer fra pensjonskassene) og kostnadsført premie var identiske beløp. Hensikten med å innføre ny kostnadsføringsmetode var å stabilisere kommunenes pensjonsutgifter og å unngå store svingninger i pensjonsutgiftene fra år til år. En av de negative konsekvensene med denne ordningen er at det gjennomgående er kostnadsført mindre enn utbetalt pensjonspremie. Dette kalles for et premieavvik. Det akkumulerte premieavviket inklusiv arbeidsgiveravgift for alle pensjonsordninger utgjør 69,6 mill. kroner for Grimstad kommune per 31.12.2016. Dette akkumulerte premieavviket må kommunen kostnadsføre i framtidige årsregnskaper.

2. **Inntektsføring av merverdiavgift på investeringer**

Kommunene hadde frem til 2014 anledning til å inntektsføre merverdiavgift knyttet til investeringer i driftsregnskapet. Dette har hatt resultateffekter i takt med det årlige investeringsnivået i kommunen. Ordningen er nå avviklet, slik at dette ikke har noen resultateffekt fra og med 2014.

Tabellen under illustrerer effekten disse to ordningene har og har hatt på kommunens økonomiske resultater.

Tall i 1000 kroner	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Årsresultat (presentert i regnskapet)	996	17 752	403	17 487	25 921	30 376	49 327
Inntektsføring av MVA på investeringer	-8 050	-4 670	-11 163	-5 869	0	0	0
Endring i premieavvik	-8 238	1 027	-18 521	-7 563	-16 144	6 249	-2 271
Årsresultat justert for MVA og pensjon	-15 292	14 110	-29 281	4 055	9 777	36 625	47 056

Årsresultatet på +49,327 mill. kroner er eksklusive Grimstad tomte- og boligutvikling KF, som har et merforbruk på 0,43 mill. kroner.

Økonomisk oversikt for sektorene

Tall i 1000 kroner	Regnskap 2014	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Endring 2015-16	%	Budsjett 2016	Avvik	%
Støttefunksjoner	43 059	44 389	52 095	7 706	17,4	51 475	-620	-1,2
Fellesområder	31 593	39 145	33 469	-5 676	-14,5	40 709	7 240	21,6
Helse og omsorg	426 615	432 049	462 951	30 902	7,2	454 755	-8 196	-1,8
Kultur og oppvekst	435 618	443 972	453 405	9 433	2,1	459 510	6 105	1,3
Samfunn og miljø	89 425	96 054	95 787	-267	-0,3	92 638	-3 149	-3,3
Kirke og trossamfunn	16 812	17 451	17 760	309	1,8	17 526	-234	-1,3
Sum drift	1 043 122	1 073 060	1 115 467	42 407	4,0	1 116 613	1 146	1,0
Finans	-1 068 720	-1 103 180	-1 164 795	-61 615	5,6	-1 111 613	48 181	4,1
Resultat eks selvfinans	-25 597	-30 120	-49 327	-19 207	63,8	0	49 327	
Selvfinansierende	-324	0	0	0	0,0	0	0	
Årsresultat	-25 921	-30 120	-49 327	-19 207	63,8	0	49 327	

Grimstad kommune har et årsresultat eller udisponert resultat på +49,3 mill. kroner for 2016. Sektorene har et samlet avvik i forhold til budsjett på +1,1 mill. kroner, mens finansområdet har et positivt avvik på 48,2 mill. kroner. Resultatet for sektorene inkluderer et mindreforbruk på flyktningetjenesten på 12,7 mill. kroner. Uten dette ville det vært et merforbruk i Kultur- og oppvekstsektoren på 6,6 mill. kroner og et samlet merforbruk for sektorene på 11,6 mill. kroner.

Veksten i netto kommunale kostnader for sektorene fra regnskap 2015 til regnskap 2016 er 4,0%. Den reviderte kommunale deflatoren (beregnet lønns-/prisvekst) for 2016 (beregnet av staten for kommunesektoren) er 2,6%. Hovedforklaringen for merveksten (+1,4%) i kostnader utover deflatoren, er først og fremst knyttet til bemanningsøkning. Det vises til at netto lønnsutgifter (lønnskostnader fratrasket

NAV-refusjoner) hadde en vekst på 6,8% fra 2015 til 2016.

Innenfor finansområdet er det et positivt avvik i forhold til budsjett på 48,2 mill. kroner. Dette skyldes vesentlig tre forhold:

- Frie inntekter (skatt/rammetilskudd/ inntektsutjevning) + 22,8 mill.
- Pensjon/premieavvik + 18,4 mill.
- Netto finanskostnader (renter/renteinntekter/avdrag/ utbytte) + 5,5 mill.

Samlet utgjør dette +46,7 mill. kroner og er hovedforklaringene til kommunens årsresultat på + 49,3 mill. kroner.

For nærmere forklaringer til sektorenes resultater, vises det til sektorenes kommentarer til årsmeldingen.

Finansiell analyse

Driftsinntekter per innbygger

Brutto driftsinntekter er de samlede kommunale driftsinntektene, og inkluderer skatteinntekter og rammetilskudd, eiendomsskatt, samt salgs- og leieinntekter. Grimstad har de senere år, fra 2012, hatt høyere inntekter per innbygger enn kommuner som det er naturlig å sammenligne seg med (KOSTRA-gruppe 13). Kommunens inntekter ligger under landsgjennomsnittet. I 2011 var brutto driftsinntekter per innbygger 88 % av landsgjennomsnittet. Inntektene til Grimstad nærmer seg landsgjennomsnittet, og i 2016 utgjorde inntektene 95 % av landsgjennomsnittet.

En årsak til økningen i brutto driftsinntekter, er økning av skatteinntektene. I de senere årene har skatteinntektene til Grimstad lagt i gjennomsnitt på 91 % av landsgjennomsnittet. 2014 var et unntaksår og skatteinntektene økte til 101 % av lønns gjennomsnittet. I den økonomiske planleggingen er det ikke grunnlag for å budsjettere med mer enn 90 % av landsgjennomsnittet.

Økning av eiendomsskatten er også en annen hovedforklaring til at Grimstads inntekter har økt de senere årene. Eiendomsskatten økte i 2010 som følge av at Grimstad ble ROBEK kommune i 2009, og i 2014 økte eiendomsskatten ytterligere 21 % som følge av omtaksering av alle eiendommer i kommunen.

Driftsutgifter per innbygger

Brutto driftsutgifter, er de samlede driftsutgiftene, inkludert avskrivninger korrigeret for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter og interne kjøp. Brutto driftsutgifter per innbygger viser enhetskostnaden ved den totale kommunale virksomheten, og er en produktivitetsindikator.

Grimstad har siden 2012 hatt et utgiftsnivå som har vært på 96 % av landsgjennomsnittet, men ca 3 prosentpoeng høyere enn kommuner det er naturlig å sammenligne seg med (KOSTRA-gruppe 13).

I 2106 er utgiftene 97 % av landsgjennomsnittet. Dette er urovekkende, spesielt når KOSTRA-gruppe 13 har svakere utgiftsvekst enn landet. Utgiftene i KOSTRA-gruppe 13 for driftsåret 2016 var 92,1 %.

Netto driftsresultatgrad

Netto driftsresultatgrad viser netto driftsresultat i prosent av kommunens totale driftsinntekter. Dette indikerer hvor stor del av driftsinntektene som kan benyttes til investeringer og fondsavsetninger. Dersom netto driftsresultatgrad er negativ, har kommunen ikke økonomisk bæreevne til å fremskaffe driftsmidler til investeringer. Et positivt netto driftsresultat kan enten brukes til finansiering av investeringer, eller avsettes til senere bruk. Kommuneplanen for Grimstad legger opp til en netto driftsresultatgrad på 3 %.

Netto driftsresultatgrad for 2016 i Grimstad kommune var på 2,0 %, mens landet hadde en netto driftsresultatgrad på 4,0 %. For årene 2011-2015 er netto driftsresultatgrad positiv med et gjennomsnitt på 2,4 %. I forhold til landsgjennomsnittet og kostnadsgruppe 13 vurderes resultatet som stabilt og godt.

Skatteinntekter i kroner per innbygger						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Grimstad	21 112	20 792	22 914	25 411	24 614	26 632
Landet	22 754	23 981	25 644	25 226	26 443	29 460
Grimstad av landet	92,8 %	86,7 %	91,6 %	100,7 %	93,1 %	90,4%

Eiendomsskatt i prosent av bruttodriftsutgifter						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Grimstad	3,5 %	3,3 %	3,5 %	4,0 %	3,9 %	3,9 %
Gruppe 13	1,9 %	1,9 %	1,9 %	1,9 %	2,2 %	2,3 %
Landet	2,7 %	2,6 %	2,8 %	2,9 %	3,2 %	3,3 %

Netto driftsresultatgrad						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Grimstad	3,2 %	1,7 %	2,6 %	2,6 %	2,5 %	2,0 %
Gruppe 13	1,8 %	3,0 %	2,6 %	1,3 %	2,9 %	4,1 %
Landet (u Oslo)	2,1 %	2,9 %	2,7 %	1,2 %	1,9 %	4,0 %

Likviditet

Arbeidskapitalens driftsdel (kortsiktig likviditet til drift) er summen av omløpsmidler (bankinnskudd, obligasjoner og kortsiktige fordringer) minus kortsiktig gjeld, bundne fond, premieavvik og ubrukte lånemidler. Det er altså alt det vi har av fri likviditet til å klare våre løpende betalingsforpliktelser.

Grimstad kommune har hatt en forbedring i likviditeten fra 2011 til 2015. Arbeidskapitalen var på sitt svakeste i 2009 etter flere år med underskudd. Arbeidskapitalen var i 2016 24,9 % av brutto driftsinntekter. Dette er 5,4 prosentpoeng bedre enn landsgjennomsnittet og 6,0 prosentpoeng bedre enn kostnads-gruppe 13.

Kommunen har så langt ikke hatt problemer med å dekke løpende betalingsforpliktelser i 2016, men må følge med på utviklingen i likvidstrømmen.

Disposisjonsfond

Disposisjonsfond er oppsparte midler som fritt kan benyttes til finansiering både i drifts- og investeringsregnskapet.

Grimstads kommune har et disposisjonsfond i 2016 på 82,1 mill. kroner. Dette utgjør 4,8 % av kommunens brutto driftsinntekter. Å ha et disposisjonsfond på 7 % av brutto driftsinntekter må være et mål for Grimstad kommune. Dette er på samme nivå som kommuner vi sammenligner oss med (KOSTRA-gruppe 13).

Med denne forutsetningen burde disposisjonsfondet vært på 119 mill. kroner. Dersom kommunestyret vedtar å avsette årsresultatet på 48,9 mill. kroner til disposisjonsfondet, vil det bli 131 mill. kroner, eller 7,7 % av kommunens brutto driftsinntekter.

Det er fortsatt en utfordring for Grimstad kommune å bygge opp et tilstrekkelig disposisjonsfond. Ved å avsette årets resultat til disposisjonsfond, vil disposisjonsfondet ha en tilstrekkelig størrelse til å dekke framtidige forpliktelser.

Arbeidskapital i prosent av brutto driftsinntekter						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Grimstad	13,0 %	11,5 %	13,1 %	17,5 %	27,2 %	24,9%
Gruppe 13	19,4 %	17,2 %	17,1 %	16,8 %	18,6 %	18,9%
Landet (u Oslo)	17,3 %	16,7 %	17,2 %	17,0 %	19,6 %	19,5%

Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter					
	2011	2012	2013	2014	2015
Grimstad	0,5 %	2,3 %	2,1 %	3,3 %	4,8 %
Gruppe 13	6,4 %	7,2 %	7,2 %	7,5 %	7,7 %
Landet (u Oslo)	5,6 %	6,0 %	6,2 %	6,4 %	7,1 %

Langsiktig gjeld

Grimstad kommune hadde ved regnskapsavslutningen en samlet lånegjeld på 1 651,3 mill. kroner. Inkludert i denne gjelden ligger formidlingslån i Husbanken på 326,8 millioner kroner og lån/avskrivningsgrunnlag til selvfinansierende tjenester (vann/avløp) på 211,7 millioner kroner.

Avdrag i forbindelse med forvaltningslån i Husbanken blir belastet investeringsregnskapet og skal over tid gå i balanse.

Indikatoren viser netto lånegjeld i kroner per innbygger. Netto lånegjeld er definert som langsiktig gjeld (eksklusive pensjonsforpliktelser) fratrukket totale utlån og ubrukte lånemidler. I totale utlån inngår formidlingslån og ansvarlige lån (utlån av egne midler). Indikatoren omfatter dermed utlån hvis mottatte avdrag skal inntektsføres i investeringsregnskapet, i tillegg til innlån som skal avdras i driftsregnskapet.

Netto lånegjeld utgjør per 31.12.2016 54 399 kroner per innbygger i Grimstad. Siden 2011 har det vært en vekst i netto lånegjeld per innbygger på 45,7 %. For inneværende år har veksten i netto lånegjeld vært på 7,2 %. Grimstad har i perioden 2011 - 2016 hatt en sterkere vekst i netto lånegjeld per innbygger enn landsgjennomsnittet (35,7 %) og gruppe 13 (31,6 %).

På landsbasis (uten Oslo) er netto lånegjeld per innbygger 65 562 kroner, og i gruppe 13 kr. 62 900 pr. innbygger.

Grimstad kommunes totale lånegjeld (brutto) per 31. desember 2016 tilsvarer en belastning per innbygger på kr 72 770. Tilsvarende tall for 2015 var 70 901, for 2014 var det 65 951, for 2013 var det 61 902. Dette viser en betydelig satsing på investeringssiden de fire siste regnskapsår.

Brutto lånegjeld per innbygger har steget med kr. 24 671, eller 51,3% siden 2011.

Grimstad kommune har en meget høy låne portefølje, og med 1 % oppgang i rentekostnaden vil dette utgjøre 7,5 millioner for Grimstad kommune basert på lån per 31.12.2016. Hvis en skulle få en slik renteoppgang, vil det skape store utfordringer på kort sikt for organisasjonen å dekke dette inn på den løpende driften for kommende år

Rentekostnaden for 1 år basert på renteavtalene per 31.12.16 ville for Grimstad kommune vært 38,8 mill. gitt at en ikke hadde betalt avdrag i perioden.

Netto lånegjeld i kroner per innbygger						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Grimstad	37 326	43 538	48 049	50 225	50 741	54 399
Gruppe 13	47 787	51 357	53 535	57 061	60 322	62 900
Landet (u Oslo)	48 306	51 422	54 837	58 524	61 391	65 562

Balanse

Eiendeler	31.12.16	31.12.15	31.12.14	31.12.13
Anleggsmidler	2 225,6	2 105,5	1 971,8	1 920,3
Pensjonsmidler	1 387,5	1 374,7	1 245,0	1 137,4
Omløpsmidler	732,6	750,1	618,8	466,0
Sum eiendeler	4 345,7	4 230,3	3 835,6	3 523,7

Gjeld og egenkapital	31.12.16	31.12.15	31.12.14	31.12.13
Egenkapital	700,3	688,8	481,0	439,2
Pensjonsforpliktelser	1 752,4	1 701,1	1 618,9	1 513,0
Langsiktig gjeld	1 651,3	1 598,9	1 457,4	1 348,4
Kortsiktig gjeld	241,7	241,5	278,3	223,1
Sum gjeld og egenkapital	4 345,7	4 230,3	3 835,6	3 523,7

Kvalitet og internkontroll

Delegeringsreglement

Rådmannen gikk høsten 2015 til anskaffelse av Kommuneforlaget sitt elektroniske delegeringsreglement. I 2016 har det blitt arbeidet med å skrive alle administrative delegeringer direkte inn i lovoversikten. Et komplett delegeringsreglement er selve fundamentet i arbeidet med kvalitet. Internkontrollforskriftene stiller krav om at det skal fremgå hvordan ansvar, oppgaver og myndighet er fordelt i virksomheten. Forskriftene stiller også krav til at ansatte skal sikres tilgang til aktuelle lover og forskrifter som gjelder for virksomheten. Tydelig delegering av myndighet er å gi enhetslederne beslutningskraft, noe som er et viktig ledd i den helhetlige styringen. Dermed er et delegeringsreglement et effektivt virkemiddel for å oppnå god administrativ styring. Et godt delegeringsreglement vil bidra til styrket internkontroll.

Det politiske delegeringsreglementet ble vedtatt i kommunestyret 5. september 2016. Dette gir grunnlag for å slutføre det administrative delegeringsreglementet tidlig i 2017.

Byggesaksutvalg

Arbeidsmiljøutvalget har opprettet et underutvalg som heter byggesaksutvalg. Utvalgets mandat er å behandle planer for bygningsmessige arbeider eller andre planer som kan få vesentlig betydning for arbeidsmiljøet, jf. arbeidsmiljølovens § 7-2 (2):

1. Planer som krever Arbeidstilsynets samtykke i henhold til arbeidsmiljølovens § 18-9 (alle utbygginger og ombygginger som er søknadspliktig etter plan – og bygningsloven).
2. Andre planer som kan få vesentlig betydning for arbeidsmiljøet, så som planer om byggearbeider, innkjøp av

maskiner, rasjonalisering, arbeidsprosesser og forebyggende vernetiltak.

Det er utarbeidet rutiner og sjekkliste som skal sikre god kvalitet i de saker som byggesaksutvalget behandler.

Kvalitetskontroll med helse- og omsorgstjenester

I løpet av 2016 har det vært mye fokus på kjøp av helse- og omsorgstjenester fra private leverandører. For bedre å sikre at de private leverandørene som Grimstad kommune kjøper tjenester av leverer forsvarlig tjenester, er det utarbeidet egne rutiner og sjekkliste til dette formålet. Det skal tas utgangspunkt i inngåtte avtaler om kjøp av tjenester og tilhørende kravspesifikasjon.

Rydding i ePhorte

I oktober 2016 fikk kommunen et nytt saksbehandlingssystem, Public 360. Dermed var det behov for å avslutte ubehandlede saker og journalposter som var opprettet i det gamle systemet, ePhorte. I sum utgjorde dette ca. 1000 saker. En egen gruppe opprettet av rådmannen fikk i oppgave å følge opp dette arbeidet. I løpet av 4-5 uker var all ubesvart post og journalposter håndtert på en kvalitativ god måte, noe som dannet grunnlag for godkjenning av datauttrekk fra kommunens sin ePhorte-database for perioden 2010-2016.

Tilsyn arkiv

Statsarkivet i Kristiansand gjennomførte tilsyn med arkivene i Grimstad kommune 23.11.2015. Hensikten med tilsynet var å undersøke om arkivdanning, arkivlokaler og rutiner knyttet til disse er i overensstemmelse med arkivloven og –forskriften (lov om arkiv LOV-1992-12-04-126

(i rapporten: arkivloven), forskrift om offentlige arkiv FOR-1998-12-11-1193 (arkivforskriften)). Formålet med denne loven er å sikre at arkiver som har kulturell eller forskningsmessig verdi, eller som inneholder rettslig eller viktig forvaltningsmessig dokumentasjon, blir tatt vare på og gjort tilgjengelig for samtid og ettertid.

Tilsynet ble konsentrert rundt temaene organisering av kommunens arkivtjeneste, arkivplan, elektronisk arkivdanning, samt eldre og avsluttede papirarkiver i kommunen. Det ble under tilsynet gitt ni pålegg ut i fra arkivlov med forskrift (rapport datert 16.12.15) jf. referatsak i kommunestyret 20.06.16 (RS 20/16). Etter dialog med statsarkivet ble fristen for å lukke avvikene satt til 16.01.17. Primært handlet lukking av avvikene om at kommunen utarbeider en ny arkivplan. Eksisterende plan var fra 2002.

Aust-Agder museum og arkiv ble engasjert til å gjennomføre et forprosjekt, hvor arkivskapende enheter i Grimstad kommune som ikke er underlagt Agder kommunale støttetjenester (AKST), ble kartlagt med tanke på hva som skapes av dokumentasjon på det enkelte sted, samt få en oversikt over rutiner knyttet til post- og dokumenthåndtering i disse enhetene/avdelingene. Det ble også skaffet oversikt over de fagsystemer som kommunen bruker.

Arbeidet med å utarbeide en ny arkivplan ble organisert som et prosjekt, med rådmannens ledergruppe som styringsgruppe. Arbeidsgruppen ble satt sammen av medarbeidere fra AKST og kommunen, med virksomhetsstyring som prosjekteier. Aust-Agder museum og arkiv ble engasjert som ekstern prosjektleder. Framdriftsplanen med å lukke avvikene er fulgt, og forslag til arkivplan vil bli sendt over til Statsarkivet i Kristiansand innen fristen 16.01.17. Kommunestyret vil få arkivplanen til politisk behandling.

IKT ROS-analyser

Virksomhetsstyring har i 2016 ledet en arbeidsgruppe innenfor IKT Agder-samarbeidet som har hatt i mandat å gjennomføre risikovurderinger av 8 IKT-prosjekter. Risikovurderingene gjennomføres for både administrativ informasjonssikkerhet og teknisk sikkerhet knyttet til det aktuelle prosjektets implementering. Arbeidsgruppa har hatt ansvar for å koordinere, arrangere og gjennomføre nødvendige prosesser for å få analysene på plass. Dette har skjedd i samarbeid med lederne for de ulike prosjektene. Analysegruppa har ansvaret for å skrive ut selve analysene. Arbeidet blir avsluttet i 2017.

Beredskapsarbeidet

Grimstad kommune har ikke klart å holde det samme trykket på beredskapsområdet i 2016 som i 2015. Dette har sammenheng med at det ble lagt ned et betydelig arbeid i 2015, og mye kom på plass dette året. I tillegg har det vært en del endringer i kriseledelsen og kriseorganisasjonen for øvrig, som har ført til at enkelte planlagte aktiviteter bare delvis er fulgt opp. Disse aktivitetene legges inn i planen for 2017.

Det er ikke gjennomført beredskapsøvelser i 2016. Imidlertid ble det i løpet av høsten planlagt en øvelse sammen med UiA og Kristiansand kommune, hvor en hendelse ved campusen i Kristiansand var scenariet. Øvelsen gjennomføres i midten av januar 2017. Det har vært tre reelle hendelser i kommunen som har ført til at deler av kriseledelsen har vært satt. Den siste var 5-6. oktober, hvor det var ekstremvær med bortfall av data- og teletjenester. Erfaringene fra hendelsene viser at kriseledelsen på en tilfredsstillende måte håndterer uønskede hendelser som oppstår.

Flere personer fra kriseorganisasjonen har i løpet av året deltatt på øvelser i andre kommuner, eksempelvis i Arendal og Gjerstad. Beredskapskoordinator deltar i et nettverk med kommunene Arendal, Risør, Tvedestrand, Froland, Gjerstad, Åmli og Vegårshei. Her deltar også Fylkesmannens beredskapsavdeling.

I 2016 er det utarbeidet retningslinjer og en sjekkliste for de som er ansvarlige for store arrangementer i kommunen. Store arrangementer er definert som "arrangementer med store ansamlinger av mennesker og/eller med potensial for store ulykker" (fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap sin

veileder). Dette gjelder de fleste typer arrangementer som eksempelvis idrettsarrangement, stevner, festivaler, konserter osv. Felles for disse er at det er flere personer enn normalt samlet innenfor et område i en tidsavgrenset periode. Dette gjør risikoen for ulykker og uønskede hendelser større enn normalt. Som hjelpemiddel har kommunen laget en mal for utarbeidelse av sikkerhetsplan ved store arrangement som arrangører kan benytte. Denne ligger under *Sikkerhet ved store arrangement* som er en del av arrangementsveilederen på kommunens nettsider.

I løpet av året har en gjennomgått støttefunksjonene i kriseorganisasjonen med tanke på å vurdere forbedringspunkter knyttet til rutiner, kapasitet og kompetanse. I tillegg har en vurdert alternative lokasjoner av et evakuerte og pårørendesenter (EPS). Her er blant annet Universitetet i Agder og Dahlske videregående skole aktuelle samarbeidspartner.

Gjennom høsten er det gjennomført risiko- og sårbarhetsanalyser på en rekke kritiske samfunnsfunksjoner, eksempelvis forsyning av mat og medisiner, tilgang til elektronisk kommunikasjon, forsyning av energi etc.

7. oktober undertegnet rådmannen en samarbeidsavtale med Sanitetsforeningens omsorgsberedskap. Det er gjennomført et faglig seminar sammen med foreningen med fokus på kommunens beredskap, og på hvilken måte foreningen skal organisere seg for å bidra effektivt ved en hendelse der kommunen trenger bistand.

Likestilling og mangfold

Kommunens innbyggere

Tabell: Likestillingsindeks (SSB)

Aktivitetsdata	Landet			Grimstad		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Andel barn 1-5 år i barnehage (prosent)	90	90,2	90,5	95,8	95,2	95,1
Andel kvinner blant kommunestyrrerepresentanter (prosent)	38,2	39	39	37,1	37,1	37,1
Andel menn med høyere utdanning (prosent)	26,2	28,1	28,6	27,1	28,7	29,3
Andel kvinner med høyere utdanning (prosent)	32,3	34,3	35,4	32	34,1	35,3
Andel menn (20-66 år) i arbeidsstyrken (prosent)	82,7	83,1	83,6	81	79,5	79,2
Andel kvinner (20-66 år) i arbeidsstyrken (prosent)	77,1	77,6	77,7	75	75,2	74,7
Gjennomsnittlig bruttolønning, menn (kr)	488	503	530	493	528	527
Gjennomsnittlig bruttolønning, kvinner (kr)	326	339	354	296	304	318
Andel sysselsatte menn (20-66 år) som jobber deltid (prosent)	13,9	14,2	16,8	15,2	16,3	19,4
Andel sysselsatte kvinner (20-66 år) som jobber deltid (prosent)	34,7	34,7	39,9	43,2	43,6	51
Andel fedre som tar hele fedrekvoten eller mer av foreldrepengeperioden	68,5	68,2	70	66,5	64,8	68
Grad av kjønnsbalansert næringsstruktur (skår)	0,6	0,6	0,6	0,61	0,61	0,6
Andel kvinner blant sysselsatte (20-66 år) i offentlig sektor (prosent)	70,5	70,4	70,2	70	69,8	68,8
Andel kvinner blant sysselsatte (20-66 år) i privat sektor (prosent)	36,5	36,6	36,6	37	36,6	37
Andel kvinner blant ledere (20-66 år) (prosent)	35,7	35,8	34,9	29,5	30,7	29,9
Grad av kjønnsbalanse i utdanningsprogram på videregående skole (skår)	0,67	0,68	0,68	0,65	0,66	0,68

Vi ser først på likestilling ut fra et samfunnsperspektiv. Data er for alle innbyggerne i Grimstad kommune basert på SSBs likestillingsindeks, og beskriver i hvilken grad det foreligger forskjeller mellom kvinner og menn innad i en kommune og hvordan disse forskjellene varierer i forhold til landet generelt. Indeksen omfatter offentlig tilrettelegging som barnehagedekning, næringsstruktur og utdanningsmønster, men også tidsbruk – fordeling på arbeid og omsorg, politisk deltagelse og inntekt. Indeksen måler kun likestilling mellom kvinner og menn, ikke likestilling mellom ulike grupper etter for eksempel etnisitet, funksjonsevne eller seksuell identitet.

Lovens og myndighetenes mål

Likestillingsloven har som mål å oppnå full likestilling. Kvinner og menn skal få samme muligheter, og handlinger er ulovlige dersom de stiller kvinner og menn ulikt p.g.a. kjønn. Likestillingsloven legger føringer for at det skal arbeides aktivt og planmessig for likestilling mellom kjønnene.

Offentlige myndigheter skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering innen sitt virkeområde. Det skal tilbys likeverdige tjenester til hele befolkningen, og tjenestene skal treffe alle med hensyn til bla. kjønn, minoriteter og funksjonsevne.

Resultater for Grimstad kommune

Grimstad skårer høyt på barnehagedekning, uttak av fedrekvote, kjønnsbalanse i kommunestyret, utdanningsnivå og deltagelse i arbeidslivet. Dette er faktorer som er med å bedre likestillingsindeksen for Grimstad.

Nasjonalt øker forskjellen mellom utdanningsnivå mellom kvinner og menn, hvor kvinners utdanningsnivå er høyere enn for menn. Aust-Agder har et generelt lavt utdanningsnivå. Grimstad skiller seg ut med et høyere utdanningsnivå for begge kjønn. Selv om kvinners utdanningsnivå øker i forhold til menn, gir ikke dette utslag i likere fordeling av deltidsarbeid og inntekt. Kvinners utbredte deltidsarbeid er en likestillingsutfordring for svært mange kommuner, og store forskjeller i

deltidsarbeid genererer i mange tilfeller også et inntektsgap mellom kvinner og menn.

I Grimstad er det stor andel av deltidsarbeid både blant kvinner og menn. Stor grad av deltidsarbeid gjør at vi finner et stort inntektsgap mellom kvinner og menn i Grimstad. Tendensen for Grimstad stemmer med tendensen for landsdelen, hvor det er en stor grad av deltidsarbeid, skjevhet i inntekt og fordeling på kjønn blant ledere, sammenlignet med majoriteten av andre kommuner.

Kommunens ansatte

Hovedmål

Grimstad kommune ønsker å fremme likestilling, og sikre like muligheter og rettigheter. Videre skal man hindre diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn.

Område

Grimstad kommune arbeider aktivt for likestilling, inkludering og mangfold. Det arbeides for å få en jevn kjønnsbalanse mellom kvinner og menn, samt å redusere ufrivillig deltid. Kommunen arbeider for å oppnå mangfold i personalet, slik at organisasjonen gjenspeiler befolkningen.

Grimstad kommune har (per 31.12.16) 1 498 fast ansatte som dekker 1 143 årsverk, med en kvinneandel på 80 prosent. Organisasjonen har et mangfold og har ansatte med ulik etnisk bakgrunn og fra mange nasjonaliteter.

Grimstad kommune er en IA-bedrift, hvor det arbeides med tilrettelegging og omplassering slik at ansatte med nedsatt funksjonsevne kan bruke sin restarbeidsevne fremfor uførhet.

Kjønnsbalanse etter sektor

Fordeling mellom menn og kvinner mellom sektorene er veldig tradisjonell, med hovedvekt av kvinner både i helse- og omsorgssektoren og i kultur- og oppvekstsektoren. Kjønnfordelingen mellom sektorene er normal i en kommune og henger sammen med tradisjonelle valg av yrker.

Grimstad kommune har en utfordring i å øke andelen menn i kultur- og oppvekstsektoren og i omsorgsyrkene.

På nasjonal basis blir det stadig flere kvinnelige ledere, spesielt i mellomsjiktet. Dette gjenspeiles i Grimstad, hvor antallet kvinner i lederstillinger har økt både blant enhetsledere og i toppledelsen.

Kjønnsbalanse etter sektor i %	2014		2015		2016	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Grimstad totalt	22	78	21	79	20	80
Støttefunksjoner	24	76	33	67	31	69
Helse og omsorg	13	87	13	87	12	88
Kultur og oppvekst	19	81	18	82	17	83
Samfunn og miljø	66	34	66	34	65	35
Ledernivå	50	50	47	53	41	59

Stillingsstørrelse

Antall ansatte med deltidsstillinger i kommunen er stor. 58 % av de ansatte arbeider deltid. Av kvinner er det 65 % som arbeider deltid, mens 32 % av menn har deltidsstillinger. Vi har en målsetting om at ingen stillinger skal være under 60 %. I Grimstad kommune har 24 % av de ansatte stillinger under 60 %. 42 % av de ansatte har en 100 % stilling. Flere av de ansatte har kombinerte stillinger, dvs. flere stillinger innen kommunen, men i ulike enheter. Grimstad har som mål at ansatte skal ha forutsigbarhet i sin arbeidssituasjon og en stillingsstørrelse til å leve av.

En undersøkelse blant kommunens ansatte fra 2010 viser at deltid ofte er et bevisst valg, dvs. frivillig deltid. Det var flere som ønsket å øke sin stillingsprosent, men da innen sammen enhet,

ikke ved å jobbe i ulike enheter. Forskjellene mellom gjennomsnittlig stillingsstørrelse for kvinner og menn størst i støttefunksjonene, og minst i helse- og omsorgssektoren. Helse- og omsorgssektoren er likevel den sektoren med lavest stillingsstørrelser, med et gjennomsnitt på 65 prosent stilling, en liten økning fra 2013 da gjennomsnittlig stillingsstørrelse i denne sektoren var 63 prosent. Innen denne sektoren er det en utfordring å øke stillingsstørrelsene til de ansatte. Årsaken er organiseringen av arbeidet, fordi store deler av sektoren skal være i drift døgnet rundt hele året.

Gjennomsnittlig stillingsstørrelse for alle ansatte er 77 prosent. Dette er en liten økning fra i fjor, da gjennomsnitt var 76 prosent. Flere av de ansatte har kombinerte stillinger, dvs. flere stillinger innen kommunen, men i ulike enheter.

Andel i ulike stillingsprosent	2015			2016		
	Alle	Menn	Kvinner	Alle	Menn	Kvinner
0 – 39 %	12 %	13 %	12 %	12 %	9 %	12 %
40 – 59 %	12 %	4 %	15 %	12 %	6 %	14 %
60 – 79 %	18 %	5 %	17 %	19 %	9 %	21 %
80 – 99 %	15 %	8 %	17 %	16 %	8 %	17 %
100 %	42 %	71 %	34 %	42 %	68 %	35 %

Stillingsstørrelse %	2014			2015			2016		
	Alle	Menn	Kvinner	Alle	Menn	Kvinner	Alle	Menn	Kvinner
Grimstad totalt	77	87	74	76	85	73	76	85	74
Støttefunksjoner	91	100	88	92	100	88	93	100	89
Helse og omsorg	65	74	66	65	66	64	65	68	65
Kultur og oppvekst	85	91	83	85	91	84	85	90	84
Samfunn og miljø	91	93	84	91	95	85	91	94	85

Likelønn

Lønnspolitikken i Grimstad kommune utøves gjennom løpende lønnsfastsettelse ved rekruttering, og tariffestede lønnsforhandlinger/lønnsreguleringer. Lønn fastsettes ved tilsetting og ved lokale forhandlinger på grunnlag av bestemmelsene i hovedtariffavtalen (HTA). Avtaleverket er kjønnsnøytralt, med lik avlønning uavhengig av kjønn. Grimstad kommunes lønnspolitiske plan fremhever at den lokal lønnspolitikken skal bidra til at kvinner og menn likebehandles i vurdering av lønn og avansement.

Kvinner i Grimstad kommuner har i snitt en årslønn på 446 000 kr, mens menn har en snitt lønn på 483 000 kr. Det er ikke et uttrykk for at menn og kvinner behandles ulikt lønnsmessig. Forskjellen kommer av at menn og kvinners yrkes- og karrierevalg er forskjellige. Andelen menn er høyere i de best betalte leder- og spesialiststillinger, og dette påvirker bildet mye.

Kvinner utdanner seg oftere innen omsorg og undervisning, og menn innen teknikk og naturvitenskap. Grimstad kommune er veldig

tradisjonell i forhold til kjønnsfordeling i de ulike stillingsgrupper. Hovedvekten av sykepleierne, helsefagarbeidere og førskolelærere er kvinner, mens vi finner menn i ingeniørstillinger og tekniske yrker.

Menn som velger yrker som tradisjonelt er kvinnedominert, som pedagogiske eller pleiefaglige stillinger, får ikke høyere lønn fordi de er menn. Det samme gjelder andre veien også. Kvinner som velger en karriere innenfor tradisjonelt mannsdominerte yrker får ikke kvinnefradrag på lønna.

Avlønning til hoveddelen av kommunes ansatte skjer i hovedsak via innplassering i minstelønnstabell, som fastsettes via sentrale forhandlinger. Dette omfatter ufaglærte, faglærte og høyskolegrupper som sykepleiere, vernepleiere, sosionomer og undervisningspersonell. Dette er grupper som har sentralt fremforhandlede minstelønnstabeller basert på ansiennitet og stillingskategori. Vi ser at det er en jevn fordeling av lønn mellom kjønnene i forhold til utdanning og stillingskategori.

Gjennomsnittlig årslønn i 1000	2015							
	Alle	Menn	Kvinner	Kvinner andel av menns inntekt	Alle	Menn	Kvinner	Kvinner andel av menns inntekt
Ufaglært (kap. 4B)	347	342	348	1,02	358	358	358	1,00
Faglært (kap. 4B)	385	386	385	1,00	394	394	393	1,00
Høyere utdanning (inntil 3 år, kap. 4B)	429	430	429	1,00	441	447	440	0,98
Høyere utdanning (mer enn 3 år, kap. 4B)	472	460	472	1,03	486	463	486	1,05
Undervisningspersonell (kap. 4C)	509	505	509	1,01	523	525	522	0,99
Høyere akademisk utdanning (kap. 5.)	553	559	547	0,98	567	580	559	0,96

Lønn til toppledere og enhetsledere fastsettes årlig ved lokale forhandlinger, hvor all lønnsdannelse foregår lokalt. Lønn fastsettes på bakgrunn av kriteriene i Grimstad kommunes lønnspolitiske plan og gjenspeiler enhetens størrelse, med tanke på antall årsverk, budsjettstørrelse og kompleksitet i fagområdet. I tillegg gjøres en individuell vurdering i forhold til innsats og resultatoppnåelse.

Den totalt lønnsdifferansen mellom kvinner og menn i lederstillinger er sunket. En årsak har

vært en bevist holdning til likelønn basert på modell – PØFI. Kvinnelige enhetsledere har lavere snitt årslønn enn menn, spesielt innen kultursektoren og oppvekstsektoren. Forskjellen henger sammen med enhetens størrelse, med tanke på antall årsverk, budsjettstørrelse og kompleksitet i fagområdet. Vi finner fortsatt i 2015 flest kvinnelige ledere i de minste enhetene, selv om andelen kvinner på øverste ledernivå har økt. ‘

Gjennomsnittlig årslønn i 1000	2015				2016			
	Alle	Menn	Kvinner	Kvinner andel av menns inntekt	Alle	Menn	Kvinner	Kvinner andel av menns inntekt
Grimstad totalt	719	748	694	0,93	737	745	728	0,98
Støttefunksjoner	805	814	786	0,97	813	836	782	0,94
Helse og omsorg	743	781	727	0,93	767	796	753	0,95
Kultur og oppvekst	676	718	647	0,90	688	665	726	1,09
Samfunn og miljø	694	662	778	1,18	714	679	802	1,18

Personalpolitiske satsinger

Livsfasepolitikk

Kommunen skal tilrettelegge for alle livsfaser, så langt det er mulig. Det er samtidig slik at all tilrettelegging er midlertidig. Det viktigste virkemiddelet for utøvelse av livsfasepolitikk er god dialog mellom leder og medarbeider. Kommunen satser på å bevisstgjøre lederne, og videreutvikle ledernes relasjons- og dialogkompetanse.

Etter- og videreutdanning

Kommunen har et godt regelverk for utdanningspermisjoner, og arbeider for å utvikle en god praksis, slik at ansatte gis mulighet for etter- og videreutdanning. Dette er med på å heve utdanningsnivået blant de ansatte. Eksempelvis har kommunen satset på å gi renholdere mulighet for å ta fagbrev, dette er et tiltak som treffer en stor andel kvinner og ansatte fra minoritetsgrupper.

Tiltak i forhold til etnisitet

Virksomheter som ønsker å registrere opplysninger om andel ansatte med etnisk minoritetsbakgrunn eller nedsatt funksjonsevne må gjøre dette anonymt, og det må være frivillig å registrere opplysningene. I tillegg må slike opplysninger oppbevares som sensitive personopplysninger, og Datatilsynet skal rådføres. Grimstad kommune har ansatte med ulik etnisk bakgrunn og fra mange nasjonaliteter, men har ikke registrerte opplysninger om ansattes nasjonalitet. Det er derfor ikke mulig å rapportere på antall ansatte med minoritetsbakgrunn.

Grimstad kommune ønsker å fremme likestilling og sikre like muligheter og rettigheter, hindre diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn. Ved rekruttering oppfordres alle kvalifiserte personer til å søke, uavhengig av kulturell bakgrunn, alder, kjønn og funksjonsevne. Kommunen ønsker å sikre likeverdig behandling i intervju situasjonen, og skal alltid invitere minst en kvalifisert søker med minoritetsbakgrunn til intervju.

Tilrettelegging for ansatte i forhold til religiøse høytidsdager, hvor arbeidstaker gis rett på inntil to dager fri i forbindelse med religiøse

høytidsdager for sin religion, jamfør lov om trdomssamfunn og ymist.

Tiltak i forhold til funksjonsevne

Grimstad kommune er en IA-bedrift. Det arbeides godt med tilrettelegging og omplassering slik at ansatte med nedsatt funksjonsevne kan bruke sin restarbeidsevne fremfor uførhet. Grimstad kommune har ansatte med nedsatt funksjonsevne, men har ikke registrert opplysninger om ansattes nedsatte funksjonsevne eller funksjonshemminger. Ved god tilrettelegging kan en redusert funksjonsevne likevel innebære full arbeidsevne. Det er derfor ikke mulig å rapportere på antall. Ved rekruttering oppfordres alle kvalifiserte personer til å søke, uavhengig av kulturell bakgrunn, alder, kjønn og funksjonsevne.

Aktiviteter 2016

Grimstad kommune har vedtatt mål i henhold til IA-avtalen for å fremme inkludering og tilrettelegging for personer med nedsatt funksjonsevne. Aktivitetsplikten har ellers blitt håndtert ved å oppfordre kvinner, personer med annen etnisk bakgrunn eller nedsatt funksjonsevne til å søke på ledige stillinger i Grimstad kommune. I tillegg er det før utlysning av stillinger vurdert om stillingene kan brukes til å øke størrelsen på eksisterende deltidsstillinger.

Arbeid med å redusere ufrivillig deltid og øke stillingsstørrelse innebærer iverksetting av retningslinjer for redusert bruk av deltid slik at flest mulig skal få tilbud om full stilling, samt at kommunens målsetting om at ingen stillinger skal være under 60 prosent uten at arbeidstaker særskilt ønsker det blir ivarettatt.

Planlagte aktiviteter

Grimstad har i kommuneplan vedtatt satsingsområde om å være et inkluderende samfunn på tvers av generasjoner, kulturell bakgrunn og sosiale lag. Sosial tilhørighet handler om å få være deltaker i samfunnet på likeverdige vilkår, uavhengig av funksjonsevne og ressurser. For at alle skal kunne delta i samfunnslivet må vi ta hensyn til språk og kulturforskjeller. Dette vil være styrende i

forhold til videre arbeid for å fremme likestilling og inkludering.

Heltidskultur

Videre arbeid med å redusere ufrivillig deltid og å øke stillingsstørrelser for at flest mulig skal få tilbud om full stilling pågår, samt at en ivaretar kommunens målsetting om at ingen stillinger skal være under 60 prosent uten at arbeidstaker særskilt ønsker det.

Det legges til rette for at kvalifiserte deltidsansatte kan kombinere stillinger på tvers av enhetene.

Arbeidsgiver skal sammen med tillitsvalgte være pådrivere for å finne løsninger som både fjerner stillinger under 60 prosent og gir økte stillinger til de som ønsker det. Her skal man i særlig grad ha fokus på ansatte med stillingsstørrelser under 40 prosent, det vil si en stillingsstørrelse som ikke er pensjonsgivende

Grimstad kommune deltar i nettverket Heltidskultur på Sørlandet, som drives av fylkeskommunene i Agder. Nettverket er en del av arbeidet med Likestillings-, inkluderings- og mangfoldsplanen for Agderregionen.

Funksjonsevne

Som en del av IA-arbeidet har Grimstad kommune delmål for å bedre tilrettelegge for ansatte med nedsatt funksjonsevne.

Etnisitet

Grimstad kommune vil arbeid med å øke andelen ansatte med minoritetsbakgrunn slik at andel med minoritetsbakgrunn gjenspeiler kommunes befolkning innen de forskjellige arbeidsområder/nivåer.

Grimstad – en åpen og innovativ kommune

Medarbeidere

Grimstad kommune er en kunnskapsorganisasjon hvor medarbeiderne utgjør en viktig ressurs. Kommuneplanen setter mål for hvordan Grimstad kommune skal kunne tilby effektive tjenester av høy kvalitet til brukerne. Grimstad skal utvikles gjennom målbevisst satsing på kunnskap og skaperkraft for å møte framtidens behov. Dette styrer også arbeidet med utviklingen av organisasjonen og kommunens arbeidsgiverpolitikk gjennom arbeid med ledelse, lederutvikling, visjon og verdier.

Grimstad kommunens vedtok i 2015 ny plan for arbeidsgiverpolitikken – «Organisasjonsstrategi mot 2020». Dette er et viktig verktøy for å møte framtidens utfordringer med å skaffe kvalifisert arbeidskraft, angi kurs og retning for lederskapet i Grimstad kommune, utvikle medarbeidernes kompetanse og bygge en felles organisasjonskultur.

Kommunens arbeidsgiverpolitikk bygger opp under visjonen «Med viten og vilje». Arbeidsgiverpolitikken skal bidra til å virkeliggjøre samfunnsoppdraget. Grimstad kommune søker å tilby likeverdige muligheter for våre medarbeidere og aktivt arbeide for å fremme likeverd, inkludering og mangfold på alle nivå i organisasjonen. Ulikheter og mangfold ses på som en måte å oppnå kvalitet, nyskaping og innovasjon.

Det er i dag nesten 80 prosent kvinner ansatt i kommunen, og det er en tradisjonell fordeling hvor vi har flest kvinner innen omsorgsyrkene. Det er ønskelige å arbeide for en vridning i kjønnsfordeling innen de ulike yrkesgrupper. Det er også innen de kvinnedominerte yrkene vi har flest deltidsansatte. Det vil i 2017 arbeides for å redusere bruk av ufrivillig deltid, samt å øke antallet hele stillinger i tråd med bestemmelsene i lov- og avtaleverk. Det er

ønskelig å prøve ut alternativ organisering og arbeidstids ordninger innen pleie- og omsorgssektoren.

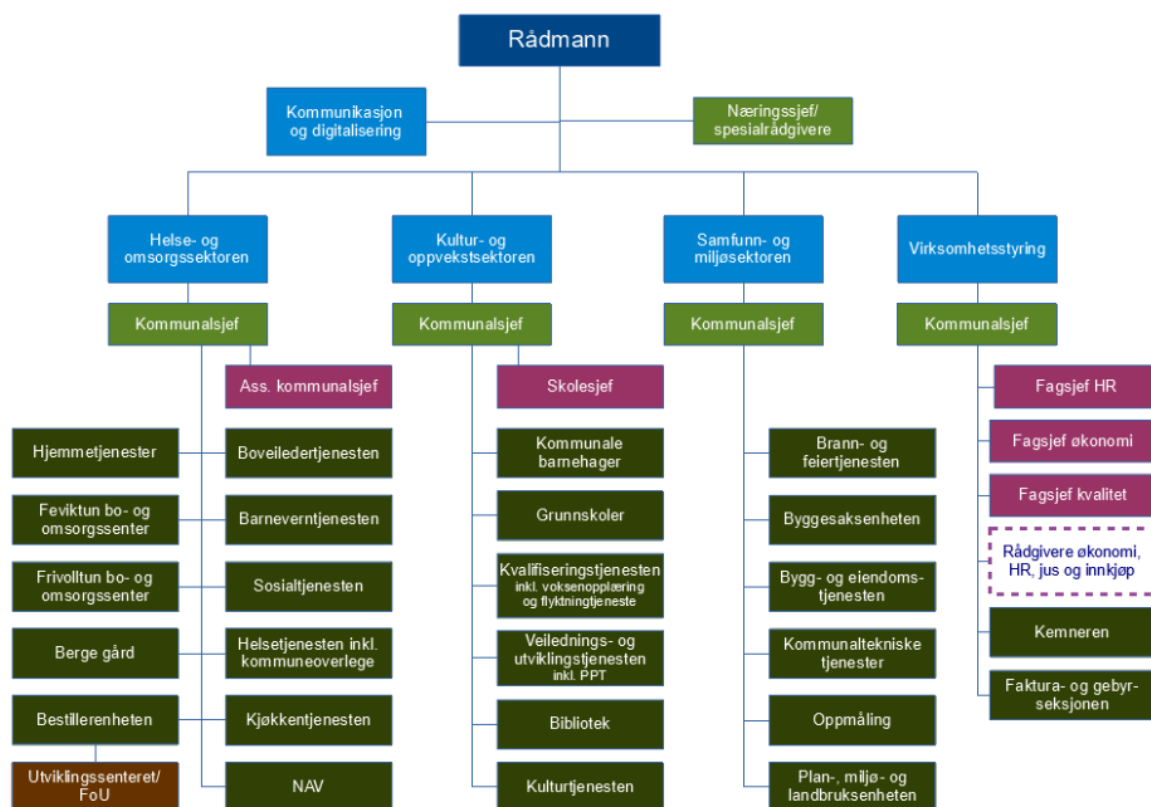
Administrativ organisering

Organisasjonskartet viser kommunens overordnede struktur, med sektorer, enheter og administrative støtteenheter. Grimstad kommune har en desentralisert organisasjonsstruktur, hvor enhetslederne har et helhetlig personal-, økonomi- og fagansvar. Enhetenes egenart og lokale utfordringer varierer, derfor varierer både organisering og delegering av oppgaver. Delegering av

lederansvar til fagledere er i mange enheter en forutsetning for effektiv drift.

Rådmannens ledergruppe består av rådmannen, kommunalsjefer og kommunikasjonsjef, mens rådmannens strategiske ledergruppe inkluderer også økonomisjef, HR-sjef og kvalitetssjef.

Organisasjonskartet viser kommunens overordnede struktur, med sektorer, enheter og administrative støtteenheter

I løpet av 2016 har det vært store endringer i rådmannens ledergruppe. Per Kristian Vareide sluttet som rådmann 1. mars 2016, og Bjørn Kristian Pedersen var konstituert rådmann frem til Tone Marie Nybø Solheim startet i stillingen 1. oktober 2016.

Niels Songe-Møller har vært konstituert som kommunalsjef for kultur- og oppvekstsektoren, i perioden som Bjørn Kristian Pedersen var konstituert som rådmann.

Berit Grønning Nielsen sluttet som kommunalsjef for helse- og omsorgssektoren 1. mars 2016. Bente Somdal var konstituert kommunalsjef frem til Tone Merete Mikalsen startet i stilling som kommunalsjef for helse- og omsorgssektoren 1. mai. 2016.

Årsverksutvikling

Lønnsutgiftene utgjør en stor andel av kommunens løpende driftsutgifter. For kommunen som helhet er den ca. 60 prosent av løpende kostnader, for enkelte enheter utgjør lønnskostnadene over 90 prosent av den totale økonomiske rammen.

Personalbudsjett for kommunen, og den enkelte enhet, er utarbeidet og redegjør for antall faste årsverk som er innarbeidet i lønnsbudsjettet. Budsjettet er basert på godkjente årsverk som følge av politiske vedtak og i henhold til ressursfordelingsmodell i den enkelte sektor.

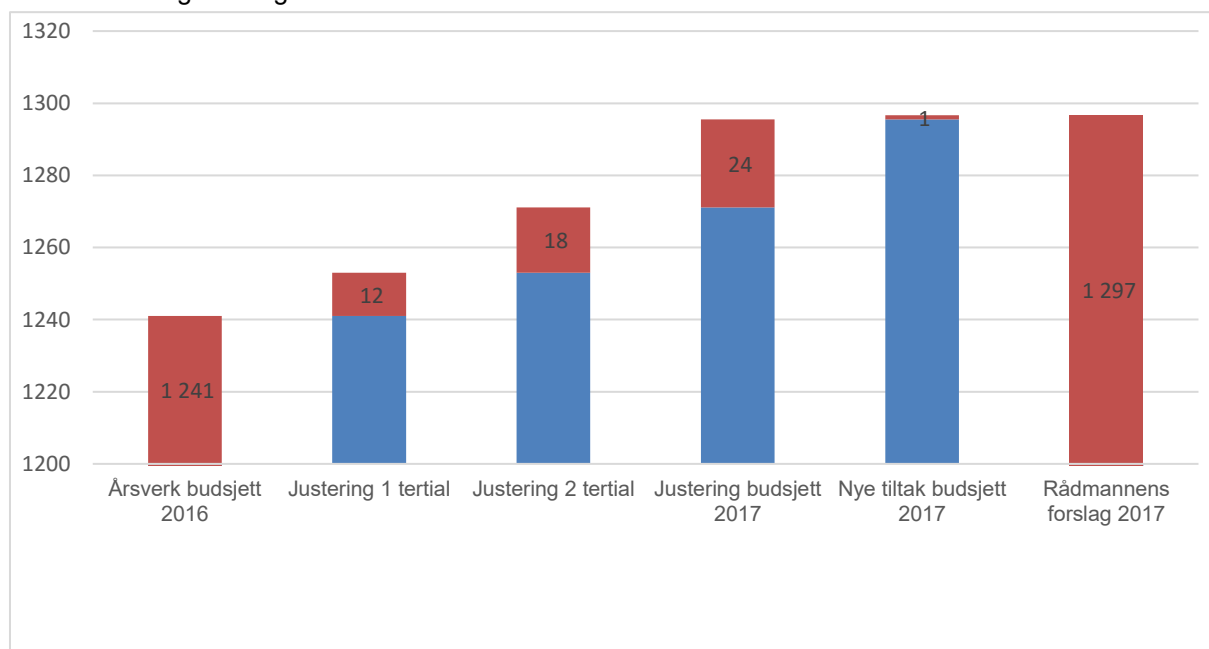
Figur under viser utvikling av vedtatt årsverk som legges til grunn for personalbudsjett for 2017.

Personalbudsjett for 2016 var basert på 1 241 årsverk. Dette var en økning på 34 faste årsverk i forhold budsjett for 2015. I løpet 2016 er det blitt opprettet nye årsverk i enkelte enheter som følge av aktivitetsoverføring, og konsekvenser av politiske vedtak som ble iverksatt i løpet av 2016. Økningen er rapportert i tertialrapporter i 2016. Økninger medfører at for 2017 ble det i personalbudsjettet budsjettet med totalt 1 297 Fte. Dette er en økning på 56 faste årsverk i forhold til i 2016.

Det budsjettes i tillegg med årsverk til vikar innen helse- og omsorgssektoren. Dette er

kostnader knyttet til vikar ved ferie og korttidsfravær, og utgjør ca. 40 årsverk

I tertial- og årsrapportering brukes begrepet brutto årsverk for å synliggjøre hvor mange årsverk som er **utlønnet** i løpet av perioden.

Brutto årsverk viser hva som er utlønnet av årsverk til fast ansatte, midlertidig ansatte (vikarer og prosjekter) og til timelønnete. Det tas ikke hensyn til refusjoner tilknyttet sykefravær, foreldrepermisjoner el., tallet vil derfor være høyere enn der som legges til grunn i personalbudsjettet, da både den fast ansatte og vikar telles med.

Tabellen under viser hva som ble utbetalt av årsverk i 2015 og 2016 totalt i Grimstad kommune.

Utlønnet årsverk			
	2016	2015	Endring
Faste årsverk	1137	1096	41
Timelønnet årsverk	199	199	0
Midlertidig årsverk	205	185	20
Brutto årsverk	1541	1480	61

Samlet utbetalt årsverk i 2016 var totalt 1 541 (brutto årsverk) Dette var en økning på totalt 61 årsverk i forhold til 2015. Økningen skyldes økt antall faste stillinger, men også en større bruk av timelønnet vikar.

Økningen av årsverk er i stor grad innen helse- og omsorgssektoren. Sektoren har hatt en økning av aktivitet og enkelte akutte situasjoner hvor det har vært behov for å øke bemanning for å ivareta forsvarlighet i tjenestene og et fullt forsvarlig arbeidsmiljø. Sektoren har gjennom budsjett og tertialrapport fått økt antall årsverk.

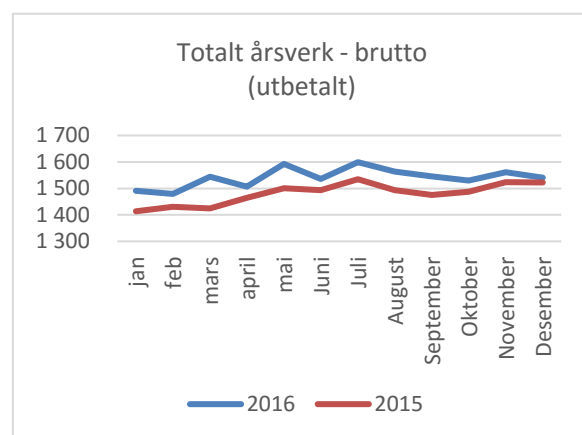
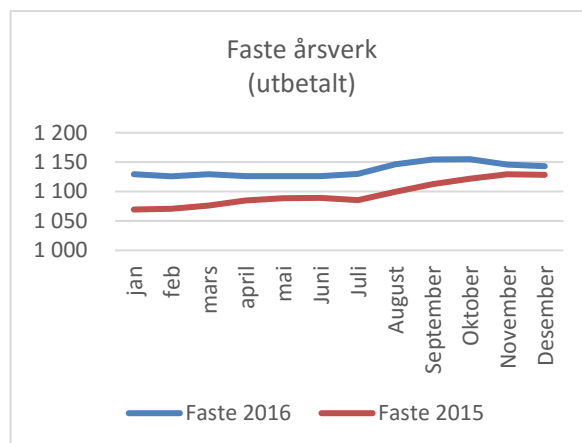
Faste årsverk viser hva som er utlønnet til ansatte med fast ansettelsesavtale. Tallet inkluderer også sykemeldte innenfor sykepengeåret og ved lønnet permisjon. Det er til enhver tid vakante faste stillinger, som følge av bla. turnover. I perioden hvor stillingen er vakant benyttes midlertidige ansatte på tidsavgrenset kontakt mens rekrutteringsprosess pågår. Dette er grunnen til at antallet fast ansatte er lavere enn det tall som legges til grunn i personalbudsjettet.

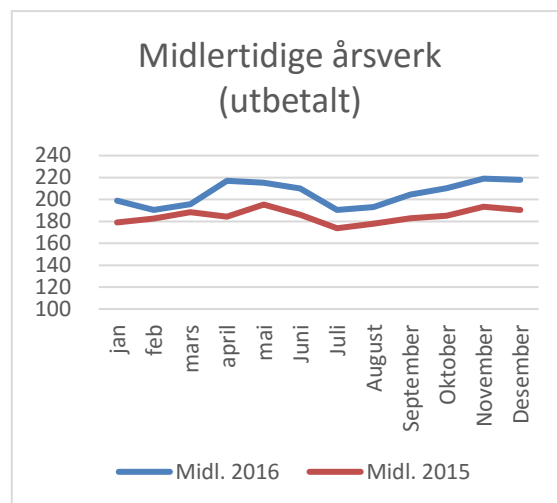
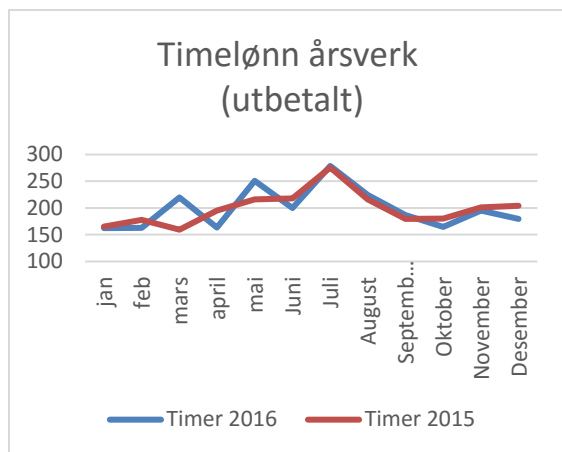
I januar 2016 ble det utbetalt lønn for 1 130 faste årsverk, mens det i desember ble det utbetalt lønn for 1 143 faste årsverk. Økningen av faste årsverk er stor og skyldes ansettelser i nyopprettete som er opprettet som følge av nye tiltak eks. flyktninger/enslige mindreårige og aktivitetsøkning. Faste årsverk vil i perioder kunne være bemannet med vikarer og

timelønnet, som følge av sykefravær, permisjoner eller vakant stilling.

Grimstad kommune har til enhver midlertidige ansatte, knyttet til lengre fravær som sykefravær og foreldrepermisjon. Midlertidig ansettelse brukes også ved vakante stillinger, mens det pågår rekruttering. Midlertidige årsverk viser alle ansatte med midlertidig ansettelsesavtaler i en gitt stillingsbrøk. Dette vil være vikarer for ansatte ved bla. sykdom, permisjon, prosjekt- og engasjementstillinger, samt lærlinger. Dette kan også være stillinger som er finansiert via statlige midler.

Timelønnet årsverk viser det totalt utbetalte timer omregnet til årsverk. Dette er i stor grad tilkallingsvikarer som blir kalt inn ved f.eks. korttidsfravær og ferieavvikling. Ferieavvikling er årsak til den økningen av timelønnet årsverk i juni, juli og august, og avtar etter ferieavvikling er gjennomført.

Økningen av midlertidig årsverk er knyttet til økningen av nye årsverk og aktivitetsøkning innen helse- og omsorgssektoren. Sektoren fikk opprettet flere stillinger fra nyttår, mens rekrutteringen av disse har pågått har det vært benyttet vikarer i disse nyopprettede stillingene.

Nedgang av årsverk i juli og august måned, henger sammen med avviking av vikarer ved skolenes sommerferie.

Læringer

Grimstad kommune har i sine budsjetter tatt høyde for 30 løpende lærekontrakter per år etter følgende fordeling: ca. 20 helsefagarbeidere, åtte barne- og ungdomsarbeidere og to læringer til kjøkken. Dette skal dekkes av sentrale midler. Årlig inntak etter denne fordelingsnøkkelen vil være ti på helsefag og fire på barne- og ungdomsarbeidere samt en på kjøkken. Virksomhetsstyring sørger for inntaket av læringer i helsefag samt barne- og ungdomsarbeidere i samarbeid med opplæringskontoret. Våren 2016 vedtok kommunestyret at administrasjonen skulle innarbeide en økning i antall lærlingplasser. Dette ble innarbeidet i budsjett for 2017 og vil iverksettes i løpet av året.

Ledelsesutvikling

I 2015 startet vi opp lederutviklingsprogrammet; «En åpen og innovativ ledelse». Deltakerne på programmet er ledere med personalansvar fra alle sektorene. Det gjennomføres totalt fem samlinger for hvert kull. Det første programmet ble avsluttet i mai 2016. Nytt program startet opp høsten 2016, og vil avsluttes før sommeren

2017. Totalt har nær 50 ledere deltatt eller delt på lederprogrammet.

Programmet har fokus på kommunens etiske verdier, samfunnsoppdraget, medarbeiderskap og omstilling, og skal stimulere til en utviklingsorientert kultur med innovasjon og mestring som drivkraft. I ledersamlinger fokuseres det på erfaringsdeling og refleksjon, og det gjøres bruk av ulike typer metoder og verktøy. Vi ønsker å utvikle ledere som mestrer rollen sin og har fokus på de daglige lederoppgavene. Målet er at lederne har et endrings- og utviklingsfokus, samt engasjerer og motiverer sine medarbeidere til å finne de gode løsninger.

Det arbeides med bedre system for lederopplæring og lederutvikling for å bidra til at kommunen har ledere som kan møte kommunens utfordringer. Systemet skal legge til rette for at ledere på ulike nivå og i ulike deler av organisasjonen får tilpasset opplæring, oppfølging og utvikling. Dette innebærer forutsigbarhet i opplæring og utvikling, spesielt for nyansatte ledere

Nærvær og helsefremmende arbeidsplasser

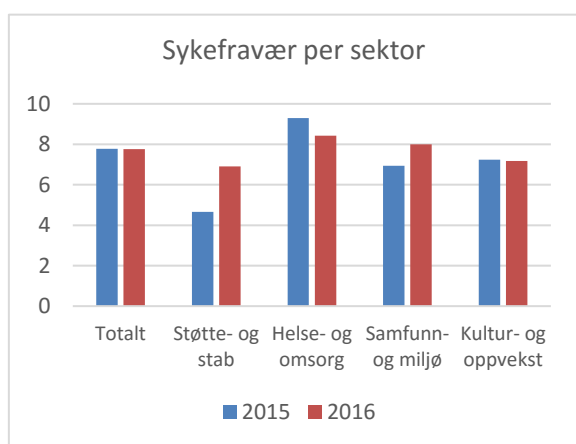
Sykefraværet i Grimstad har de siste årene vært på 7-8 prosent. Sykefraværet varierer mellom de ulike virksomhetene og enhetene. Et høyt sykefravær reduserer gjennomføringskraften, påvirker arbeidsmiljøet og medfører økte kostnader for organisasjonen.

Grimstad kommune er en IA-bedrift, og inngikk i 2015 ny intensjonsavtale for inkluderende arbeidsliv (IA-avtale). Avtalen har et økt fokus

på forebygging og inkludering og har som mål om å bedre arbeidsmiljøet, styrke jobbnærværet, forebygge og redusere sykefravær og hindre utstøting og frafall fra arbeidslivet.

Grimstad kommune har som mål om å redusere sykefraværet med 20 prosent innen utløpet av 2018. Dette innebærer et mål om at samlet sykefravær ikke skal overstige:

- 2016: 7,6 prosent
- 2017: 7,4 prosent
- 2018: 7,2 prosent

Sykefraværet for Grimstad kommune i 2016 var på 7,76 prosent. I samme periode i fjor var fraværet på 7,78 prosent. Sykefraværstatistikken viser at korttidsfraværet, det vil si både egenmeldt og legemeldt fravær innenfor arbeidsgiverperioden på 16 dager, er på 1,9 prosent. Langtidsfraværet, etter 16 dager og inn til 50 uker, er på 5,9 prosent.

Sykefraværet er noe høyere i februar, og avtar deretter. Undersøkelser viser at uke 8 er den

uken i året med høyest sykefravær. Det kan se ut til at sykefraværet har stabilisert seg, under de rådende konjunkturer. Det oppfattes fremdeles som for høyt, samtidig er det viktig å se til sammenlignbare kommuner, og kommunal sektor for øvrig.

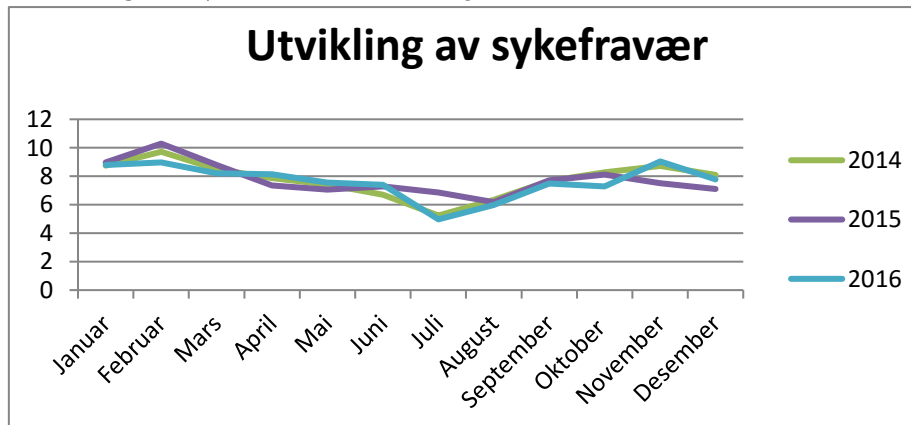
Det er helse- og omsorgssektoren som har høyest sykefravær. Det er også den sektoren som har enheter med høyest sykefravær

Det er store variasjoner mellom sykefraværet mellom de ulike enhetene. Det er også variasjoner i sykefraværet blant de ulike yrkesgrupper, hvor det er høyest fravær blant ufaglærte og faglærte (fagarbeidere).

Alle kommuner rapporterer sykefravær til KS. Tallene for KS er noe forsinket sammenlignet med våre rapporteringsrutiner, slik at siste oppdaterte tall er for perioden 2. kvartal 2015-1. kvartal 2016. Tallene fra KS viser er samlet sykefravær for alle kommuner på 9,96 prosent. Tallet for Grimstad kommune er 9 prosent på deres rapportering. Sammenlignet har Arendal kommune 9,71 prosent fravær, Kristiansand kommune har 9,48 prosent, mens Mandal kommune som ofte bli trukket frem i forbindelse med sykefraværarbeid ligger på 7,69 prosent.

Gjennom et godt aktivt samarbeid med bedriftshelsetjenesten, NAV Arbeidslivssenter og de tillitsvalgte jobbes det systematisk med ulike nærværs- og helsefremmende tiltak på de ulike enhetene. Ledernes systematiske arbeid med arbeidsmiljø og HMS er av grunnleggende betydning for å oppnå reduksjon i fravær.

Det er stort fokus på tett oppfølging av sykemeldte og ansatte som står i fare for å bli sykemeldt. Dialogplassen og den tette kontakten enhetsledere og fagledere står for er

en viktig del av oppfølgingsarbeidet. Hensikten med Dialogplassen er at man så tidlig som mulig kan sette i verk tiltak for å forhindre sykemelding, få den sykemeldte tilbake i jobb raskest mulig eller over i andre tiltak. Dialogplassen bidrar til

raskere avklaringer og færre medarbeidere som går over på arbeidsavklaringspenger etter endt sykepengeår. Dette betyr at folk er raskere tilbake i jobb. Dialogplassen behandler også saker før sykemelding som en del av det forebyggende arbeidet.

Virksomhetsstyring har ansvaret for både å utarbeide og sikre gode interne rutiner, og for samarbeid med eksterne aktører slik som bedriftshelsetjenesten, NAV Grimstad, NAV Arbeidslivssenter og Arbeidstilsynet. Sammen med disse og i tråd med føringer fra arbeidsmiljøutvalget har det vært gjennomført kartlegginger, risikoanalyser og iverksatt målrettet tiltak i arbeidet med nærvær og helsefremmende arbeidsplasser.

Hvert år deler IA-rådet (partene i arbeidslivet) i Aust-Agder ut IA-prisen til en virksomhet som har utmerket seg i arbeidet med inkluderende arbeidsliv. Prisen tildeles en virksomhet som har oppnådd gode resultater i arbeidet med å inkludere flere personer med nedsatt funksjonsevne, tilrettelegge for eldre arbeidstakere, redusere sykefraværet, tilrettelegge og gi mulighet for ansatte til å stå i jobb og ikke minst ha et godt forankret partsamarbeid. I år gikk denne prisen til Renholdstjenesten i Grimstad kommune.

Renholdstjenesten har over tid jobbet systematisk for å oppnå gode resultater med dette arbeidet, og de har lyktes. I sum har alle iverksatte tiltak og fokus på IA arbeidet bidratt til høy trivsel på jobben, lavere fravær enn tidligere og et mangfold i staben som enheten er veldig stolte av. Fraværet gikk ned fra 13,27 prosent i 2014 til 8,43 prosent i 2015.

IA rådets begrunnelse for prisen:

«Det vært jobbet bredt med å inkludere og tilrettelegge for personer med nedsatt funksjonsevne, eldre arbeidstakere og flyktninger. Det spesialinnredes når det er nødvendig, personer gjennomfører sin senkarriere i enheten – flere er rundt 70 år, og det er 16 forskjellige nasjonaliteter ansatt – og det i en bedrift med bare 42 ansatte.

Det gjennomføres aktiviteter på mange hold både for enkeltindividet og fellesskapet, og alt er solid forankret i partssamarbeidet i enheten. Det har også gitt gode effekter på fraværet.

Vinneren har vist at systematisk arbeid over tid gir effekter og åpner muligheter for å inkludere alle som vil og kan arbeide.»

Livsfase - pensjonering

Kommunestyret vedtok i 2015 Livsfaseplan med seniortiltak. Grimstad kommunes hovedmål med livsfasepolitikken er å tilrettelegge for at medarbeidere i de ulike livsfasene skal kunne kombinere privatliv og et aktivt yrkesliv i størst mulig grad og etterkomme IA-avtalens mål om å forhindre utstøting fra arbeidslivet.

Videre er det et mål med for Grimstad kommunes livsfasepolitikk å øke pensjoneringsalderen og sikre at kommunen som arbeidsgiver tar vare på og nyttiggjør seg den viktige kompetansen seniorene i kommunen innehar lengst mulig i aktiv tjenesteproduksjon.

HMS

Et godt systematisk HMS-arbeid er et viktig forebyggende tiltak. AMU fungerer godt og er revitalisert over de siste årene, og en fullstendig HMS-rapport er behandlet der. Det er 40 ulike verneområder i kommunen, og et aktivt hovedverneombud som arbeider meget godt. Vernerunder er gjennomført i alle enheter i løpet av året.

Det har vært gjennomført grunnopplæring i HMS-arbeid ("40-timers kurs") av ledere og verneombud og ulike temakurs innen HMS og arbeidsmiljø.

Det meldt flere uønskede hendelser/avvik knyttet til HMS arbeid. Dette dreier seg i stor

grad om forhold knyttet til meldinger om vold og/eller trakassering. De aller fleste av disse gjelder forhold våre medarbeidere er utsatt for fra våre brukere. Dette viser også betydningen av kommunens satsning på håndtering av utfordrende atferd (HUA). Meldingene omfatter alt fra spyting og munnbruk mot medarbeidere, til skremmende opplevelser. Helse- og omsorgssektoren, spesielt boveiledertjenesten, har flest hendelser, selv om de også forekommer i de andre sektorene. Alle rapporterte uønskede hendelser blir fulgt opp med tiltak på egen arbeidsplass. Ledere og medarbeidere har blitt fulgt opp, og vernetjenesten har vært involvert. Det er blitt gitt opplæring, veiledning og oppfølging av bedriftshelsetjenesten og andre i forhold til utfordringene medarbeiderne står overfor.

Flyktninger – bosetting og integrering

Asylsøkere til Norge i 2015

Situasjonen i Syria, Afghanistan og flere andre land medførte at antallet asylsøkere til Europa økte kraftig utover høsten 2015. Norge mottok mer enn 31 000 søknader om beskyttelse. Det er det høyeste antallet søkere til Norge noen gang. Det høyeste antallet på ett år tidligere var 17 500 i 2001. Det var flest søkere fra Syria med over 10 500 søknader, etterfulgt av afghanere (7 000), irakere (3 000) og eritreere (2 900).

Totalt kom det 10 300 barn i 2015. Halvparten av disse oppga at de kom uten foreldre eller noen med foreldreansvar. Det var først og fremst søkere fra Afghanistan som kom som enslige mindreårige. Til sammen kom det 5 300 personer som oppga at de var enslige mindreårige flyktninger under 18 år. Dette var det høyeste antallet enslige mindreårige søkere i Norge noen gang.

Justert bosettingsbehov i 2016 og 2017

Det opprinnelige bosettingsbehovet for 2016 var på over 18 000. Senere på året ble bosettingsbehovet justert ned til 15 000 i 2016 og fra 21 000 til 13 000 i 2017.

Også behovet for å bosette enslige mindreårige flyktninger viste seg å være mindre enn først antatt. Nye prognoser for behovet ble på høsten satt til 1 750 i 2016 og 1 100 i 2017. De opprinnelige prognosene for 2016 og 2017 var 4 400.

Nedgangen i behovet for å bosette enslige mindreårige flyktninger skyldtes flere forhold: Det tok tid for sentrale myndigheter å behandle søknadene til alle som kom i 2015. Det kom nå vesentlig færre enslige mindreårige asylsøkere til Norge i 2016 enn først antatt. Det ble i 2016 i større grad gitt midlertidig- og begrenset

oppholdstillatelse for enslige mindreårige over 16 år. Disse skal ikke lenger bosettes, men får midlertidig opphold på grunn av mangel på forsvarlig omsorg, fram til de fyller 18 år.

I oktober 2016 mottok Grimstad nytt anmodningsbrev fra IMDi for bosettingen i 2017. Mens kommunen tidligere var anmodet om, og var positive til, å motta 100 flyktninger i 2017, hvorav 45 enslige mindreårige, ble Grimstad nå bedt om å ta imot 80 flyktninger i 2017, hvorav bare ti plasser skulle forbeholdes enslige mindreårige flyktninger.

Kommunestyret vedtok i møte 5. desember 2016 å ta imot 80 flyktninger i 2017 hvorav ti enslige mindreårige.

Kommunestyrets vedtak 14. desember 2015

Det store antallet asylsøkere som kom til Norge høsten 2015, medførte et betydelig økt behov for bosetting av flyktninger generelt og enslige barn og unge flyktninger spesielt. IMDi anmodet Grimstad kommune om å øke bosettingsantallet betydelig for 2016. Kommunestyret drøftet saken i møte 14. desember 2015 og vedtok følgende:

- 1) Grimstad kommunestyre vedtar, i henhold til anmodningen fra IMDi av 17. november 2015, å bosette 90 flyktninger i 2016, hvorav 35 enslige barn og unge under 18 år, og minst ti av disse under 15 år. Vedtaket inkluderer ikke familiegjennforente.
- 2) Grimstad kommunestyre vil arbeide for å bosette minst 100 flyktninger i 2017, i henhold til foreløpig anmodning fra IMDi, hvorav minst 45 enslige barn og unge under 18 år, og minst 15 av disse er under 15 år. Dette inkluderer ikke familiegjennforente.
- 3) Kommunestyret forutsetter at den samlede innsatsen for bosetting og mottak av flyktninger lar seg gjennomføre innenfor rammen av de tilskudds- og

finansieringsordninger som staten stiller til rådighet. Formannskapet holdes løpende oppdatert. De ulike inntekter og utgifter innarbeides i kommunens budsjett i tilknytning til behandlingen av regnskapsrapporten for 1. tertial 2016.

- 4) Kommunestyret gir rådmannen fullmakt til kjøp og tilrettelegging av egnede boliger i markedet for bosetting av flyktninger innenfor en bruttoramme på 30 mill. kroner.
- 5) Kommunestyret forutsetter at anskaffelse av utleieboliger blir finansiert ved tilskudd og lån fra Husbanken og med husleie via integreringstilskuddene slik at netto kapitalkostnader ikke belaster kommunens budsjett.
- 6) Kommunestyret ber rådmannen om å gjennomføre en rask kartlegging med forslag til prioritering og anskaffelse av utleieboliger til flyktninger ved bruk av følgende strategier:
 - 1) Gjennomgang av potensielle kommunale boliger/bygninger/tomter som kan tilrettelegges for bosetting av flyktninger, i samarbeid med Grimstad tomte- og boligutvikling KF.
 - 2) Ferdigstilling av ny, vedtatt flyktningebolig i Myrsvingen 11 så snart som mulig
 - 3) Samarbeid med private aktører som har tilgjengelig tomt og interesse for å bygge bolig som kommunen kan leie til flyktningebolig
 - 4) Kjøpe aktuelle boliger i markedet som passer til formålet/kan tilrettelegges som bolig til flyktninger.
 - 5) Kjøp av tomter fra private aktører og bygge ut i kommunal regi
 - 6) Fortsatt bosette flyktninger i det private leiemarkedet

Forslag til prioritering og anskaffelse legges fram for politisk behandling senest i forbindelse med behandlingen av regnskapsrapporten for 1. tertial 2016.

Kommunens regnskapstall for 2014 og 2015 gjorde det mulig å avsette midler fra flyktningeområdet til fond for senere bruk i bosettingsarbeidet i.h.t kommunestyrets vedtak

i juni 2013 (K-sak 91/2013). Kommunestyret vedtok da at ubrukte midler fra integreringstilskuddet for første tilskuddsår skulle settes på fond for bruk i siste tilskuddsår (kommunene får integreringstilskudd for bosetting og integrering av flyktninger i fem år). I 2014 ble det avsatt drøyt 4 mill. kroner og i 2015 drøyt 9 mill. kroner. I 2016 er det avsatt 7,9 mill. kroner til «bufferfond» på flyktningeområdet. Et betydelig antall flyktninger på familiegjenforening bidro til økte inntekter i forhold til budsjett.

Foreløpig har det ikke vært hensiktsmessig, eller reelt sett mulig, å justere enhetenes budsjettrammen etter endringene som ble vedtatt av kommunestyret i desember 2015. De enhetene som har kostnader til flyktningarbeidet (barnevernet, NAV, helsetjenesten) får refundert sine reelle utgifter ved overføring fra integreringstilskuddet som inntektsføres hos kvalifiseringstjenesten.

Det ble i 2016 etablert en arbeidsgruppe for flyktningeøkonomien som skal vurdere ulike modeller for å få best mulig økonomisk oversikt samtidig som det gis nødvendig fleksibilitet til å håndtere de endringene som oppstår.

Organisering av flyktningarbeidet i 2016

Flere tjenesteenheter i kommunen er direkte og indirekte involvert i flyktningarbeidet. Kvalifiseringstjenesten består av flyktningtjenesten og voksenopplæringen og har ansvaret for bosetting, integrering og opplæring av flyktninger. NAV kommune har hovedansvar for introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger og for sosialhjelp for flyktninger innenfor femårsperioden. Barneverntjenesten har ansvaret for enslige mindreårige flyktninger under 18 år.

Jappa skole og Holviga ungdomskole har egne velkomstklasser for flyktninger og innvandrere som har behov for ekstra norskopplæring. Storgata barnehage er kommunens fokusbarnehage og har tett samarbeid med NAFO (Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring). Bygg- og eiendomstjenesten har ansvar for bygging og vedlikehold av kommunens utleieboliger.

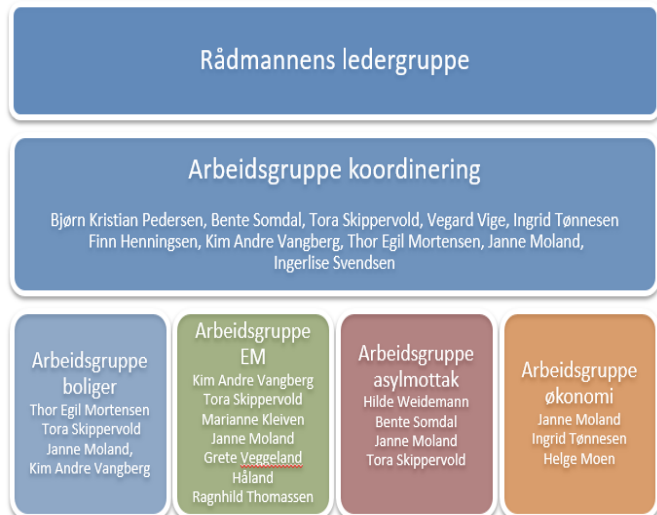
Helsetjenesten med bl.a migrasjonshelsetjenesten, Grimstad familiesenter og Jobbsentralen har en viktig rolle i forhold til å fremme flyktningenes fysiske, psykiske og sosiale helse.

Diagrammet under viser den ordinære organiseringen av flyktningarbeidet i Grimstad.

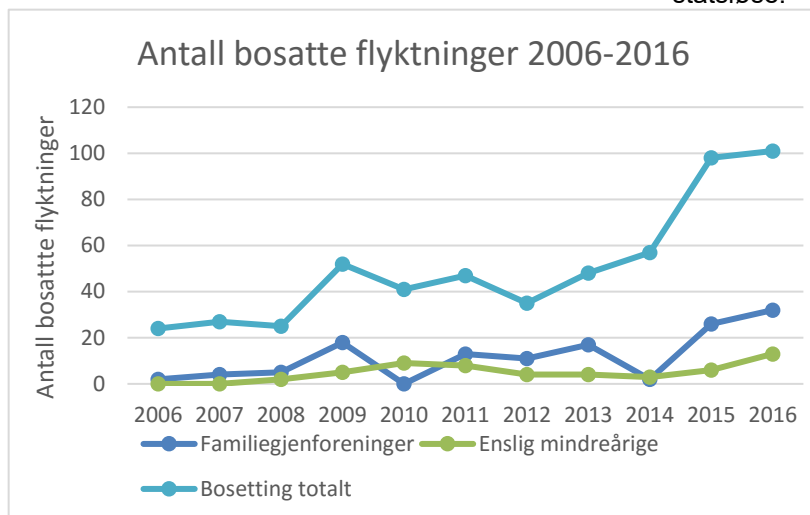
For å sikre tilstrekkelig koordinering og samarbeid i en situasjon med store endringer i flyktningssituasjonen, etablerte rådmannen en prosjektorganisasjon i 2016 for å støtte linjeorganisasjonen. Diagrammet øverst på siden viser arbeidsgruppene som ble etablert på tvers i organisasjonen. Koordineringsgruppa for flyktningarbeidet hadde i 2016 møter én til to ganger per måned. De øvrige arbeidsgruppene hadde møter ved behov. Arbeidsgruppen for

asylmottak ble ikke aktivert da det ikke ble etablert asylmottak i Grimstad. Tidlig i 2016 var det sannsynlig at det ville bli opprettet ett eller to asylmottak i kommunen.

Bosetting i 2016

I 2016 ble det bosatt til sammen 101 flyktninger i Grimstad. Av disse var det 13 enslige mindreårige og 32 som kom på familiegjenforening. Flyktningene i 2016 kom hovedsakelig fra Syria, noen også fra Eritrea og Afghanistan. Diagrammet under viser antall bosatte flyktninger i Grimstad fra 2006 til 2016.

De fleste flyktningene bosettes i det private leiemarkedet. I bosettingsarbeidet etterstrebes nøktern materiell standard og høy kvalitet på veiledning og oppfølging. Eget boligkontor ble

etablert høsten 2016 og er organisert under bygg- og eiendoms-tjenesten. Ny kommunal bolig i Myrsvingen 11 sto ferdig i september med to familieleiligheter og to hybler.

Arbeid og kvalifisering

Kommunedelplanen for flyktningeområdet 2015-2027, *En ny hverdag gjennom mestring og integrering*, har et mål om at 80 % av flyktningene som har gjennomført introduksjonsprogrammet skal være selvforsørget innen fem år fra bosettingsdato.

NAV Grimstad hadde ved utgangen av året 170 deltakere i introduksjonsprogrammet. Ved utgangen av 2014 var det 68 deltakere i programmet. Ved utgangen av 2015 var antall deltakere 120. På grunn av økningen i introduksjonsdeltakere og for å kunne opprettholde god kvalitet i programmet fikk NAV

tilført en ekstra stilling på våren. Arbeidet med introduksjonsprogrammet i Grimstad har et utadrettet fokus og går over tre til fire semestre i tillegg til alle skolens ferier. Av deltakerne i introduksjonsprogrammet er 80 fra Eritrea, 39 fra Syria og 16 fra Somalia. Øvrige deltakere kommer fra Afghanistan, Etiopia, Burma, Sudan og Sri Lanka. Ni av deltakerne er registrert som statsløse.

I 2016 ble det utbetalt introduksjonslønn til deltakerne i introduksjonsprogrammet på til sammen 22,4 mill. kroner mot 13,7 mill. kroner i 2015. Utgiftene til økonomisk sosialhjelp til flyktninger var 9,8 mill. kroner i 2016 mot 10,9 mill. kroner i 2015.

Enslige mindreårige flyktninger

Enslige mindreårige flyktninger er barn og ungdom som søker tilflukt i Norge uten å ha følge av foreldre eller andre som utøver foreldreansvar for dem, og som oppgir å være under 18 år.

De som kommer er ulike, men alle er sårbare ved at de kommer alene til landet, uten omsorgspersoner. Alle trenger omsorg, trygghet og oppfølging. Det er et mål at alle enslige mindreårige flyktninger skal bli trygge voksne som blir integrert i det norske samfunnet.

De siste årene har Grimstad tatt imot fem enslige mindreårige flyktninger per år. I 2016 ble Grimstad anmodet om å ta imot 35 enslige mindreårige flyktninger. Det kom til sammen tretten enslige mindreårige. Tre av disse var under 15 år. For de under 15 år etablerte kommunen et nytt bofellesskap i Ankerveien. Bofellesskapet har plass til fem ungdommer. De øvrige ti ungdommene som kom i 2016 ble bosatt i eksisterende bofellesskap i Reddalsveien hvor det er ni plasser, eller i to etablerte gruppefosterhjem hvor det bor to ungdommer i hvert hjem. Til sammen hadde barnevernet ansvar for 22 enslige mindreårige

flyktninger ved slutten av 2016. Av disse bor til sammen 12 i de to bofellesskapene, fire bor i de to gruppefosterhjemmene og seks bor på hybel med oppfølging fra barnevernet.

I 2016 ble det gjennomført en konkurranse for etablering av et privat drevet bofellesskap for åtte enslige mindreårige flyktninger over 15 år. Konkurransen ble avlyst da behovet for bosetting ble så mye lavere enn forutsatt.

I mars 2017 har IMDi bedt Grimstad kommune om å ytterligere nedjustere bosetting av enslige mindreårige flyktninger fra ti til fem. Dette vil innebære at den opptappingen av bemanning og ressurser som ble gjennomført i 2016, må trappes ned igjen i 2017.

Helsetjenesten

Helsetjenesten etablerte våren 2016 en egen helsetjeneste for mottak av flyktninger, arbeidsinnvandrere og familiegjennforente, som er gitt betegnelsen migrasjonshelsetjenesten. Tjenesten er fysisk plassert på Dømmesmoen og bemannet med ett årsverk psykisk helsearbeider, og to halve årsverk helsesøster.

Jobbsentralen er organisert under helsetjenesten og gjør en betydelig innsats både i forhold til arbeidspraksis for deltakere i introduksjonsprogrammet for flyktninger og for enslige mindreårige flyktninger. Jobbsentralen bistår også flyktningetjenesten med praktisk hjelp ved bosetting.

Grunnskole og barnehage

Særskilt opplæring for flerspråklige barn starter i barnehager og skoler. Storgaten barnehage har vært NAFO-barnehage siden 2007. Det betyr at barnehagen har og har hatt nært samarbeid med Nasjonalt senter for flerspråklig opplæring (forkortet til NAFO). Det flerkulturelle perspektivet og språklig mangfold er en naturlig ressurs og viktig del av enhetens pedagogiske arbeid. Målet er at barnehagen skal ha ca 60 % flerspråklige barn.

På skolenes barnetrinn (1.-7. klasse) har Jappa egen velkomstkasse for nyankomne flyktninger, på ungdomstrinnet har Holviga skole samme rolle. Målet med velkomstklassene er at elever med annen språkbakgrunn enn norsk skal lære seg norsk raskest mulig, og at de skal ha like muligheter

som alle andre barn til å utvikle seg ut i fra sine egne forutsetninger. Overføring fra velkomstklassene til ordinære klasser på nærskolene skjer etter vurdering av elevenes kompetanse i norsk i henhold til læreplanen.

Grimstad kommune fikk «Bosettingsprisen»

12. mai 2016 kunne ordfører Kjetil Glimsdal motta IMDi's bosettingspris for 2015 på vegne av Grimstad kommune. Prisen ble delt ut under et stor integreringskonferanse på Lillehammer. I sin begrunnelse skrev IMDi blant annet:

Kommunen skiller seg ut i region Sør og innfrir alle de tre nominasjonskriteriene med ekstraordinær bosettingsinnsats, nytenkende tiltak for å få deltakere ut i jobb eller utdanning og en solid planprosess som har gitt en kommunedelplan til etterfølgelse på flyktningfeltet.

Grimstad kommune er en spydspiss i inkluderingsarbeidet i region Sør. Over år har kommunen bosatt på et høyt nivå, med et ekstra byks i 2015. Resultatene på introduksjonsprogrammet har ligget i landstoppen år etter år. Grimstad er en kommune som jobber langsiktig med inkluderingsarbeid. De planlegger for økning i bosetting, og vil ta sin del av ansvaret for at Norge skal lykkes i dette arbeidet. De har også kommet langt når det gjelder å jobbe etter prinsippet om at det er hele Grimstad som tar imot nye innbyggere.

Næringsutvikling

Grimstad kommune har i 2016 videreført det gode samarbeidet som har vært med Grimstad Næringsforening. Flere tiltak har vært iverksatt for at kommunen skal fremstå som mer næringsvennlig. Blant annet har man hatt flere temamøter mellom plan-, byggesaks- og kommunalteknisk avdeling og næringslivet i kommunen.

Det ble i 2016 vedtatt en prosjektplan for strategisk næringsplan for Grimstad kommune. Arbeidet med planen vil starte i 2017 med det formål å komme frem til satsingsområder for næringsarbeidet.

Sysselsetting og arbeidsmarked

Grimstad kommune har i flere år hatt en lav arbeidsplassvekst. Befolkningsutviklingen har vært god, og antall sysselsatte med bosted i Grimstad har økt. I perioden 2008–2015 har man imidlertid ikke hatt noen vekst i antall arbeidsplasser i kommunen. I 2016 har trenden snudd, og man hadde en økning i antall arbeidsplasser på 5,6 %. Ser man femårsperioden under ett, var det en svak økning i antall sysselsatte med arbeidssted i Grimstad, mens det var en marginal nedgang i antall sysselsatte med bosted i Grimstad. Nå endret SSB måten man beregnet antall sysselsatte på i 2015, slik at tallene ikke er helt sammenlignbare – de aller fleste kommuner fikk en nedgang fra 2014–2015 som (delvis) skyldtes endret datagrunnlag.

Det er positivt at antall arbeidsplasser er økt fra 2015–2016. Man bør imidlertid være avventende til å legge for mye i dette før man ser om det er en utvikling som fortsetter.

Per desember 2016 var det 3,5 % helt arbeidsledige i Grimstad (396 personer). Dette var en reduksjon på 0,8 prosentpoeng i forhold til desember 2015, da det var 4,3 % helt ledige (480 personer). Arbeidsledigheten var på nivå med ledigheten i Aust-Agder fylke, hvor det også var 3,5 % helt arbeidsledige. På fylkesnivå gikk ledigheten ned fra 4,0 % i 2014.

Regionalt næringsfond for Arendal, Froland og Grimstad

Grimstad kommune har siden 2007 vært del av Regionalt næringsfond for Arendal, Froland og Grimstad. Næringsfondet fordeler midler (støtte) etter søknad. Formålet med næringsfondet er:

Næringsfondet skal benyttes til å fremme etablering av ny virksomhet og til videreutvikling av eksisterende bedrifter. Prosjekter som bidrar til bedre sysselsettingsmuligheter for kvinner skal prioriteres.

Grimstad og Arendal kommune utlyste saksbehandling og rådgivning i forbindelse med Regionalt næringsfond i 2016, og en treårig avtale ble inngått med Novigo AS. I tillegg gis råd og veiledning til søkere (og andre etablerere og grundere) av næringssjefen i Grimstad

Sysselsatte per 4. kvartal, tabell 07984 www.ssb.no					
	2012	2013	2014	2015*	2016
Sysselsatte med bosted i Grimstad	10540	10545	10691	10237	10362
Sysselsatte med arbeidssted i Grimstad	8486	8319	8536	8221	8680

kommune, daglig leder i Grimstad næringsforening, og Etablerersenteret i Arendal. Næringssjefen sitter i RNF-styret som behandler søknadene, men er ikke involvert i vurderingen av søknadene.

Årsmelding for Regionalt næringsfond for Arendal, Froland og Grimstad vil bli oversendt i en egen sak til kommunestyret våren 2017.

Østre Agder næringssamarbeid

Grimstad kommune har siden 2013, da Grimstad kommune ble medlem av Østre Agder, deltatt i arbeidet med *Strategisk næringsplan for Østre Agder*. Grimstad kommunestyre, og alle de andre kommunene i Østre Agder med unntak for Froland, sluttet seg på forsommeren 2015 til planen, jf PS 41/15. Det er i dag et strukturert samarbeid mellom Østre Agder kommunenes næringssjefer/-medarbeidere om oppfølging og iverksetting av næringsplanen.

Gjennom dette arbeidet har Grimstad kommune økt sitt regionale samarbeid og engasjement på næringsområdet.

Når det gjelder Raet nasjonalpark, er det etablert et eget samarbeid mellom Grimstad, Arendal og Tvedstrand kommuner, Aust-Agder fylkeskommune og Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder.

Mange av kystkommunene har i tillegg et samarbeid om «blå vekst», som dekker marine og maritime næringer, samt kystrelaterte reiselivsnæringer. Arendal kommune leder dette arbeidet.

Etablerersenteret IKS

Grimstad kommune ble i 2016 medeier i Etablerersenteret IKS. Etablerersenterets viktigste funksjon er etablererveiledning. Etablerersenteret IKS eies av Arendal, Grimstad, Tvedestrand og Froland kommuner. Næringssjefen i Grimstad deltar i styret. Lokalisering er i Arendal, men fra og med 2015 har Etablerersenteret hatt jevnlig tilstedeværelse på Universitetet i Agder, Campus Grimstad. I dette har også Grimstad Næringsforening hatt en sentral rolle.

Regionsamarbeidet i Østre Agder

Grimstad kommune ble medlem av regionsamarbeidet *Østre Agder* i 2013. Østre Agder omfatter kommunene Arendal, Tvedestrand, Risør, Gjerstad, Vegårshei, Åmli, Froland og Grimstad. Ordførerne i kommunene utgjør styret i Østre Agder.

Regionsamarbeidet handler om felles løsninger om tjenesteoppgaver, felles prosjekter og samordning av ulike uttalelser og felles påvirkning mot regionale og sentrale myndigheter. Arendal kommune er vertskommune for regionsamarbeidets sekretariat, med sekretariatsleder i full stilling fra og med august 2015.

By- og kommunestyrene oppnevner medlemmer og varamedlemmer til styret etter følgende fordelingsnøkkel: Arendal kommune velger to medlemmer og to personlige varamedlemmer, øvrige kommuner velger ett medlem og ett personlig varamedlem til styret. Ordfører skal velges til styret i Østre Agder. Valget skjer straks kommunestyrene/bystyrene konstituerer seg etter kommunevalget, og gjelder for valgperioden. Styret skal ha leder og nestleder og konstituerer seg selv. Leder er ansvarlig for å innkalle til minimum fire møter per kalenderår. Fylkesordfører med fylkesvaraordfører som stedfortreder har møte- og talerett i styremøtene.

Virksomheten i Østre Agder finansieres gjennom kontingent fra de deltakende kommunene basert på innbyggertallet per 31. desember året før. Styret fastsetter senest i juni kommende års kontingent. I tillegg kan styret søke om eksterne bidrag til enkeltprosjekter på vegne av de deltakende kommuner. Prosjekter i regi av Østre Agder der kostnadene delvis forutsettes dekt av kommunene (ut over

kontingent) som deltar, krever at det foreligger gyldig vedtak i den enkelte kommune. I slike tilfeller er vedtak om igangsetting fra styret i Østre Agder først gyldig når det foreligger skriftlige vedtak fra de kommunene som skal delta.

Østre Agder iverksatte i 2016 en prosess med å evaluere regionsamarbeidet. Agderforskning fikk bl.a. i oppdrag å:

- 1) Kaste lys over særtrekk og fellestrekk ved interkommunale løsninger i Østre Agder, sett i forhold til tilsvarende samarbeidsløsninger ellers i landsdelen og i landet.
- 2) Avdekke styrker og svakheter med nåværende organisering og forankring av det interkommunale samarbeidet i Østre Agder og foreslå eventuell endringer.
- 3) Sette søkelys på utviklingstrekk i regionen.
- 4) Særlig se på om det interkommunale samarbeidet ivaretar den enkelte kommunes behov for tjenesteyting og tjenestesamarbeid.
- 5) Se på om samarbeidet bidrar til positiv samfunnsutvikling og posisjonering for hele regionen.

Evalueringen av regionsamarbeidet vil bli avsluttet medio 2017.

I budsjettet for 2017 er det nærmere beskrevet hvilke områder og tjenester i regionsamarbeidet som Grimstad kommune deltar i. I årsmeldingen for 2017 vil det blir mer utførlig rapportert på disse områdene.

Status for de store investeringsprosjektene

Arresten - parkering i fjell

Kommunestyret vedtok i møte 27. august 2012 at parkeringshuset i Vardeheia skal bygges ut og driftes i kommunal regi. Arresten ble offisielt åpnet 1 juli 2015. Arbeidene har gått i henhold til fremdrift og innenfor budsjett. Parkeringsteknisk anlegg (bomanlegg) er installert og tatt i bruk. Siste del av prosjektet er å få på plass EL-bil ladestasjoner. Oppdraget er godt i gang og i slutten av mars 2017 vil både flexiladere og betalingsløsning være på plass. Dette gjelder 10 ladestasjoner.

Nytt bibliotek

I februar 2014 gjorde kommunestyret vedtak om kjøp av post/politigården, Storgata 3. I møte den 1. september 2014 vedtok kommunestyret totalrammen til nytt bibliotek på 75 millioner kroner. Rivningsarbeidene er ferdig og gjenoppbyggingen av det nye er i gang. Prosjektet ligger 3-4 uker bak fremdriftsplanen, dette på grunn av asbestsaneringen som ble oppdaget under rivningsarbeidene. Økonomien i prosjektet er svært stram.

Langemyr skole – basseng

Skisser av nytt bassenganlegg er godkjent i arbeidsmiljøutvalget. Anbudskonkurransen er gjennomført og BRG Entreprenør AS er kontrahert. Igangsetting av bygningen vil skjer i mars 2017. Det er satt av 8 måneder til bygging av bassengsbygget.

Småhus – ”Fra bostedsløs til sjef i egen bolig”

Kommunestyret vedtok i budsjett 2015 at det skulle avsettes midler til planlegging og gjennomføring av fire boliger etter den såkalte ”Nøtterøy-modellen”. Det er ført opp to boliger på Langemyr og to på Landvik som vedtatt. Prosjektet er ferdigstilt i henhold til fremdrift og innenfor budsjett.

Alternativ energi, Levermyr

Kommunestyret vedtok i møte 31.03.2014 at det skal brukes flis til oppvarming av kunstgressbanen, Grimstad skole og Jappa skole. Anlegget er overtatt av Grimstad kommune og har vært i drift siden desember 2016. Noe justeringer i forhold til det tekniske anlegget gjenstår, men driften er optimal. Hele prosjektet ble dyrere enn først antatt og budsjettet med. Dette på grunn av grunnarbeidene og tilrettelegging for enda en fliskjel (ovn) i fremtiden. Mer om dette vil fremkomme i sluttrapporten.

Landvik skole – nybygg

Kommunestyret vedtok i budsjett 2015 at det skulle avsettes midler til planlegging og gjennomføring av rehabilitering/nybygg av skolens eldste del. Investeringsrammen for Landvik skole økes med 2 mill. kroner til 51 mill. kroner inkludert mva, ref formannskapet i møtet 1 juli 2016. Arbeidene startet i sommer og går som planlagt. Nybygget planlegges ferdigstilt til skolestart i august 2017. Mens arbeidene pågår er halve skolen (5-7 trinn) midlertidig på gamle UiA i Grooseveien. Fremdriftsplanen er i rute.

Myrsvingen - flyktningeboliger

Kommunestyret vedtok i budsjett 2015 at det skulle avsettes midler til bygging av flyktningeboliger i Myrsvingen som inneholder både familieileiligheter og hybler. Prosjektet er overført fra fjoråret. Det bygges to familieileiligheter og to hybler. Bygget er overtatt og er i bruk.

Feviktun 6

Det ble gjort vedtak plassering og bygging av boliger for mennesker med nedsatt funksjonsevne på tomten bak Fevikun i kommunestyret mai 2015. Det er skrevet kontrakt med entreprenør. Reguleringsplanen er endelig godkjent, og det er sendt inn søknad

om byggetillatelse. Foreløpig fremdrift er oppstart i løpet av høsten 2016. I budsjettet 2015 ble det vedtatt å kutte prosjektets budsjett med 10%, slik at endelig budsjett ble 13,5 mill. Etter anbudskonkurransen viser det seg at dette budsjettet ikke holder, og må økes til 15 mill. Det ble gitt en orientering i formannskapet 18 februar, om økning av budsjettet. Dette skyldes også prisøkning siden første vedtak på bygging av boligene i budsjett/handlingsprogrammet 2012.

Sentrumsbarnehage

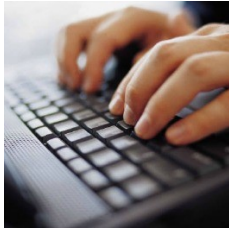
Kommunestyret vedtok 22. juni 2015 at ny kommunal sentrumsbarnehage skal plasseres på fagskoletomta. Reguleringsplanen for området er ferdig behandlet. Prosjektet er i startfasen med planlegging – entrepriseform, prosjektering, utredelser (rivningsarbeider,), plassering etc. i november 2016 ble det lagt frem to alternativer til plassering og utforming av bygget. Styringsgruppa har besluttet hvordan det skal være. Investeringsbudsjettet på kr. 25 mill. vil ikke holde. I løpet av første halvår 2017 vil det bli fremlagt en politisk sak om det.

6 småhus

Avklaringer rundt plassering og anskaffelse av tomt pågikk i 2016. Prosjektet ble delvis satt i dvale. Behovet for disse boligene er fortsatt under avklaring. Prosjektet ble flyttet til 2017 og 2018. En ser også på andre alternativer som kjøp av egnet bolig i stedet for nybygg.

Bemannede boenheter for sosialtjenesten

Som kjent har det vært vanskelig å finne areal til erstatning for Ekelunden. I 2016 jobbet bygg- og eiendomstjenesten tett med sosialenheten og kom frem til at det mest hensiktsmessige og kostnadseffektive er å bygge om Vosgata. Tegninger, driftskonsept og kostander foreligger. I begynnelsen av 2017 vil det bli fremlagt en politisk sak på dette prosjektet.

Status IKT og fornyelse av viktige fagsystemer

Fornyelse av viktige fagsystemer

I 2016 har alle de store systemer blitt skiftet ut, skoleadministrativt system, webportal, og saksbehandlings- og arkivsystem. I tillegg ble nytt lønns- økonomi- og personalsystem (ERP) satt i drift 1. januar 2017. IKT Agder og eierkommunene har i samarbeid lagt et prosjektløp for å fornye fagsystemene fra 2015 til 2019, og legge til rette for en utvikling av nye digitale tjenester.

ERP-system

Grimstad kommune sitt system på økonomi, lønn og personal (ERP-system) har ikke vært oppdatert siden 2008. Dette systemet var av denne grunn basert på gammel teknologi og gir av den grunn en dårlig brukeropplevelse sett i forhold til dagens moderne systemer. I 2016 ble det derfor kjørt et prosjekt som har lagt ERP-systemet ut på anbud. Etter en evaluering ble det valgt en suiteløsning med Xledger som hovedleverandør og BlueGarden, Arena og Stratsys som underleverandører. Det nye systemet er en skybasert løsning. Implementering av dette systemet var svært omfattende og krevde mye ressurser høst og vinter 2016. Systemet ble satt i drift 01.01.2017.

SAKS-prosjektet

I 2013 ble det gjennomført en forstudie for å avklare veien videre for kommunene i IKT Agder-samarbeidets saksbehandlings- og arkivsystem. Tidligere sak- og arkivsystem var utdatert, og det nye systemet, Public 360, er tilpasset gjeldende og fremtidige standarder og lovkrav for arkiv, gir mer effektiv saksbehandling, og gir mulighet for å integrere digitale tjenester til innbyggerne.

Det ble jobbet mye med innkjøpsprosess, bestilling og spesifisering, samt implementering av nytt system frem mot høsten 2016. Public 360 ble tatt i bruk i Grimstad i begynnelsen av

oktober 2016. Det ble lagt vesentlig vekt på opplæring av brukere gjennom implementeringsfasen, men opplærings- og oppfølgingsbehovet til brukerne er fortsatt stort.

Grimstad kommune har vært en sentral aktør i innføringen av Public 360 i IKT-samarbeidet, og dedikert en personalressurs i det videre arbeidet, som er krevende.

Nytt skoleadministrativt system («Nye BOSS»)

Skolene og barnehagene i Grimstad har siden 2009 hatt fagsystemet Extens som administrativt system. Løsningen som ligger i bunnen er svært utdatert, lite brukervennlig, fyller ikke dagens behov for funksjonalitet, og vil fases ut av leverandør. Anbudskonkurranse kun for skoleadministrativt system («Nye BOSS») ble utlyst våren 2015, og Visma valgt som ny leverandør. Nytt system, Visma Flyt Skole ble implementert på alle grunnskoler i de tre kommunene våren 2016.

Forventede gevinster:

Et moderne og brukervennlig fagsystem som gir de ulike brukergruppene (skoleadministrasjon, pedagoger, elever, foresatte og SFO-ledere) den funksjonaliteten som de har behov for.

Et fagsystem som samhandler med andre fagsystemer via standardiserte grensesnitt og bidrar til redusert tidsbruk og bedre datakvalitet i kommunens fagsystemer.

Vesentlig reduksjon av løpende drifts-/vedlikeholdskostnader.

Et helhetlig system som støtter skolenes arbeid med lovpålagte forpliktelser blant annet til dokumentasjon og rapportering.

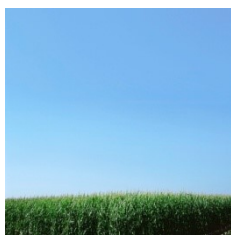
Nye websider

Arendal kommune, Froland kommune og Grimstad kommune fikk 1. mars 2016 nye nettsider. Etter anbud var ACOS valgt som leverandør av ny publiseringsløsning, som blant annet skal tilfredsstille Difis nye krav til offentlige nettsider. Utforming og prioriteringer på de nye nettsidene var basert på brukerundersøkelser og statistikker over hvilken informasjon brukerne søker, og søker oftest. Det ble derfor produsert nytt innhold til nettsidene vinteren 2015/2016. Dette ble gjort med bruk av interne ressurser.

De tre kommunene har arbeidet tett sammen for å utvikle nettsider, integrasjoner og løsninger som er mest mulig like, blant annet for å redusere kostnader.

Andre IKT-prosjekter

2016 har det vært jobbet med bredbåndsutbygging i hele kommunen. Det har også blitt gjennomført tiltak for å få bedre mobiltelefondekning på rådhuset. Kursrommet på Dømmesmoen har blitt forbedret, og det er installert nytt audiovisuelt utstyr i kommunestyresalen.

Klimaregnskap – kommunal virksomhet

Om klimaregnskapet

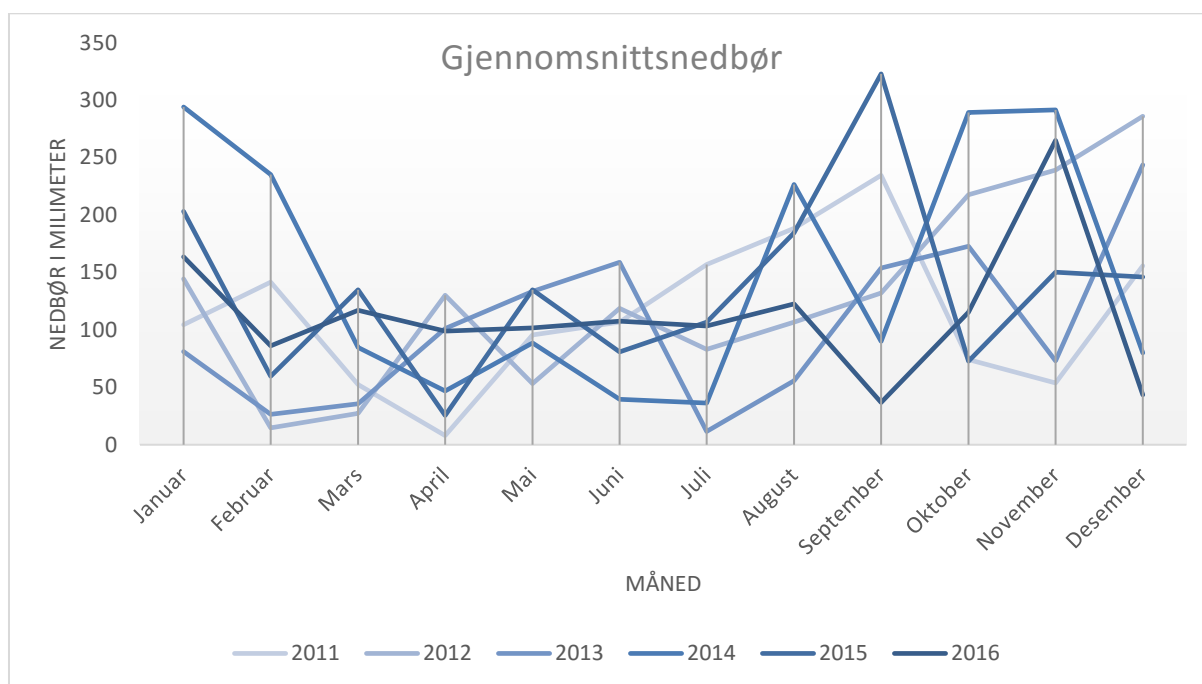
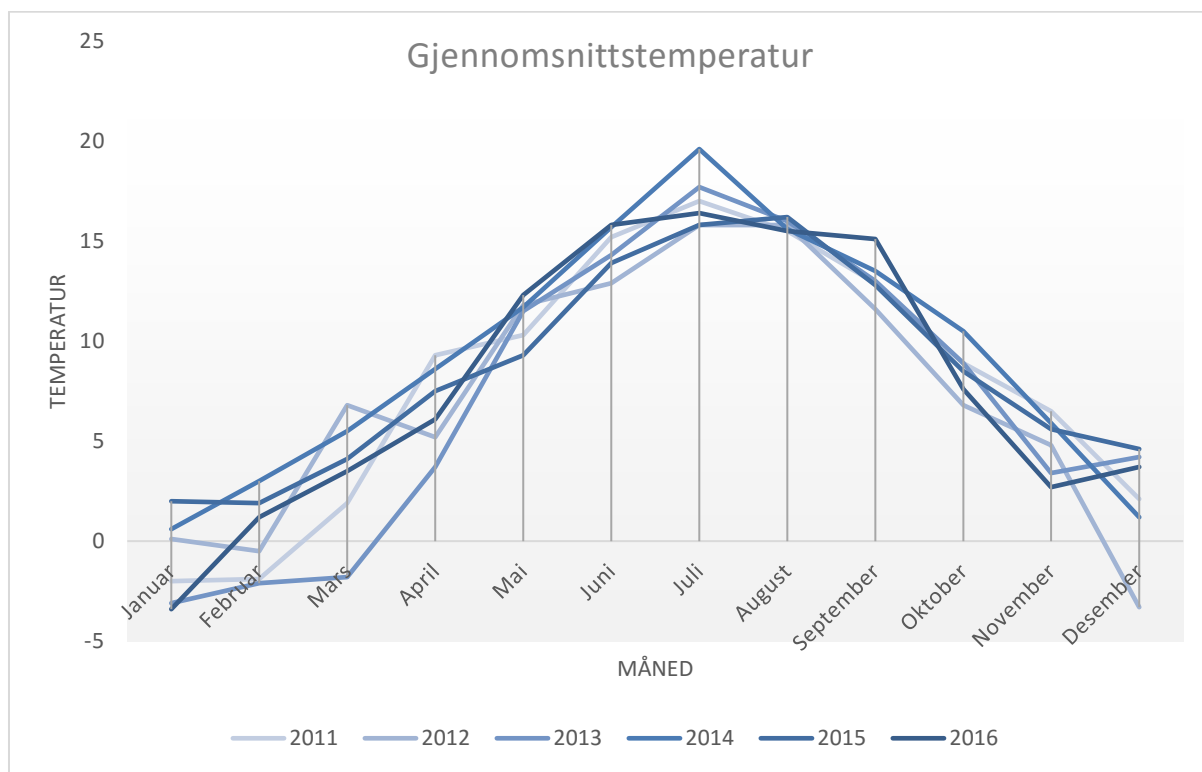
Klimaregnskapet viser det samlede utslipp av klimagasser fra kommunens virksomhet. Regnskapet er basert på innrapporterte forbrukstall for alle sektorer og satt opp i henhold til Greenhouse Gas Protocol Initiative (GHG-protokollen). Dette er en internasjonal standard for beregning av klimagassutslipp. Alle utslipp av klimagasser regnes om til CO₂-ekvivalenter og oppgis i tonn CO₂. Summen av alle utslipp kalles organisasjonens fotavtrykk.

I klimaregnskapet deles utslippene i tre nivåer. Nivå 1 omfatter alle direkte utslipp fra kilder som kommunen eier eller disponerer. Dette er for eksempel forbruk av drivstoff til egne biler, maskiner, osv., samt forbruk av fyringsolje til oppvarming. Nivå 2 omfatter indirekte utslipp som er knyttet til innkjøp av energi. Dette er for eksempel strøm til oppvarming, til lys og teknisk drift. Strøm fra fornybare energikilder (Grimstad kommune bruker strøm med opprinnelsesgaranti) skal i henhold til GHG-protokollen ikke belastes klimaregnskapet. Nivå 3 er indirekte utslipp fra kilder som kommunen ikke har kontroll over, men som likevel er et resultat av kommunens aktivitet. Eksempler på dette er utslipp knyttet til jobbreiser og utslipp fra leverandører.

Klimaregnskapet er i stor grad basert på faktisk forbruk av drivstoff, fyringsolje, propan, elektrisk kraft, transportvolum i km osv. I regnskapet benyttes det omregningsfaktorer for å beregne CO₂ utslippet for de ulike postene. Omregningsfaktorene har svært stor betydning for resultatet av beregningen og dermed for beregnet CO₂ utslipp. For å beregne CO₂ – utslippet er omregningsfaktorer fra klimaløftet og KLIF tatt i bruk.

Grimstad kommune har siden 2010 ført et klimaregnskap for kommunen sin virksomhet. Dette gir oss verdifull informasjon, da vi kan sammenligne tall 4 år tilbake i tid. Dette forenkler arbeidet ved å konkretisere tiltak som vil være med på å begrense fotavtrykket til kommunen. Grimstad kommune rapporterer til CO2Focus hvert år, men fra og med 2015 har Grimstad kommune vært klimanøytral ved å kjøpe klimakvoter av CO2Focus.

Gjennomsnittstemperatur og nedbør i Grimstad kommune

Klimaregnskap 2016

Post	Kategori	Beskrivelse	Enhet	Forbruk	Faktor	Fotavtrykk	Andel %
1	Drivstoff transportmidler egne	Diesel, store biler/maskiner	liter	136 200	3099	422	47,59
2	Drivstoff transportmidler egne	Diesel/bensin små biler	liter	74 230	2966	220,2	24,83
3	Drivstoff private kjøretøy i tjeneste	Små biler	km	520 854,00	199	103,6	11,68
4	Fyringsolje/parafin	Oljekjeler	liter	17 650	2760	48,7	5,49
5	Propan	Undervarme fotballbane	kg	24 200	3000	72,6	8,19
Sum direkte utslipp (Scope 1)						867,1	97
6	Elektrisitet (Med opprinnelsesgaranti)	Oppvarming, gatelys, teknisk	kWh	25027323	0	0	0
7	Elektrisitet	Undervarme fotballbane	kWh	23 041	211	4,8	0,5
Sum indirekte utslipp innkjøpt energi (Scope 2)						4,8	0,5
8	Flyreiser	Kun innenlands	km	50 000	284	14,2	1,6
9	Togreiser	Langdistanse	km	3000	25	0,1	0
9	Bussreiser	Langdistanse	km	11000	52	0,6	0
Sum indirekte utslipp (Scope 3)						14,9	1,6
Sum utslipp (totalt)						886,8	100

Oversikt over klimaregnskapet til Grimstad kommune for 2016.

Post	Kategori	Beskrivelse	Enhet	Fotavtrykk 2013	Fotavtrykk 2014	Fotavtrykk 2015	Fotavtrykk 2016
1	Drivstoff transportmidler egne	Diesel, store biler/maskiner	liter	394,2	396,23	386,27	422
2	Drivstoff transportmidler egne	Diesel/bensin små biler	liter	172,5	211,8	230,1	220,2
3	Drivstoff private kjøretøy i tjeneste	Små biler	km	92,5	98,14	105,45	103,6
4	Fyringsolje/parafin	Oljekjeler	liter	51,1	94,7	74,24	48,7
5	Propan	Undervarme fotballbane	kg	174,1	81,09	89,07	72,6
Sum direkte utslipp (Scope 1)				884,4	881,96	885,13	867,1
6	Elektrisitet (Med opprinnelsesgaranti)	Oppvarming, gatelys, teknisk	kWh	0	0	0	0
7	Elektrisitet	Undervarme fotballbane	kWh	6,7	5,7	5,8	4,8
Sum indirekte utslipp innkjøpt energi (Scope 2)				6,7	5,7	5,8	4,8
8	Flyreiser	Norden	km	23	14,2	14,2	14,2
9	Togreiser	Langdistanse	km	0,1	0,1	0,1	0,1
9	Bussreiser	Langdistanse	km	0,6	0,6	0,6	0,6
Sum indirekte utslipp (Scope 3)				23,7	14,9	14,9	14,9
Sum utslipp (totalt)				914,8	902,56	905,83	886,8

Sammenlikning av fotavtrykket til Grimstad kommune fra 2013 til 2016.

Vurdering

Tallene viser en liten nedgang av Co2-utslipp på klimaregnskapet til Grimstad kommune. Propanfyring på Levermyr har lenge vært en vesentlig post på klimaregnskapet fra helt opptil 20 % av det totale klimaregnskapet det ene året, til ca. 10 % et annet år. Her spiller kulde og snø en vesentlig rolle på forbruket, nå er anlegget ferdig og derfor vil forbruket av propan som oppvarmingskilde på Levermyr opphøre. Det nye flisfyringsanlegget erstatter propanfyringen. Bruk av olje som oppvarmingskilde ble behandlet som en egen sak i 2016. Planen er å jobbe med å erstatte oljefyrer med energibesparende tiltak og fornybar energi. Dette er i tråd med nasjonale føringer, som innebærer utfasing av bruk av olje til oppvarming innen 2020.

De store maskinene som kommunaltekniske tjenester bruker, rapporterer også veldig likt forbruk fra år til år. Forholdet som bestemmer forbruket er ofte snømengde. Mye snø gir økt bruk av maskiner for å fjerne snøen og dermed mer forbruk av drivstoff som igjen betyr mer utslipp av CO2. I 2016 var ikke snømengden veldig stor så her var det et temmelig normalt utslipp.

Når det gjelder rapportering på tall fra hjemmetjenesten og omsorgstjenesten, har nok disse for tidligere år vært mangelfulle. Derfor er tallene helt tilbake til 2011 blitt korrigert, dermed vil sammenligning fra de andre årene også bli endret. Forbruket har hatt et stort hopp fra 2012 til 2015. Men forskjellen fra 2014 og 2015 er relativt liten. 2015 og 2016 avviker lite fra hverandre. Det er flere årsaker til økningen siden 2012. Det er blitt flere pasienter generelt i omsorgstjenesten (noe som er dokumentert), tjenestetilbudet er utvidet med flere tjenestetyper og et mer fleksibelt tilbud. Det er lagt ned flere sykehjemsplasser, altså en omlegging med flytting av tjenester fra

sykehjem til hjemmet. Det er opprettet et innsatsteam for hverdagsrehabilitering, og omleggingen har resultert i flere pasienter i hjemmetjenesten og dermed økt bruk av tjenestebil.

Når det gjelder hjemmetjenesten er det planlagt at det i nærhetene av bykjernen skal brukes elbiler. Derfor planlegger vi å ta i bruk 15 elbiler i løpet av 2017, disse vil brukes i de sentrale områdene i Grimstad. Dette vil bety mye for regnskapet og senke utslippene til Grimstad.

Kilometergodtgjørelsen vært ganske stabil de siste årene. Videre arbeid med å motivere ansatte til å sykle eller ta i bruk kollektivtransport kan være med på å senke disse tallene. Planen er å gjennomføre Skype-kurs for ansatte i 2017, slik at flere møter kan gjennomføres på Skype.

Det som har vært litt problematisk med klimaregnskapet er at forskjellige personer har rapportert data de forskjellige år. Dette betyr at feilkilden kan være ganske stor på diverse tall. Tall fra tidligere regnskap har blitt endret og oppdatert med korrekte tall. Dette vises i tabellen som sammenligner utslippene fra 2013 til 2015. Grunnen til at 2011 og 2012 er fjernet er at feilmarginene i disse klimaregnskapene har, etter all sannsynlighet, vært stor.

Konklusjon

Vi kan konkludere med at det er en liten nedgang av utslipp fra 2015 til 2016. Postene var relativt like fra fjoråret, men teknisk sektor hadde en liten økning i forbruket sitt. Ellers var bruk av olje som oppvarming i bygg noe mindre enn vanlig. Propanfyring på Levermyr er erstattet med flisfyringsanlegg og derfor vil dette forbruket etter hvert opphøre helt.

Revidering av energi- og klimaplanen vil sette nye målsetninger og nye handlinger mot å senke kommunens utslipp.

Jubileumskomiteen ble opprettet av kommunestyret den 26. august 2013. Den var i starten ledet av ordfører Hans Antonsen, og etter valget høsten 2015 tok Kjetil Glimsdal over ordførervervet og dermed også lederrollen i jubileumskomiteen.

I planleggingsfasen la komiteen opp til at jubileumsåret skulle deles opp i tre hovedtemaer, nemlig historiske tilbakeblikk om våren, hovedfeiring på sommeren, og på høsten skulle en se fremover. Komiteens egne arrangementer ble lagt opp etter denne tematikken.

Arrangementene i regi av jubileumskomiteen ble i stor grad planlagt og gjennomført av komitemedlemmer, men med støtte fra samfunns- og miljøsektoren til teknisk/praktisk arbeid, og kulturtjenestens, museets og kommunikasjonsavdelingens ansatte.

Jubileumsarrangementer – et utvalg

Foredragsserie Grimstad før og nå

Det ble holdt fire arrangementer fra januar til april, med to ulike foredrag hver gang. Disse ble holdt i kommunestyresalen med god hjelp fra komitemedlemmene og deres respektive organisasjoner og lag.

Skilting og merking av snarveier i sentrum

Omtrent 20 snarveier i sentrum er merket med egne skilt og piler. Det har vært gjennomført to guidede turer med en lokal patriot på en runde som dekket mange av snarveiene.

Jubileumsfest

Byfesten ble lagt til lørdag 4. juni, to dager før selve jubileumsdagen 6. juni.

Under festen var det en rekke små og store scener i sentrum som ble fylt med ulike kulturinnslag. Det var utdeling av is fra Hennig-Olsen is, og butikkene hadde jubileumstilbud.

Selve festforestillingen med taler, ulike artister og kulturelle innslag foregikk på Torvet. Deretter var det stor konsert på kvelden med et av landets beste live-band; Violet Road. Dette arrangementet kom i stand med god hjelp fra Grimstad min by, og med økonomisk støtte fra Sparebank 1 og J.B. Ugland. Glød Produksjoner ved Kristine Norberg stod for produksjonen av jubileumsshowet.

Ibsenmuseet 100 år

Ibsenmuseet ble gitt i gave til byen i forbindelse med byens 100-årsjubileum, og hadde dermed 100-årsjubileum i 2016. En del av museets aktiviteter gikk også inn i byens jubileumsfeiring, blant annet det store vandreteateret med til sammen tre forestillinger den 3. juni. Forestillingen var bygd opp rundt flere episoder fra Grimstads historie gjennom de siste 200 årene, og ble spilt på ulike steder i byrommet. Til sammen ble over 200 mennesker engasjert.

På forespørsel fra Grimstad kommune utarbeidet museet et forslag til hvordan hagen utenfor Ibsenhuset kunne oppgraderes. Museet satte ned en arbeidskomité på tre personer; Vivian Stølen, Karin Guttormsen og Brit Østerud som dokumenterte hagens historie og tegnet et forslag som ble overlevert til kommunen. Nyåpning av hagen og planting av et nytt magnoliatre ble utført av Kronprinsparet 6. juni.

Jubileumskantate og innvilgelse av nyrestaurert orgel i Grimstad kirke

Grimstad menighet holdt en festgudstjeneste søndag 5. juni der bl.a. jubileumskantaten fra byens 150-årsjubileum i 1966 ble fremført. Biskopen medvirket, flere av kommunens

kirkekor deltok i kantaten, og det nyrestaurerte August Nielsen orglet ble innviet.

Kronprinsparets besøk 6. juni

På selve jubileumsdagen fikk vi besøk av Kronprins Håkon og Kronprinsesse Mette-Marit. De fikk omvisning på UiA, Frivolltun bo- og omsorgssenter og Sjøfartsmuseet i Hasseldalen. Der var det lunsj med inviterte gjester. Deretter plantet Kronprinsparet en ny magnolia i hagen til Ibsenmuseet og foretok den formelle åpningen av «Ruta».

Kulturnatt

Det ble arrangert Kulturnatt fredag 14. oktober i samarbeid med bl.a. Grimstad min by. Butikkene hadde kveldsåpent, og det var en rekke kulturarrangement for store og små innbyggere gjennom kvelden. Dette var andre gang det ble arrangert kulturnatt i Grimstad.

Avslutning av jubileumsåret – jubileumsbok, grunnstein og navn til ny bypark

Den offisielle avslutningen av jubileumsåret ble lagt til lørdag 26. november, i forkant av tenninga av julegrana i byen. Da ble grunnsteinen til byens nye bibliotek lagt ned, og vinneren av navnekonkurransen for den nye parken ble avslørt. Parken fikk navnet Byhaven, og det var foreslått av Linn Kristine Kvammen.

Samarbeid med andre – utvalgte prosjekter

Skoler og barnehager ble oppfordret til å lære barna om byen og jubileet, og til å delta i feiringen med egne arrangement. De ble oppfordret til å kle seg ut og ha jubileumstema i skoletoget 17. mai.

Kulturskolen fylte 40 år i jubileumsåret. De deltok på arrangement i regi av byjubileet, folkefesten og vandreteateret. I tillegg hadde de egen forestilling i Grimstad kulturhus 4. desember.

Arendal-Grimstad Soroptimistklubb gjennomførte konferanse om kvinners status og levekår på Sørlandet. Jubileumskomiteen bidro til arrangementet med tilskudd og hjelp til markedsføring.

Grimstad Kunstforening laget en jubileumsutstilling i Reimanngården med Grimstadbilder og Grimstadmalere fra kommunes kunstsamling.

Agder brenneri laget en egen jubileumsakevitt for anledningen, og Posten Norge utga et eget jubileumsfrimerke med motiv fra Grimstad.

I tillegg hadde frivillige lag og foreninger selv tatt initiativ til enkeltarrangement som de gjennomførte, med noe tilskudd, bruk av jubileumslogo og annet profilmateriale. Grimstad min by bidro sterkt til å kle byen i jubileumsfarger, med jubileumslogoer på flagg og bannere i sentrum.

Varige minner

Kortfilmfestivalen kom med innspill om å lage en lysende rute på et torg/plass i Grimstad, basert på filmskaperen Ruben Östlunds ide: «Ruta er en frisone hvor tillit og omsorg råder. I den har vi alle samme rettigheter og forpliktelser». Kronprinsparet åpnet kunstverket 6. juni, og er et av de varige minnene vi har igjen fra jubileumsmarkeringen i sentrum.

Magnoliatreet ved Ibsenhuset ble plantet av Kronprinsparet under vandreturen gjennom sentrum 6. juni.

Foredragene fra foredragsserien Grimstad før og nå ble samlet i ett bind før jul i 2016. Boka fikk navnet «Grimstad – med vind i seilene», og

ble trykket opp i 500 eksemplarer. En god del av disse ble solgt i rådhuset og på turistkontoret og biblioteket før jul, og en del er blitt gitt bort som gaver.

Vandreteateret som ble oppført 3. juni er dokumentert med film og hefte, med økonomisk støtte fra jubileumskomiteen. Filmen skal vises i Grimstad våren 2017.

Oppsummering

Jubileumskomiteen har fungert godt gjennom arbeidsperioden, og det har vært lagt ned mye arbeid fra medlemmene for å få alt til å fungere gjennom året. Arrangementene har vært godt besøkt, og ikke minst var vi utrolig heldige med det fine sommerværet som satte en ekstra spiss på jubileumshelgen. Organisasjoner og næringsliv har bidratt og engasjert seg, og ikke minst var alle jubileumsflaggene i byens gater og forretninger en fin visuell markering gjennom jubileumsåret.

Økonomisk sett var jubileumsfeiringen av det nøkterne slaget. Kommunestyret satte av 100 000 kroner til planleggingsarbeidet, og 500 000 til gjennomføring av jubileumsarrangementene. I tillegg bidro fylketsutvalget med 200 000 kroner til feiringen, og kommunestyret bevilget 150 000 ekstra i løpet av våren.

Det er arbeidskrevende å arrangere byjubileum, og det fantes dessverre ikke kapasitet til å sette i gang så mange flere arrangementer enn det vi la opp til ved starten av året, selv om det fantes både ønsker og ideer nok. Men med god innsats fra både kommunale krefter, næringsliv og frivillige organisasjoner endte vi likevel opp med en fin feiring godt innenfor det budsjettet komiteen hadde til rådighet.

Kultur- og oppvekstsektoren

Sektorleder – Bjørn Kristian Pedersen

Økonomitall og personaldata

Tall i tusen kr.	2014	Regnskap 2015	2016	Endring	%	Budsjett Oppr.	Budsjett Revidert	Budsjett Avvik	Budsjett %
Inntekter	-169 466	-169 466	-150 329	19 137	-11,3	-128 657	-132 090	18 239	-13,8
Netto lønnsutg.	345 751	345 751	359 714	13 963	4,0	335 145	354 067	-5 647	-1,6
Andre utgifter	267 688	267 688	244 021	-23 667	-8,8	248 557	237 533	-6 488	-2,7
Netto resultat	443 972	443 972	453 405	9 433	2,1	455 045	459 510	6 105	1,3

Personaldata	2014	Resultater 2015	2016	Endring	%
Faste årsverk	479,8	487,4	490,5	3,0	0,6
Brutto årsverk	581,2	595,7	604,1	8,6	1,4
Fraværspersent	7,3	7,2	7,2	-	-

Aktivitetsdata grunnskole	2014	Resultater 2015	2016	Endring	%
Antall elever	2842	2880	2825	-55	-1,9
Spesialund.ped	23759	23499	24225	726	3,1
Spesialund. ass	45738	31731	35834	4103	12,9

Aktivitetsdata barnehage	2014	Resultater 2015	2016	Endring	%
Barn på heltid	240	241	241	-	-
Barn på deltid	22	16	14	-2	-12,5
Barn 3-5 år	175	166	162	-4	-2,4
Barn 1-2 år	88	91	93	2	2,2
Sum barn	262	257	255	-2	-0,8

Kultur- og oppvekstsektoren består av 20 tjenesteenheter, hvorav fem barnehager og ti grunnskoler i tillegg til kvalifiseringstjenesten, Langemyr skole, veilednings- og utviklingstjenesten, kulturtjenesten og bibliotekstjenesten. Grunnskolene inkluderer tre ungdomsskoler, én 1-10 skole og seks 1-7 skoler. Høsten 2016 hadde den minste skolen 94 elever (Eide) og den største 563 elever (Fevik). Kvalifiseringstjenesten inkluderer voksenopplæringen og flyktningetjenesten.

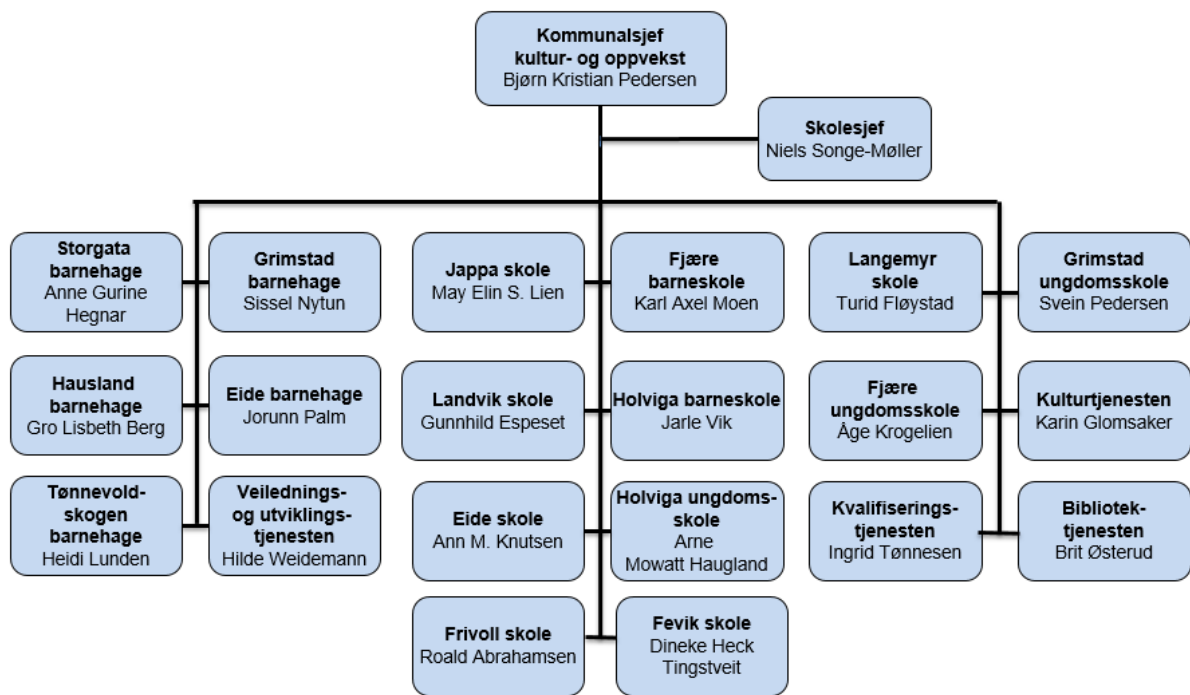
Organisering

Fra 1. januar 2016 ble Holviga skole delt i Holviga barneskole og Holviga ungdomsskole.

Ny enhetsleder ved Holviga barneskole er Jarle

Vik og ny enhetsleder ved Holviga ungdomsskole er Arne Mowatt Haugland. I 2016 ble Turid Fløystad tilsatt som ny enhetsleder ved Langemyr skole etter Dag Røyseland som gikk av med pensjon. Gunhild Espeseth tiltrådte som ny enhetsleder ved Landvik skole i februar 2016 etter Kjetil Glimsdal som er ordfører i Grimstad fra høsten 2015.

Vigdis Kristoffersen har vært konstituert enhetsleder for Heidi Lunden ved Tønnevoldskolen barnehage siste halvår 2016 og Gunhild Bratland Nygård har vært konstituert enhetsleder for Ingrid Tønnesen ved kvalifiseringstjenesten fra november 2016.

Regnskap

Kultur- og oppvekstsektoren hadde i 2016 et revidert budsjett på 459,5 mill. kroner og et regnskapsresultat på 453,4 mill. kroner. Sektoren hadde et samlet mindreforbruk på 6,1 mill. kroner. Inntektene er 14,4 mill. kroner høyere enn budsjettet, og skyldes i hovedsak større integreringstilskudd for flyktninger enn budsjettet. Én årsak til dette er at en økning i antall familiegjennforente. Regnskapstallene for sektoren inkluderer en avsetning på 7,9 mill. kroner til «bufferfond» på flyktningeområdet i henhold til kommunestyrets vedtak i juni 2013 (K-sak 91/2013). Kommunestyret vedtok at ubrukte midler fra integreringstilskuddet for første tilskuddsår skulle settes av på fond for bruk i siste tilskuddsår (kommunen får integreringstilskudd for bosetting og integrering av flyktninger i fem år).

Fellesområdet til kultur- og oppvekstsektoren hadde i 2016 en revidert budsjetttramme på 31,6 mill. kroner. De største postene på fellesområdet er kommunens utgifter til egne elever på Langemyr skole, skoleskyss, kostnader til elever ved private skoler med vedtak om spesialundervisning, kostnader til elever fra Grimstad som bor og går på skole i andre kommuner og kostnader til videreutdanning av lærere.

I 2016 hadde fellesområdet et samlet merforbruk på 3,5 mill. kroner. 3,1 mill. kroner av merforbruket skyldes økte overføringer til private skoler for elever med vedtak om spesialundervisning. Det var budsjettet med 4,1 mill. kroner mens de reelle kostnadene ble 7,2 mill. kroner. Både Hesnes Montessoriskole og Drottningborg ungdomsskole har hatt en betydelig økning i antall elever med vedtak. Grimstad kommune har også elever på Steinerskoler og St. Franciskus i Arendal.

Kostnadene til skoleskyss var 7,3 mill. kroner som var 400 000 kroner høyere enn budsjettet. Kostnadene til Grimstad kommunes elever på Langemyr skole i 2016 ble tilnærmet som budsjettet.

Årsverk og sykefravær

Kultur- og oppvekstsektoren hadde 597 brutto årsverk i 2016, en økning i brutto årsverk på åtte årsverk fra 2015. Brutto årsverk inkluderer alle faste årsverk og timelønnte omregnet til årsverk i tillegg til overtidstimer omregnet til årsverk. Brutto årsverk er en ressursstørrelse som ikke direkte kan henføres til det antall medarbeidere som kan telles på en arbeidsplass.

Økningen i brutto årsverk fra 2015 til 2016 skyldes bl.a en økning på fem årsverk på kvalifiseringstjenesten primært knyttet til

voksenopplæringen på grunn av økningen i elevtall. De kommunale barnehagene har også hatt en liten økning i brutto årsverk som gjenspeiles i et samlet merforbruk på 1,1 mill. kroner.

Sykefraværet i sektoren var 7,2 % i 2016 som var det samme som i 2015. I 2014 var sykefraværet 7,3 %. Det vises til enhetenes årsmeldinger for ytterligere informasjon.

Grunnskolene

De ti kommunale grunnskolene hadde 2825 elever høsten 2016 (oktober). I tillegg hadde Langemyr skole 12 elever fra Grimstad. Hesnes Montessoriskole hadde 57 elever.

Den nye, private ungdomsskolen, Drottningborg ungdomsskole, startet opp med 17 elever i 8. klasse høsten 2015. Høsten 2016 hadde skolen til sammen 57 elever på 8. og 9. trinn. Skolen har godkjenning for 180 elever. Flere av kommunens ungdomsskoler merker elevflytting til den nye skolen: Grimstad ungdomsskole har fått redusert elevtall både i 2015 og i 2016.

Regnskap

De ni grunnskolene hadde i 2016 et samlet revidert årsbudsjett på 211 mill. kroner og et samlet merforbruk på 3,3 mill. kroner (1,6 %). Sju skoler hadde et merforbruk på til sammen 3,9 mill. kroner og tre skoler hadde et mindreforbruk på til sammen 0,6 mill. kroner.

	+	-
Fjære ungdomsskole	274	
Grimstad ungdomsskole	172	
Fevik skole	179	
Fjære barneskole		1 206
Frivoll skole		242
Eide skole		182
Landvik skole		768
Jappa skole		264
Holviga barneskole		340
Holviga ungdomsskole		926
	625	3 928
Sum	3 302	

Tabellen viser avvik mellom budsjett og regnskap for skolene (i tusen kroner).

Fjære barneskole har et merforbruk på 1,2 mill. kroner som bl.a skyldes redusert budsjetttramme p.g.a lavere elevtall og økte kostnader til elever med vedtak om spesialundervisning. Skolen har i perioder hatt høyt sykefravær og det har vært nødvendig å

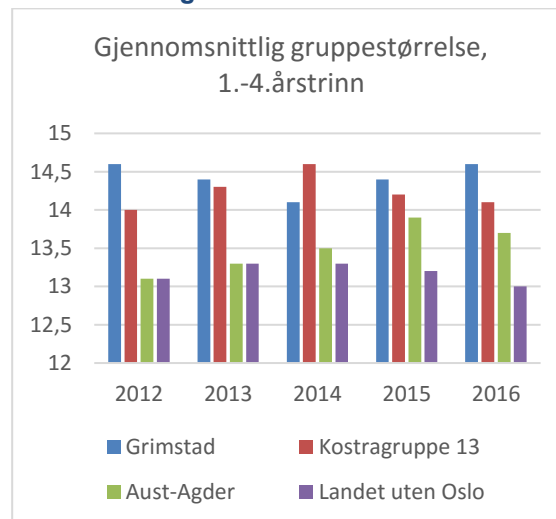
sette inn ekstra ressurser på høsten for å sikre elevenes skolemiljø. 0,3 mill. kroner av merforbruket skyldes investeringer som skolen har gjort i skolebøker og elektroniske tavler.

Fjære ungdomsskole hadde i 2015 et merforbruk på 1,2 mill. kroner. Merforbruket ble sett i sammenheng med endringen som skjedde høsten 2014. Skolens elevgrunnlag ble halvert da elevene hjemmehørende på Fevik flyttet over til den nye 1-10 skolen på Fevik. Skolen gjennomførte betydelig innstramminger fra høsten 2015 og har snudd et betydelig merforbruk i 2015 til et mindreforbruk i 2016 på 0,3 mill. kroner.

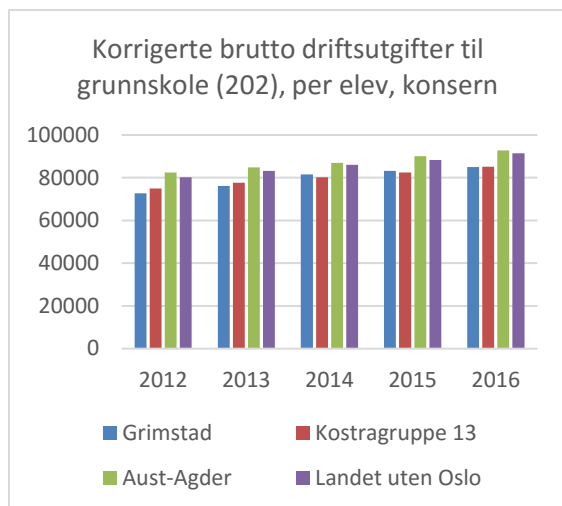
Holviga ungdomsskole har et merforbruk i 2016 på 0,9 mill. kroner. Dette skyldes bl.a få elever i velkomstklassen som har gitt skolen redusert budsjett til drift av klassen. Overføring av en elev fra Langemyr skole har også medført at skolen har måttet styrke bemanningen.

For ytterligere informasjon vises til årsmeldingen for hver enkelt skole.

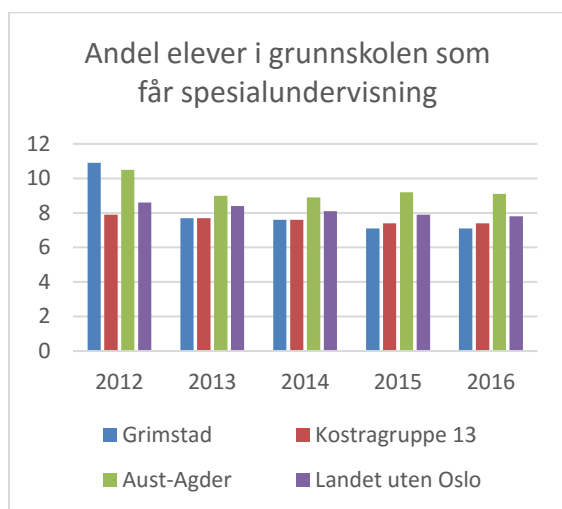
KOSTRA-tall grunnskole

Gjennomsnittlig gruppestørrelse viser forholdet mellom elevtimer og lærertimer inkludert timer til spesialundervisning. Gjennomsnittlig gruppestørrelse på 1.-4. trinn i Grimstad sank i perioden fra 2010 til 2014, men har de to siste årene steget igjen og er nå igjen høyere enn gjennomsnittet i kommunegruppe 13.

Korrigerte brutto driftsutgifter per elev viser kommunens utgifter per elev til skoledriften ekskl. utgifter til skoleskyss, SFO og drift av skolelokalene. Kommunen brukte 84 998 kroner per elev i grunnskolen i 2016 som var tilnærmet samme beløp som gjennomsnittet i kommunegruppe 13.

Andelen av elever som har vedtak om spesialundervisning i skolene har sunket de siste fem årene i Grimstad, og var i 2016 på 7,1 %, som er lavere enn gjennomsnittet for kommunene i kommunegruppe 13, i fylket og i landet. Dette er en ønsket utvikling, og kommunen har som mål at andelen elever som mottar spesialundervisning skal ytterligere ned.

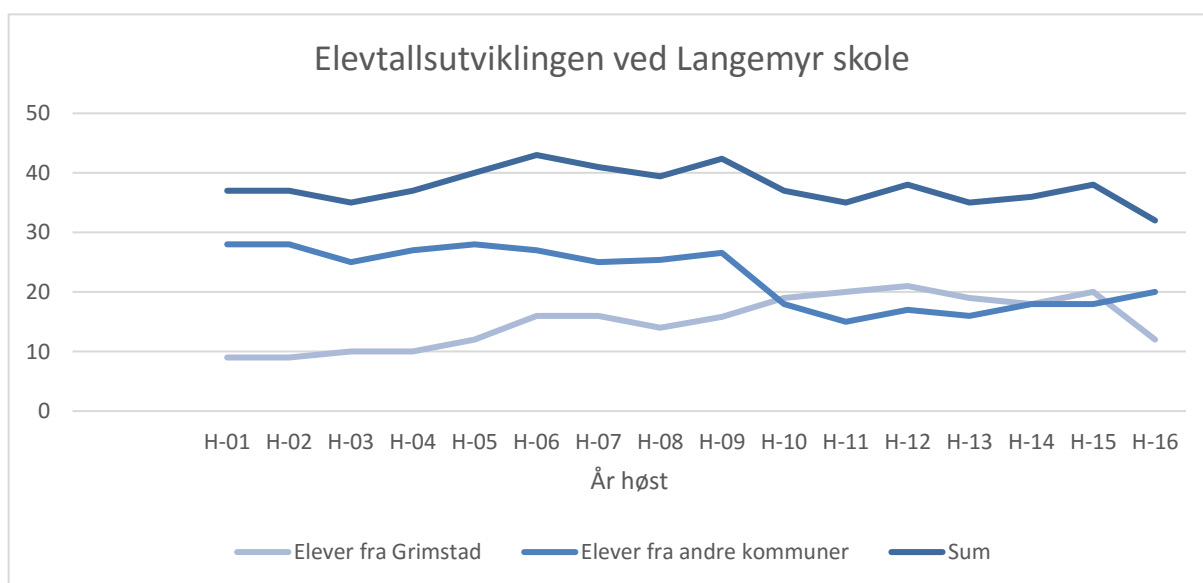
Langemyr skole

Langemyr skole er et grunnskoletilbud. Elevene kommer i utgangspunktet fra eierkommunene, men skolen har i en årrekke solgt elevplasser til andre kommuner og til Aust-Agder fylkeskommune. Skolens virksomhet er organisert i tre avdelinger:

- Avdeling 1 - barn og unge med omfattende funksjonsnedsettelse
- Avdeling 2 - barn og unge med sammensatte lærevansker
- Avdeling 3 - barn og unge med autismspekterforstyrrelser

Høsten 2016 ble det igangsatt utviklingsarbeid internt på skolen med fokus på hvordan skolen kan tydeliggjøre elevens læringsmål og resultatoppnåelse både innad og utad. Omorganisering med mer tydeligere klasser, kontaktlærere og personalteam ble igangsatt for å minske ulikheter mellom avdelinger og skape enda større stabilitet for både elever og ansatte.

Høsten 2016 hadde Langemyr skole til sammen 32 elever hvorav 12 kom fra Grimstad, fem fra Lillesand, fem fra Birkenes, fire fra Froland, én fra Vennesla og fem elever fra Aust-Agder Fylkeskommune. Antall elever fra Grimstad ble redusert fra 20 elever høsten 2015. Diagrammet under viser antall elever fra Grimstad på Langemyr skole

Læringsresultater

Resultatene i skolene måles ved nasjonale prøver på 5., 8. og 9. trinn, ved grunnskolepoeng (gjennomsnitt av karakterene i 10. klasse) og ved eksamenskarakterene i 10. klasse. På nasjonale prøver måler man lesing, regning og engelsk.

Resultatene i 2015 og 2016 for de enkelte skolene fremgår av tabellen under som viser gjennomsnittet av elevens skalapoeng. Et

resultat over 50 er bedre enn landsgjennomsnittet. I 2016 hadde Grimstad bedre resultater enn landsgjennomsnittet på 5. trinn både i lesing, regning og engelsk. Jappa skole skåret best i landet på nasjonale prøver i 2016. Også Eide skole hadde svært gode resultatet i regning og lesing i 2016.

På ungdomstrinnet var resultatene for Grimstad på eller noe lavere enn landsgjennomsnittet i 2016.

Barnetrinn			
Skole	Regn5	Les5	Eng5
Eide 2015	43	59	43
Eide 2016	58	62	51
Jappa 2015	48	49	50
Jappa 2016	64	62	62
Fevik b 2015	53	53	54
Fevik b 2016	46	48	49
Holviga b 2015	-	-	-
Holviga b 2016	51	51	51
Landvik 2015	50	48	49
Landvik 2016	51	51	48
Frivoll 2015	51	52	49
Frivoll 2016	56	51	54
Fjære b 2015	47	48	47
Fjære b 2016	46	49	49
SNITT 5TR 2015	49	49	50
SNITT 5TR 2016	52	52	51
NASJON	50	50	50

Ungdomstrinn					
Skole	Regn8	Eng8	Les 8	Regn9	Les9
GUS 2015	51	49	48	55	57
GUS 2016	51	50	51	55	53
Fjære u 2015	47	48	49	54	52
Fjære u 2016	48	46	49	51	50
Holviga u 2015	-	-	-	-	-
Holviga u 2016	50	49	50	56	54
Fevik u 2015	49	49	47	55	53
Fevik u 2016	51	48	49	51	52
SNITT U 2015	50	49	49	55	55
SNITT U 2016	50	49	49	54	52
NASJON	50	50	50	54	54

Samarbeid med Dahlske videregående skole

Mellom 40 og 50 elever fra ungdomskolene i Grimstad hospiterer hvert år i fagene matematikk og engelsk ved Dahlske videregående skole. Grimstad ligger i landstoppen når det gjelder antall elever som deltar på denne type ordninger. Ordningen er et spleiselag mellom de to skoleslagene. Elevene som tar fagene engelsk eller matematikk på vg1, fullfører samtidig grunnskoleutdanningen ved egen skole. Dette er krevende, og elevene som starter, må derfor ha karakterer godt over gjennomsnittet for elevene på alderstrinnet, og de bør være motiverte og innstilte på hardt arbeid. De som fullfører, får muligheten til å forsere utdanningen videre i fagene de neste årene på videregående skole. De som ikke fullfører har også en gevinst ved å delta, ettersom de blir kjent med et annet skoleslag og fagene der.

Styrking av leseferdighetene

Høsten 2015 startet Grimstad kommune opp et eget prosjekt som kalles «Økte leseferdigheter 1.-4. trinn». Bakgrunnen var at statlige myndigheter gav tilskudd til kommuner med lav lærertetthet i småskolen. I Grimstad valgte man å styre tilskuddene inn mot tiltak som skulle styrke elevenes leseferdigheter på dette alderstrinnet. I 2016 bevilget kommunestyret i tillegg egne lønnsmidler til opprettelse av en kommunal veileder, som skulle følge opp

arbeidet på de enkelte skolene. Dette arbeidet er godt etablert. Arbeidet er kommet godt i gang på alle skolene, og man har store forventninger til at denne type målrettet utviklingsarbeidet i betydelig grad vil øke leseferdighetene til elevene i Grimstadskolen.

Veilederkorps

Veilederkorps er etablert av Utdanningsdirektoratet. Veiledningen er et gratis tilbud med inntil 2 ½ års varighet til kommuner om samarbeid og veiledning for kvalitetsutvikling i skolesektoren. Formålet er å støtte skoleeier og skolene i å drive godt utviklingsarbeid. I Grimstad har man særlig fokusert på å arbeide med styrke elevenes psykososiale skolemiljø. Veilederkorps som Grimstad har til rådighet, består av fem veiledere, som alle har fått ekstra utdanning innen veiledning fra UDIR. Alle veilederne har ellers sitt daglige virke i skolesektoren ulike steder i Norge. Veiledningen i Grimstad hadde oppstart i desember 2016, og fortsetter med hovedvekt på veiledning for administrativ skoleeier våren 2017. Deretter blir rektorene og skolene invitert til deltagelse.

Videreutdanning av lærere og skoleledere

I *Strategien Lærerløftet – På lag med kunnskapsskolen* fastsatte regjeringen krav om relevant kompetanse i undervisningsfag. Kompetansekravene for undervisning som beskrevet i lærerløftet, skal oppfylles innen 2025. Videreutdanningen for lærere og skoleledere skal bidra til god faglig og pedagogisk kvalitet i grunnopplæringen for å styrke elevenes læring. Våren 2016 avsluttet 19 lærere videreutdanning støttet av utdanningsdirektoratet og kommunen, og 20 nye lærere begynte i august for skoleåret 2016-17. I tillegg er det gitt støtte til praktisk pedagogisk utdanning for tre personer som manglet formell undervisningskompetanse. Høsten 2016 avsluttet fem skoleledere rektorutdanningen, og fire nye begynte.

Elevenes psykososiale miljø

Elevene psykososiale miljø er satsingsområde i kommunedelfplan skole 2015-2027. Skoleeiers aktiviteter og prosjekter i 2016 har vært knyttet opp til dette satsingsområdet. Det har vært arrangert ulike temamøter og samlinger for rektorer, tillitsvalgte og spes.ped.koordinatorer om holdninger og voksenrollen, hvordan lede gode prosesser på egen skole, felles rutiner og internkontroll.

Siden 2011 har Grimstad samarbeidet med RVTs Sør om å skape traumebevisste skoler i Grimstad. Betegnelsen *traumebevisst omsorg* er nå erstattet med begrepet *rause relasjoner*, og tar utgangspunkt i hvordan krenkelser og psykologiske traumer påvirker barns utvikling og fungering - for eksempel på skolen. Med dette som utgangspunkt blir det naturlig at fokuset legges på skolemiljøet (trygge voksne, relasjoner, og affektregulering) når elever opplever et vanskelig psykososialt skolemiljø. RVTs har hatt opplæring på to skoler av gangen, og i 2016 avsluttet Jappa skole og Landvik skole opplæringsprogrammet. Eide skole og Fevik skole hadde oppstartsamlinger på høsten og vil fortsette de neste to årene.

I 2016 søkte kommunen om deltakelse i prosjektet «Inkluderende barnehage- og skolemiljø— 2017/18» i regi av Utdanningsdirektoratet. Prosjektet vil ha fokus på lærende nettverk og kompetanseheving om hvordan å styrke arbeidet for et godt miljø. Kommunen har mottatt 780 000 kroner til prosjektet, og det vil være Hausland barnehage, Temseveien barnehage, Fjære barneskole og Fjære ungdomsskole som skal delta. I tillegg skal midlene brukes til å spre kompetanse til de andre enhetene i kommunen.

Ungt entreprenørskap (UE)

Ungt Entreprenørskap Agder (UE Agder) jobber som brobygger mellom arbeids-/næringsliv og skolene i hele utdanningsløpet. Alle fire ungdomstrinnene i Grimstad deltar i samarbeidet med UE. Intensjonen med arbeidet er at de unge skal få øvelse i praktisk etablering av bedrifter, men det handler minst like mye om tankesett, kreativitet og samarbeid. For elevene som deltar, oppleves UE som elevbedrifter på skolene, innovasjonscamp og som del av flere fag gjennom skoleåret, blant

dem arbeidslivsfag, utdanningsvalg, produksjon av varer og tjenester. Eksempel fra Fjære ungdomsskole: 140 elever og lærere v/ Fjære skole i Grimstad startet nytt skoleår høsten 2016 med Innovasjonscamp v/ Sørlandets Travpark. Bildet viser «nytenkende ungdommer» fra Fjære ungdomsskole.

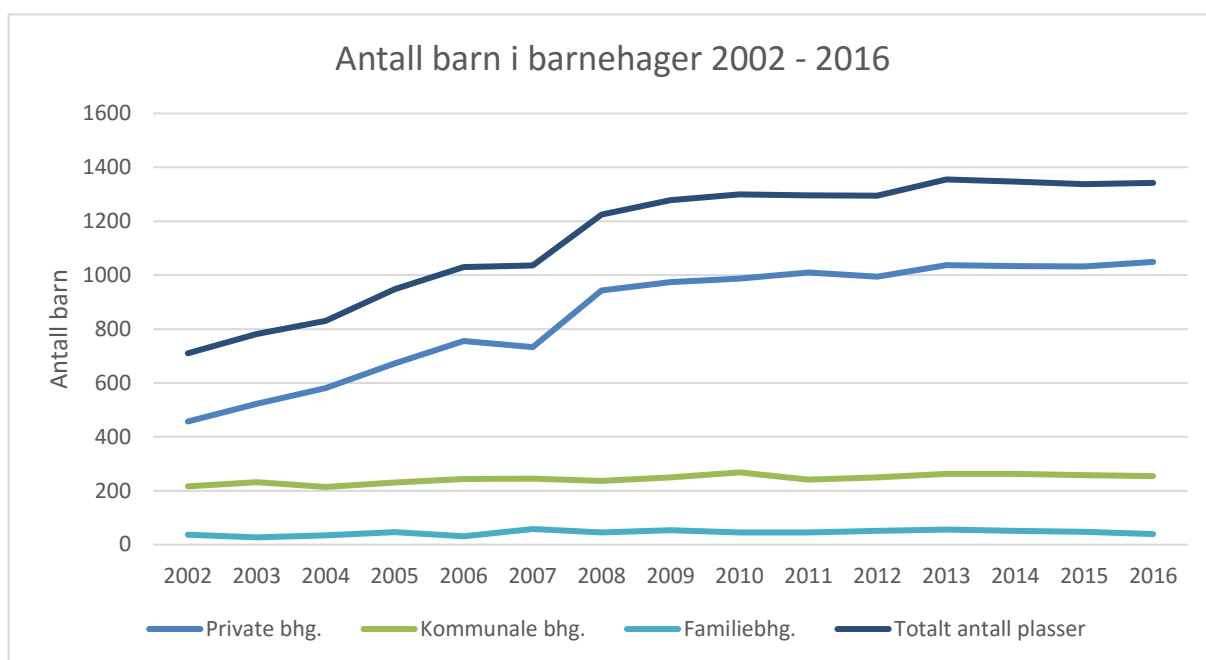
Nytenkende ungdommer

August 19, 2016

VINNERLAGET FRA 8 TRINN MED IDÉEN «EXTREM LABYRINT» FORAN. BAK F.V. NÆRINGSSJEF I GRIMSTAD KOMMUNE BODIL SLETTEBØ, DAGLIG LEDER VED TRAVPARKEN KJETIL OLSEN, MARKEDSANSVARLIG INGVAR LUDVIGSEN, STYREMEDLEM MICHAEL TAANEVIG, REKTOR ÅGE KROGEJEN, VEMUND RUUD FRA UNGT ENTREPRENØRSKAP AGDER OG RICHARD EKHAUGEN, SAMFUNNS- OG MEDIKONTAKT SØRLANDETS TRAVPARK. FOTO: SØRLANDETS TRAVPARK.

Barnehage

Grimstad har full barnehagedekning. Per 15. desember 2016 var det totalt 1342 barn i barnehagene i Grimstad. Dette er en liten nedgang fra året før, da var tallet 1338. De fem kommunale barnehagene hadde til sammen 257 barn, og de 28 private barnehagene hadde til sammen 1085 barn, hvorav 39 gikk i familiebarnehage og 1046 i ordinære private barnehager. I Grimstad går mer enn 80 % av barnehagebarna i private barnehager. Diagrammet under viser antall barn i barnehagene i Grimstad fra 2002 til 2016. Antall barnehagebarn har i denne perioden økt med 89 % fra 710 i 2002 til 1342 i 2016 (alle barnetall er per 15. desember).

Regnskap

De fem kommunale barnehagene hadde i 2016 et samlet netto budsjett på 26,0 mill. kroner og et regnskapsresultat på 27,1 mill. kroner, som gir et samlet merforbruk på 1,1 mill. kroner.

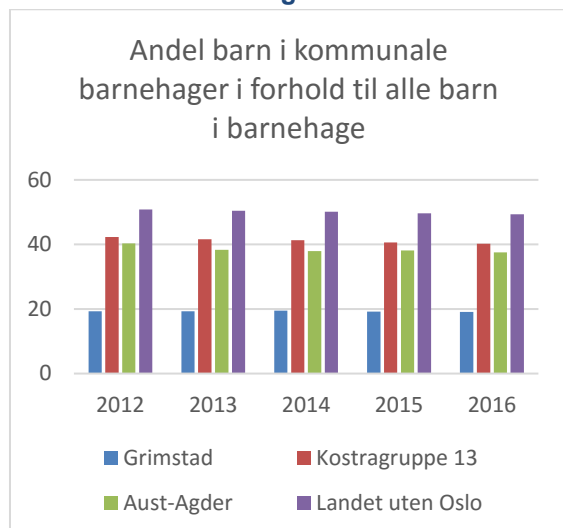
	+	-
Hausland barnehage		207
Tønnevoldskogen bhg		161
Grimstad barnehage		258
Eide barnehage		77
Storgata barnehage		421
		1 124
Totalt for barnehagene	1 124	

Alle barnehagene hadde i 2016 negative regnskapsresultat. Selv om de kommunale barnehagene fikk tilført om lag ett årsverk til sammen i 2016 for å øke grunnbemanningen, er grunnbemanningen i Grimstad fremdeles lav i forhold til sammenlignbare kommuner. Tabellen viser regnskapsresultatene til de fem kommunale barnehagene.

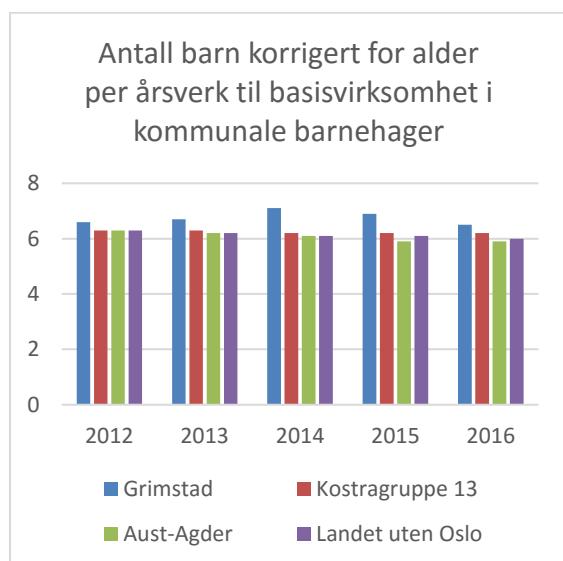
Storgata barnehage hadde størst merforbruk. Høy ansiennitet på de ansatte og høy andel av barne- og ungdomsarbeidere forklarer en del av resultatet i en liten barnehage når budsjettet er basert på stykkpris og grunnbemanningen er lav.

Veilednings- og utviklingstjenesten (VUT) hadde i 2016 et mindreforbruk på 3,0 mill. kroner. Det største budsjettposten i VUT er tilskudd til private barnehager på 130,9 mill. kroner. Denne budsjettposten gikk tilnærmet i balanse i 2016. Årsaken til mindreforbruket i 2016 skyldes i hovedsak at utgiftene til barn med vedtak om ekstraressurser ett opplæringsloven eller barnehageloven ble 2,1 mill. kroner lavere enn budsjettet på 18,3 mill. kroner. I tillegg ble utbetalt refusjon for gradert foreldrebetaling og søskenmoderasjon 0,8 mill. kroner lavere enn budsjettet.

KOSTRA-tall barnehage

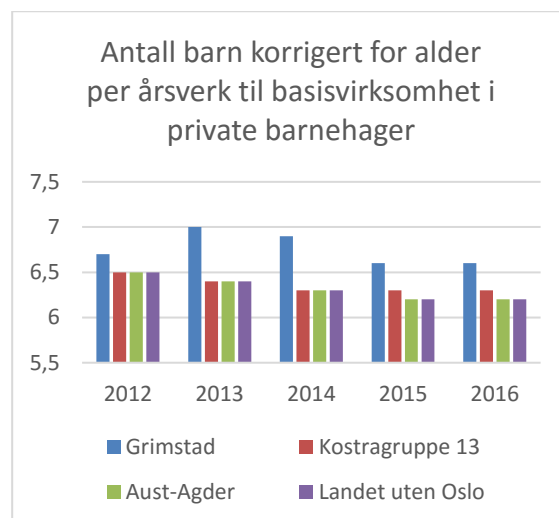

Andel barn i kommunale barnehager i forhold til alle barn i barnehagene i Grimstad har vært relativt konstant de siste årene, og i 2016 var andelen 19,1 %. Grimstad har en betydelig lavere andel barn i kommunale barnehager enn gjennomsnittet i kommunegruppe 13 (40,2 %) som landet som helhet (49,6 %).

Diagrammet over viser antall barn korrigert for alder (ett og toåringer teller som to barn, treåringer teller som 1½ barn) pr. årsverk til basisvirksomhet i kommunale barnehager. Antall barn pr. årsverk er høyere i Grimstad enn i sammenlignbare kommuner. Her er det viktig å være klar over at tallene baserer seg på barnetall pr. 15. desember og ikke nødvendigvis gir et riktig bilde av situasjonen gjennom året. Foreløpige KOSTRA-tall for 2016 viser 6,5 barn per årsverk i Grimstad mot 6,2 i kommunegruppe 13 og 6,0 i Grimstad. Det tas forbehold om at tallet for Grimstad kan være

noe høyere p.g.a feilrapportering fra én barnehage.

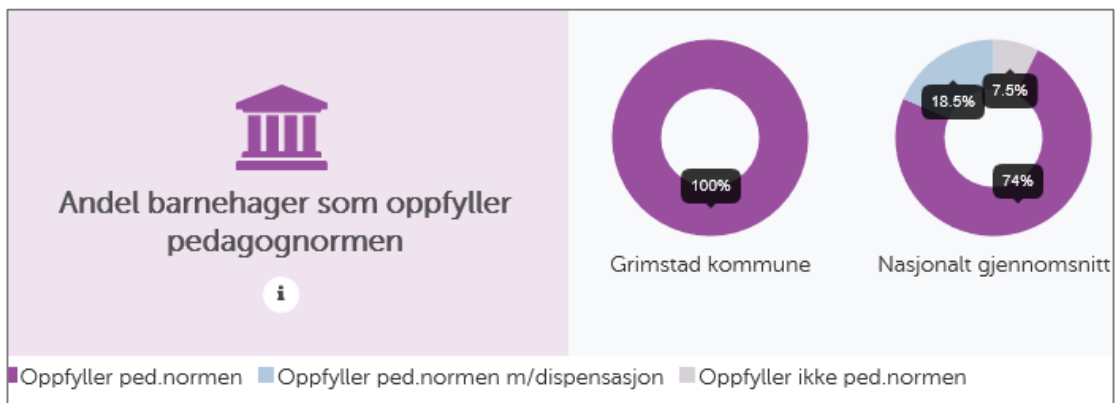

Diagrammet over viser antall barn korrigert for alder (ett og toåringer teller som to barn, treåringer teller som 1½ barn) pr. årsverk til basisvirksomhet i private barnehager. Antall barn pr. årsverk er høyere i Grimstad enn i sammenlignbare kommuner også for de private barnehagene. Dette vil være en naturlig konsekvens siden tilskuddssatsene til de private barnehagene beregnes på bakgrunn av regnskapstallene til de kommunale barnehagene.

Barnehagene i Grimstad oppfyller pedagognormen

Pedagogiske ledere må ha utdanning som barnehagelærer, eller annen treårig pedagogisk utdanning på høgsolenivå med videreutdanning i barnehagepedagogikk. Det skal være minimum en pedagogisk leder per 9 barn under tre år, og minimum en pedagogisk leder per 18 barn for barn over tre år. Kommunen kan gi dispensasjon fra utdanningskravet slik at en person uten den rette utdanningen kan jobbe som pedagogisk leder. Dette skal kun benyttes unntaksvis og kommunen må foreta en konkret vurdering for å finne ut om det foreligger «særlige hensyn» for å gi dispensasjon.

Alle barnehagene i Grimstad oppfyller pedagognormen (se illustrasjon på neste side, hentet fra barnehagefakta.no).

Kultur og bibliotek

Kulturtjenesten består av kulturkontoret, ungdomsklubben «Teknikken», kulturskolen og turistkontoret.

Kulturtjenesten hadde i 2016 et budsjett på 18,1 mill. kroner. Tjenesten har god budsjettkontroll. Årsaken til at regnskapsresultatet går helt i balanse skyldes imidlertid det er hentet inn midler fra bundne driftsfond (tilskuddsmidler) for å dekke utgifter til ulike prosjekter.

Kulturskolen var 40 år i 2016

Kulturskolen markerte sitt 40-årsjubileum med forestillingen «Musikkmysteriet» i Grimstad kulturhus 4. desember. Der deltok ca. 130 elever med sang, musikk, kunst og drama. Dramaelevene hadde skrevet historien som en musikalsk reise fra 1600-tallet frem til i dag. Forestillingen ble vist to ganger, med til sammen 450 i salen. Dette var første gang det ble laget en så stor produksjon der alle fagmiljøene i kulturskolen deltok samlet.

Annet

Kulturlørdagene er blitt en viktig arena for integrering og inkludering, der det ofte er 20-30 ulike nasjonaliteter tilstede. I 2016 ble det gjennomført sju arrangement med til sammen 2800 deltakere.

Den kulturelle skolesekken i Grimstad gjennomfører ulike kunst-/kulturtilbud på alle klassetrinn i Grimstadskolene.

UKM (Ung Kultur Møtes) hadde stor deltakelse også i 2016 og et flott show med ungdommer på kulturhuset i mars.

Barnebokfestivalen hadde 10-årsjubileum med mange litterære opplevelser for barn og unge.

Ungdomsklubben «Teknikken» hadde i snitt 70 besøkende per åpningskveld.

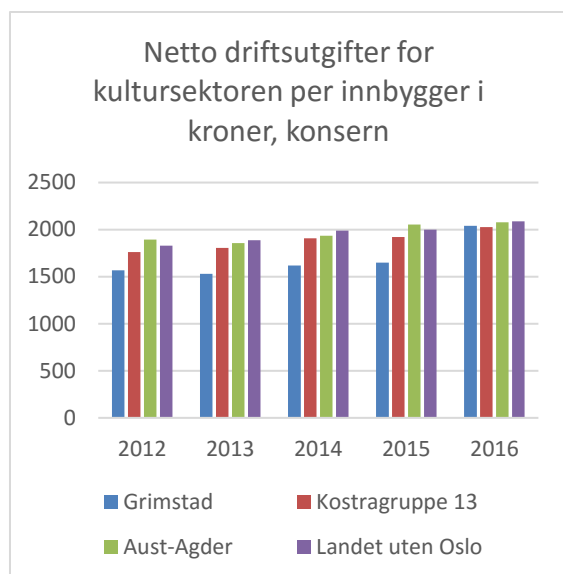
Kulturnatta ble arrangert for andre gang fredag 14. oktober i samarbeid med Grimstad min by. Det har vært gjennomført flere arrangement i regi av Den kulturelle spaserstokken både i kulturhuset, på biblioteket og på institusjoner. Det er merket 20 snarveier i sentrum, og Hamsuns ruslespor har fått nye informasjonsskilt.

Bibliotektjenesten hadde i 2016 et revidert budsjett på 5,5 mill. kroner og et regnskapsmessig mindreforbruk på 80 000 kroner. Arbeidet med nytt bibliotek pågikk gjennom hele 2016 og lørdag 26. november ble grunnsteinen til det nye biblioteket lagt ned samtidig som navnet på den nye parken ved biblioteket «Byhaven» ble offentliggjort.

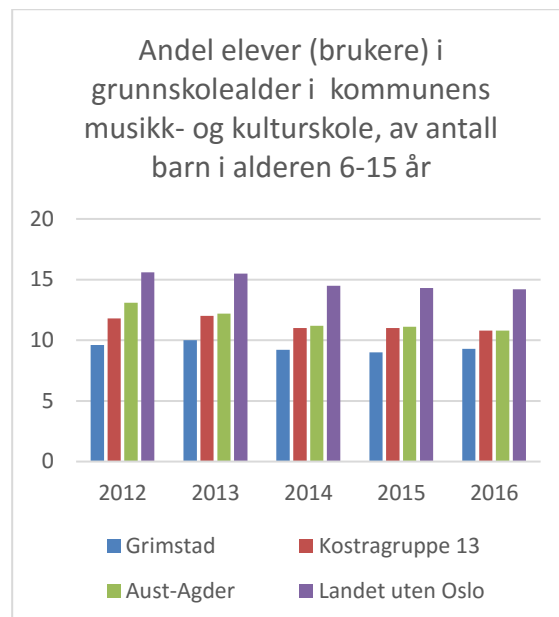
Biblioteket har gjennomført en rekke arrangementer i 2016 både i sentrum og i Fevik filial. Biblioteket er viktige for skolebarna i deres fritid, men har vanskeligere for å nå resten av befolkningen. Fevik skole nyter godt av betjent skolebibliotek mesteparten av skoledagen. På hovedbiblioteket ble det også i 2016 arrangert lesing for hund (utdannet terapihund) hver mandag for barn. Grimstad bibliotek var leder for barnebokfestivalen som ble gjennomføres etter planen. Festivalen når ut til alle skolebarn i Grimstad fra 3. – 10. klasse. I tillegg gis det tilbud til barnehagebarn og elever i 1. og 2. klasse. Biblioteket hadde sommerleskampanje og bibliotektilbud til ansatte og beboere på Frivolltun, samt at de holder ungdomsklubben «Teknikken» med boktilbud. Utlån av e-bøker var lavt også i 2016 både i Grimstad og i Agder. Bibliotektjenesten hadde høy aktivitet i 2016 og nådde ut til mange mennesker med sine arrangementer.

KOSTRA-tall kultur

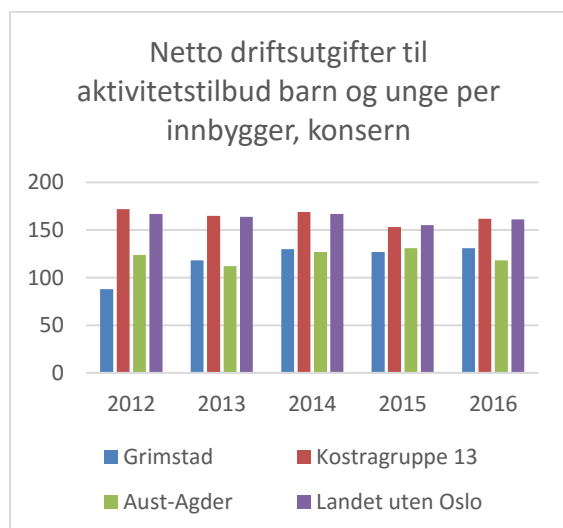

Netto driftsutgifter per innbygger til kultur har, med unntak av 2013, steget nominelt hvert år i Grimstad siden 2011, og lå i 2015 på 1650 kroner per innbygger. I 2016 viser KOSTRA-tallene en økning for Grimstad opp til 2041 kroner per innbygger. Den store økningen skyldes i hovedsak utbetaling av tilskudd til byggingen av den nye friidrettshallen til Sørild. Grimstad kommune har vedtatt et investeringstilskudd på 15 mill. kroner til byggingen og det meste av dette ble utbetalt i 2016.

gjennomsnittet for kommunegruppe 13 162 kroner og for landet 161 kroner per innbygger.

I kulturskolen i Grimstad er det færre barn/unge i alderen 6-15 år som går på kulturskolen enn det er i gjennomsnittlig i kommunene i kommunegruppe 13, i fylket og landet. I Grimstad benyttes tilbudet av 9,3 % av barn/unge, mens det er 10,8 % i kommunegruppe 13 og 14,2 % i landet som går på kulturskolene.

Netto driftsutgifter til aktivitetstilbud for barn og unge er noe lavere i Grimstad enn gjennomsnittet for kommunegruppe 13, i fylket og i landet. Mens man i Grimstad i 2016 brukte 131 kroner per innbygger til slike tilbud, var

Voksenopplæring og integrering

Kvalifiseringstjenesten består av voksenopplæringen og flyktningetjenesten. 2016 var et spesielt aktivt og utfordrende år for tjenesten som følge av det store antall bosettinger i flyktningetjenesten og akt antall elever i voksenopplæringen. I 2017 bosatte Grimstad kommune til sammen 101 flyktninger. De fleste kom fra Syria, Eritrea og Afghanistan.

Regnskap

Kvalifiseringstjenesten hadde i 2016 et bruttobudsjett (revidert) på 37,5 mill. kroner og et nettobudsjett på 6,1 mill. kroner. Tjenesten hadde ved årets slutt et samlet mindreforbruk på 10,9 mill. kroner. Inntektene fra integreringstilskuddet ble 12,9 mill. kroner høyere enn budsjettet mens lønnsutgiftene til voksenopplæringen ble noe høyere enn budsjettet.

I tillegg til det regnskapsmessige mindreforbruket er det avsatt 7,9 mill. kroner til «bufferfond» på flyktningeområdet i henhold til kommunestyrets vedtak i juni 2013 (K-sak 91/2013). Kommunestyret vedtok at ubrukte midler fra integreringstilskuddet for første tilskuddsår skulle settes av på fond for bruk i siste tilskuddsår (kommunen får integreringstilskudd for bosetting og integrering av flyktninger i fem år).

Voksenopplæringen

Antall elever i voksenopplæringen har vokst jevnt og var per 31. desember oppe i 272, en økning på 23 elever i 2016. Økningen gjelder i hovedsak grunnskole- og introduksjonsdeltakere, det vil si fulltidselever. Voksenopplæringen har gitt alle nyankomne innvandrere opplæringstilbud innen lovfestet frist som er tre måneder, gjennom løpende kartlegging og inntak. Det ble i 2016 gjennomført 53 obligatoriske prøver i norsk og 90 i samfunnskunnskap. Dette er en stor økning fra året før. Resultatene på disse testene og på introduksjonsprogrammet ligger over landsgjennomsnittet.

16 elever fullførte grunnskoleeksamen våren 2016. Resultatene er bedre enn fjorårets, men det er fremdeles et potensiale i forhold til å

tilpasse og tilrettelegge god undervisning. Antall timer spesialpedagogisk undervisning på 3363 årstimer er uendret fra året før. I 2016 fikk femten søkere gjennomført realkompetansevurdering på grunnskolens område i Grimstad.

Flyktningetjenesten

Det vises til eget kapittel i årsmeldingen om bosetting og integrering av flyktninger i 2016.

Sektorens målsetninger for budsjett 2016

Nr	Mål	Status
1	Alle elever i grunnskolen skal ut fra sine forutsetninger oppnå høy kompetanse i grunnleggende ferdigheter og fag	
	I lesing skal elevene i de ordinære grunnskolene ha høyere skår på nasjonale prøver enn gjennomsnittet i landet	
	På nasjonale prøver på 9. trinn skal det maksimum være 5 % av elevene på laveste trinn.	
	Elevene som går ut av den ordinære grunnskolen i Grimstad skal etter 10. trinn i gjennomsnitt på eksamen oppnå høyere skår i norsk, engelsk og matematikk enn gjennomsnittet i landet.	
	Elevene som går ut av den ordinære grunnskolen i Grimstad skal etter 10. trinn i gjennomsnitt oppnå høyere skår på grunnskolepoeng enn for gjennomsnittet landet.	
	Grunnskolen i Grimstad har høy kvalitet på den ordinære opplæringen. Andelen elever med vedtak om spesialundervisning overstiger ikke 6 %.	
2	Alle elever i grunnskolen opplever å bli verdsatt, ivaretatt og inkludert.	
	Andelen elever som opplever mobbing på skolen er lavere enn gjennomsnittet for landet og lavere høsten 2016 enn høsten 2015	
	Elevene i Grimstad trives bedre på skolen enn gjennomsnittet i landet	
3	Barnehagene i Grimstad videreutvikler god pedagogisk kvalitet.	
4	Familier i Grimstad opplever at tidlig innsats er en grunnleggende satsing i alle barnehagene	
5	Barn og unge i Grimstad har tilgang på gode kulturopplevelse, og har mulighet til å delta på kulturelle fritidsaktiviteter	
6	Flyktninger som kommer til Grimstad opplever at det tilrettelegges for en positiv og naturlig integrering i lokalsamfunnet og mulighet for deltagelse i yrkes- og samfunnsliv.	
	Deltagere i norskopplæringen og grunnskoleopplæringen oppnår resultater på landsgjennomsnittet eller bedre.	
	Elever i grunnskolen for voksne tilbys svømmeundervisning etter gjennomført Introduksjonsprogram.	
	Hver enkelt flyktning får god veiledning og grunnleggende opplæring slik at de best mulig blir i stand til å fullføre utdanning og bli aktive og inkluderte samfunnsdeltakere.	

Helse- og omsorgssektoren

Sektorleder – Tone Merete Mikalsen

Økonomitall og personaldata

Tall i tusen kr.	2014	Regnskap 2015	2016	Endring	%	Budsjett Oppr.	Budsjett Revidert	Budsjett Avvik	%
Inntekter	-110 574	-136 268	-153 826	-17 558	12,9	-101 527	-113 993	39 833	-34,9
Netto lønnsutg.	361 119	416 200	467 381	51 181	12,3	415 954	444 124	-23 257	-5,2
Andre utgifter	157 220	152 117	149 397	-2 721	-1,8	117 330	124 624	-24 773	-19,9
Netto resultat	407 765	432 049	462 951	30 902	7,2	431 757	454 755	-8 196	-1,8

Personaldata	2014	Resultater 2015	2016	Endring	%
Faste årsverk	410,5	429,3	468,0	38,7	9,0
Brutto årsverk	605,0	650,2	705,3	55,1	8,5
Fraværspersent	9,4	9,3	8,4	-0,9	

Aktivitetsdata	2014	Resultater 2015	2016	Endring	%
Sykehjemsplasser	97	97	97	0	
Brukerrettet tid	139697	149703	166248	16545	11
Antall brukere	577	585	581	4	

Kommunalsjef Berit Grønning Nielsen sluttet i sin stilling i februar 2016, Bente Somdal ble konstituert frem til ny kommunalsjef Tone M. Mikalsen var på plass fra 1. mai 2016.

Helse- og omsorgssektoren i Grimstad kommune bestod i 2016 av 11 enheter. Disse er hjemmetjenesten, sosialtjenesten, barnevernstjenesten, bestillerenheten, boveileder-tjenesten, helsetjenesten, kjøkkentjenesten, NAV kommune, Berge Gård, Fevikun og Frivolltun.

Sosialtjenesten har ansvar for tjenester til beboere på Ekelunden, nødboliger i Øvre Hasseldalen, samt miljøtjenesten og oppfølging av beboere i «småhusene».

Barnevernstjenesten har ansvar for tjenester til barn som er i en vanskelig omsorgssituasjon og til enslige mindreårige flyktninger. Frivolltun bo- og omsorgssenter er sykehjem, heldøgns omsorgsboliger (Grom) og aktivitetssenter, med både dag- og kveldstilbud til personer med demenssykdom. Sykehjemmet har to spesialavdelinger: lindrende avdeling og ressursavdeling for personer med demens og

atferd som utfordrer. I tillegg er det korttidsavdeling. Fevikun bo- og omsorgssenter er sykehjem med korttidsavdeling og to senger for Kommunal øyeblikkelig hjelp (KØH). Berge gård senter omfatter boligene på Berge gård, Berge tun, Vossgate og Charlottenlund og har seks avdelinger: hjemmetjeneste, natttjeneste, avdeling for tekniske hjelpemidler, dagsenter, servicekontor og boliger for rehabilitering psykisk helse samt ettervern. Hva gjelder Berge Gård ble det i 2016 igangsatt en omorganiseringsprosess for å flytte enhetene Vossgate og Charlottenlund inn under Sosialtjenesten. Dette for å i større grad kunne samle brukergrupper og kompetanse inn under samme enhet.

Hjemmetjenesten utfører tjenester hos hjemmeboende brukere. Enheten etablerte to nye grupper i løpet av 2016, og har nå seks ulike grupper, som er inndelt etter ulike fag-/kompetanseområder. Boveileder-tjenesten yter tjenester til mennesker med redusert funksjonsevne som har behov for tilrettelagt hjelp for å kunne fungere i dagliglivet. De største

brukergruppene er psykisk utviklingshemmede og personer med atferdsutfordringer.

Helsetjenesten består av helsesøster- og jordmortjenesten, fysio- og ergoterapitjenesten, innsatsteamet for hverdagsrehabilitering, psykisk helsetjeneste, familiesenteret, (alle disse inngår i Familiens hus) kommuneoverlegefunksjonen, Frisklivssentralen, miljørettet helsevern, allmennlegetjenesten og Brannstasjonen legesenter. Jobbsentralen, som bidrar med aktivitetstilbud og arbeidstrening til mange ulike grupper, er også organisert under helsetjenesten. NAV Grimstad er et partnerskap mellom NAV Aust-Agder og Grimstad kommune, og er en enhet innen helse- og omsorgssektoren. NAV har i tillegg til ansvaret for økonomisk sosialhjelp og nødboliger til vanskeligstilte også ansvar for introduksjonsprogrammet for flyktninger. Kjøkkentjenesten leverer mat til alle institusjoner, til kantiner og til hjemmeboende. Bestillerenheten har en nøkkelfunksjon i sektoren, og består av en saksbehandlerdel og en FOU-del (fag og utvikling), som også omfatter Utviklingssenteret for sykehjem og hjemmetjenester i Aust-Agder.

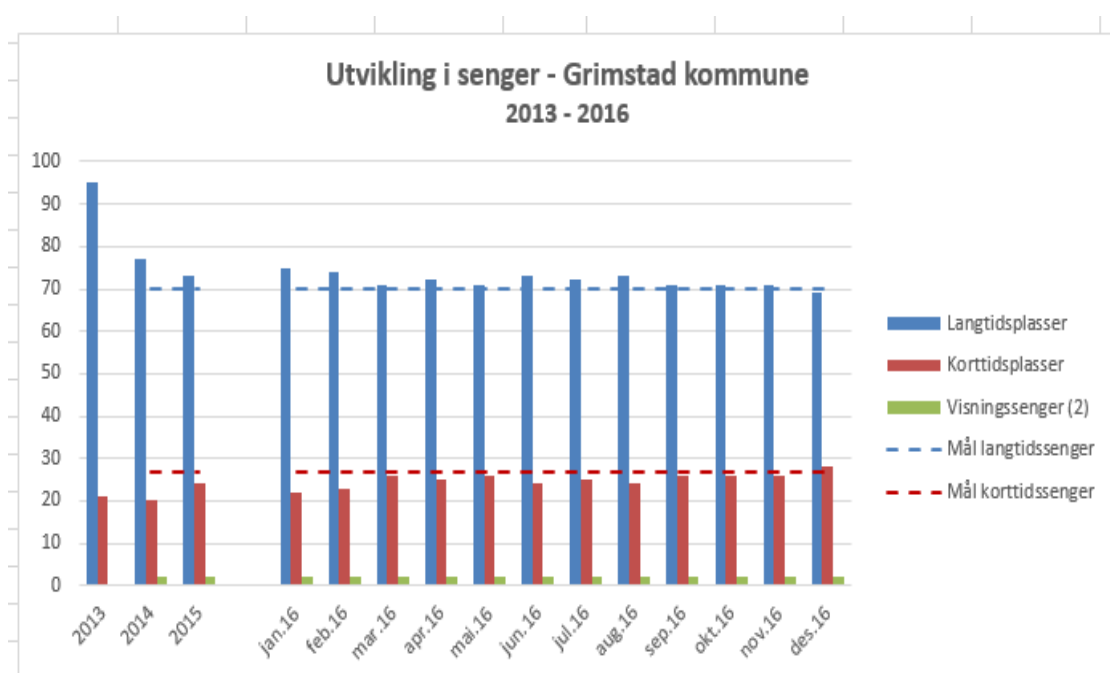
Aktiviteter og resultater

Kjøp av helsetjenester

Saken om «kjøp av helsetjenester uten forutgående rammeavtale» fikk i 2016 mye medieomtale og medførte til stort press på ansatte og ledere i helse- og omsorgssektoren. Saken har medført at sektoren har hatt et stort fokus på å utarbeide rutiner og retningslinjer, samt sikre opplæring innenfor innkjøps- og avtaleområdet. Mye tid gikk til å lete etter- og fremlegge dokumentasjon på tidligere kjøp av tjenester, samt til de prosesser denne saken brakte med seg med involvering av eksterne gjennomganger av bla. firmaet BDO, møter i kontrollutvalg, utarbeidelse av rapport mm. Det ble gjennomført flere opplæringsrunder, samt at sektoren har innarbeidet årlig oppfølging av Grimstad kommune sitt innkjøpsreglement i sine årsplaner. Arbeidet med å påse at alle avtaleinngåelser er i tråd med de lover og regler som gjelder, vil ha fokus også i 2017. Ny rammeavtale om kjøp av tjenester til enkeltbrukere utarbeides, samt at det gjøres en kartlegging av behov for ytterligere rammeavtaler, både i sektoren og ellers i kommunen.

Utvikling i antall sengeplasser

Det har vært 97 sykehjemsplasser i 2016, 70 langtidsplasser og 27 korttidsplasser (samt to visningsrom velferdsteknologi).

Antall personer med langtidsvedtak varierer gjennom året. Variasjonen har vært mellom 75 og 69, relativt stabilt rundt 70 siste tertial.

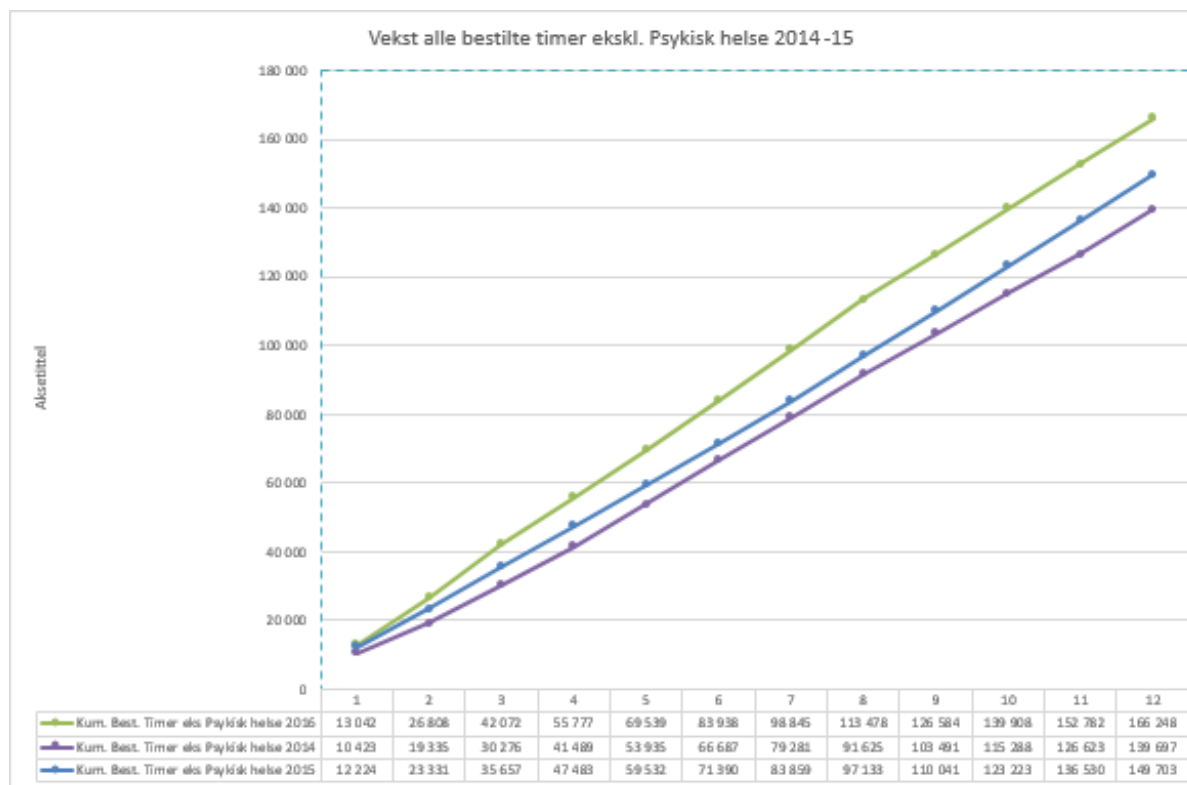
Det ble innført rettighetsfesting av langtidsplass i sykehjem 01.07.16. Dette har ikke medført endring i våre rutiner. Brukerne som har fått vedtak om langtidsplass har stort sett fått plass raskt. Det er enkelte brukere som har ventet på langtidsplass i korttidsavdeling, slik det også ble gjort tidligere.

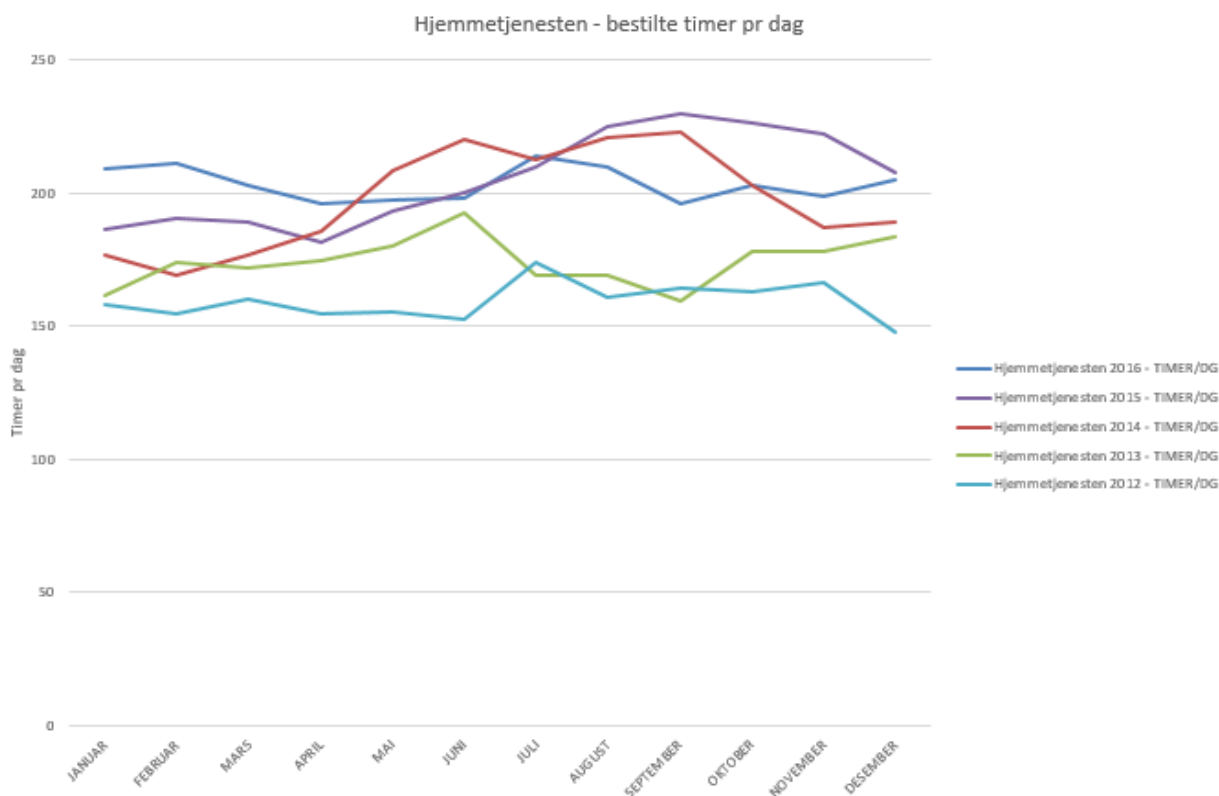
Vekst i vedtakstimer

Vedtakstimer er de timene enhetene skal levere hos brukerne

I diagrammet under vises utvikling i vekst i vedtakstimer samlet for hjemmetjenesten, Berge gård og Grom i 2014, 2015 og 2016. Utviklingen samlet sett viser en vekst fra 2015 til 2016 på 11 % (7,2 % fra 2014 til 2015). Denne veksten er kun knyttet til heldøgns omsorgsboliger.

Når det gjelder kun hjemmetjenesten leverte de gjennomsnittlig 205,3 timer per dag i 2015 og 204 timer per dag i 2016. Totalt utgjorde det 74939 timer i 2015 og 74455 timer i 2016, altså en liten nedgang.

Over vises utvikling i vedtakstimer i hjemmetjenesten 2012-2016.

Når det gjelder tjenester til hjemmeboende personer med psykiske helseproblemer, har det vært en økning på ca. 10 % når det gjelder vedtakstimer. I 2015 ble det totalt for året gitt 3689 timer og i 2016 ble det gitt 4086. I gjennomsnitt har det vært 9 flere brukere per måned i 2016 enn i 2015. Disse er ikke med i fremstillingen over.

Prosjekter

Enheten har jobbet godt med kompetanseutvikling og bedret kvalitet på tjenester til brukere.

Halogen

Hjemmetjenesten hadde i mars 2016 tjenestedesignfirmaet Halogen på oppdrag for å kartlegge tjenesten. Det ble laget en rapport som viste at enheten driver meget bra og det er lite nytt å tilføre, da enheten har kommet langt også på teknologi og driftsløsninger som for eksempel bruk av smarttelefoner med elektronisk journaltilgang og arbeidslistetilgang, samt elektronisk lås via telefon inn til private

hjem. Det foreligger en egen rapport fra Halogen, denne ble offentliggjort i mai 2016. Halogenrapporten vektla at dagens dokumentsystem Gericia ble tatt fram som et felt hvor man ønsker modernisering og få til enklere og smartere løsninger på dokumentasjon, dette ble meldt inn, men systemet er i bruk i mange av landets kommuner og det er dermed ikke så enkelt å tilpasse behov i Grimstad. Systemet har i dag mange begrensninger.

Det ble også vist til at det bør jobbes med å se etter en mulighet for å effektivisere logistikkarbeidet med riktige tjenester med rett kompetanse til riktig tid og med riktig geografisk fordeling av oppdrag. Dette er et arbeid som ble påbegynt i 2016. Enheten har mange konkrete oppgaver som det jobbes videre med i 2017.

Velferdsteknologi – I4 Helse

I4Helse skal være et ledende senter for innovasjon innen helse og omsorg, hvor velferdsteknologi og helseløsninger utvikles fra idé til skalerbar implementering og varig anvendelse. Dette prosjekt er i regi av Universitetet i Agder og JBU. Grimstad er en viktig samarbeidspartner. Våre erfaringer fra

prosjektet Agder Living Lab er viktige for utviklingen I4Helse. Vi har etablert en prosjektgruppe hvor vi ser på muligheter for å flytte tjenester inn i I4Helse-senteret. Dette vil gi oss store muligheter innen innovasjon, tjenesteutvikling og økt samarbeid med universitet og næringsliv.

Enslige mindreårige flyktninger (EM)

Enslige mindreårige flyktning er barn og ungdom, som oppgir å være under 18 år, og som søker tilflukt i Norge uten å ha følge av foreldre eller andre som utøver foreldreansvar for dem. Dette er sårbare barn- og ungdommer som trenger omsorg, trygghet og oppfølging. I 2016 har Avdeling for enslige mindreårige flyktninger bestått av to bofelleskap, to gruppefosterhjem, samt eldre ungdommer på hybler. Bofelleskapene har heldøgnbemannning. Per 31.12.2016 fulgte Barnevernet opp 22 enslige mindreårige barn- og ungdommer.

Det har i 2016 vært ulike tilbakemeldinger fra nasjonale myndigheter på hvor mange enslige mindreårige ungdommer som ville komme til Grimstad. Det ble politisk vedtatt i 2015 at Grimstad i 2016 skulle ta imot 35 barn- og ungdommer, hvorav 25 skulle være over 15 år og 10 ungdommer under 15 år. Grunnet bla. store svingninger i flyktningestrømmen og endret innvandringspolitikk, endte Grimstad kommune opp med å ta imot 10 ungdommer over 15 år og tre ungdommer under 15 år i 2016. Den store uforutsigbarheten i forhold til antallet enslige mindreårige flyktninger som kommer, samt endret nasjonal finansieringsordning er en stor utfordring for alle kommunene i Norge. Grimstad kommune vurderer i 2017 alternative driftsformer, samt endret organisering av arbeidet med enslige mindreårige flyktninger.

Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester (USHT)

Utviklingssenterfunksjonen ble lagt ut for ny søknadsmulighet for kommunene høsten 2016

med krav om kommunal delfinansiering. Grimstad søkte om fortsatt å få beholde denne funksjonen og fikk gjennomslag for dette i Helsedirektoratet. Ressurser i FoU-avdelingen ble lagt inn som kommunens egenandel.

Livsgledesykehjem

Både Fevikun og Frivolltun ble resertifisert som Livsgledesykehjem i 2016. Sykehjemmene har et bredt samarbeid med andre enheter i kommunen, lokalsamfunnet (bla. barnehager og skoler), Universitetet og frivillige med flere.

Folkehelse

Frisklivssentralen (FLS) og Aktiv på dagtid var viktige folkehelseiltak til befolkningen også i 2016. FLS har tilbud innen fysisk aktivitet, aktiv med hund, kosthold, røykeslutt og ulike former for mestring. Hovedmålgruppen er voksne, men det er også tilbud til barn og familier. Flere tilbud i FLS har vært drevet av frivillige, f.eks. fotballgruppe, kostholdsgruppe, seniorturer og Lyst på livet (tilbud til eldre). FLS driver også utadrettet arbeid mot hele befolkningen, bla i form av egen folkehelseside i Grimstad Adressetidende. Aktiv på Dagtid drives av Aust Agder idrettskrets i samarbeid med kommunen og Nav, og er et tilbud til personer som står helt eller delvis utenfor arbeidslivet.

Tjenester til barn, unge og familier

«Familiens hus» på Dømmesmoen er et lavterskeltilbud til barn, unge og familier. Videreutvikling av modellen for samordning, koordinering og styrking av forebyggende arbeid og tidlig innsats for barn og unge prioriteres. De siste årene har de forebyggende tjenestene blitt styrket gjennom midler i statsbudsjettet og det er kommet på plass økte ressurser innen jordmortjenesten og helsesøstertjenesten. I skolehelsetjenesten legges det i større grad vekt på tverrfaglig arbeid og på Dahlske jobber helsesøster, psykisk helsearbeider og ruskonsulent sammen.

Ressursbruk

Sektoren hadde et merforbruk i 2016 på 8,2 millioner kroner, noe som er et avvik på 1,8 % fra det totale reviderte budsjettet. Det ble foretatt budsjettendringer i løpet av året på til sammen 22 998 000 kroner.

Avvikene fordelte seg slik mellom enhetene:

Enhet	Regnskapet 2016	Forklaringer
Frivolltun	-2 200 000	Sykehjemmet har et negativt avvik på 500.000. Avviket skyldes vikarinnleie for faste ansatte som er i permisjon/sykemeldte, samt høyere pleiefaktoren enn budsjettet etter nedleggelse av Bølgen. - Grom har et negativt avvik på 1.650.000 Dette skyldes høyt sykefravær og økning i aktivitetstall. Uforutsigbarheten i aktivitetsøkningen resulterer i fortløpende innleie av personell, både på timelønn og overtid. Natt: Nattbudsjettet har et negativt avvik på ca. 275 000. Det har vært utfordringer vedrørende fravær på natt grunnet langtidssykemelding, svangerskapspermisjon og noe korttidsfravær.
Hjemmetjenesten	-1 900 000	Avviket skyldes: 580 000kr lønn til sykepleiekonsulent, avdeling Frivolltun. (Disse midlene ble lagt inn i budsjett 2017) - Økte vedtak Brukerstyrt personlig assistanse som ikke er kompensert fra andre tertial 2015 har gitt en kostnad på 432 000 kr i 2016. Resterende utgifter skyldes økt sykefravær på 2 % i forhold til 2015, overtidutbetalinger, diverse ekstra innleier ved behov til blant annet demente, suicidale og palliative pasienter, samt uventet værforhold som har krevd ekstrabemanning flere ganger i løpet av året. Ekstra tjenester som uttrykning på trygghetsalarmer, i snitt 22 alarmer per døgn med hovedvekt fra kl. 07.00 til kl. 15.00, Samt ekstra tjenester som å følge pasienter til lege og spesialisthelsetjenester.
Helsetjenesten	-2 200 000	Merforbruket skyldes: - Jobbsentralen har et merforbruk på 1,5 millioner kr, dette grunnet høy aktivitet, utløst av høyt antall personer med økonomisk sosialhjelp, flyktninger med aktivitets- og opplæringsbehov, ikke minst enslige mindreårige. Det jobbes med budsjett og økonomiske fordeling mellom NAV, barnevern og kvalifiseringstjenesten mht. dette. - Det nye nødnettet ga en merkostnad på kr. 220 000 i 2016. Dette forventes å øke ytterligere i 2017. - Merforbruk på legevakten med 123 000 - Uavklart legeressurs KØH/sykehjemmet gir et merforbruk på kr. 1 072 000. Dette jobbes det med mot Østre-Agder. Innsparingskravet på 600 000 for 2016 ble innfridd. For å møte innsparingskravet i 2017 foreslo enheten å redusere miljøtjenesten i psykisk helse og ved å nedlegge helsefremmende hjemmebesøk. Tilskuddsmidler gjør at nedleggelse av helsefremmende hjemmebesøk ble hindret. Det jobbes også med tiltak for at 70% stilling i miljøtjenesten i psykisk helse kan opprettholdes.
Boveiledertjenesten	-8 500 000	Avviket fordeler seg på følgende poster: - merforbruk lønn (overkant av 7 årsverk utenfor budsjettet) inkludert kjøp av vikarbyråtjenester, godtgjørelse til støttekontakter 1 million kroner og kjøp av private helse og omsorgstjenester. - Overskridelser i lønnsbudsjettene må sees i sammenheng med nye brukere og økt behov for tjenester hos eksisterende brukere.

		Vi ser også at det er utfordringer knyttet til å rekruttere personell særlig på verne- og sykepleiernivå. Ved et av bofellesskapene har det vært nødvendig å benytte vikarbyrå for å klare å bemanne i henhold til det antall og den kompetanse som driften krever for å sikre et faglig forsvarlig tilbud til brukerne. Det mangler 0,8 millioner i budsjettet for 2016 for å kompensere utgiftene til kjøp av private tjenester.
Feviktun	441 000	Enheten har et positivt avvik på inntekter på 1 851 000 kr. Gjennom året var det stabil drift på langtidsavdelingene. På Korttid/KØH varierte belegget noe. En kort periode i 2016 ble kapasiteten på dagsenteret økt, noe som medførte økt brukerbetaling. Enheten hadde i 2016 et negativt avvik på nettolønn på i overkant av 1 mill. kr. Avviket er både på fast og variabel lønn. Avviket på fastlønn skyldes i hovedsak manglende kompensasjon fra Østre Agder i forhold til drift av KØH senger. Andre årsaker til merforbruk er at 2 ansatte har krevd økt stillingsstørrelse etter AML §14-4a. Det var også nødvendig å leie inn ekstra vikarer grunnet stor pleietyngde med utagering og vold en kort periode.
Berge Gård	650 000	Berge gård senter har pr. 31.12.2016 et mindreforbruk på 650 000 kr. Endring i vedtakstimer gjennom året, uforutsigbare og variable behov for vikarinneleie har krevd stram budsjett disiplin og nøkternhet i alle avdelinger. Innsparingskravet på 475 000 kr er tatt inn gjennom fordeling på alle poster.
Barnevernstjenesten	-549 000	Barneverntjenesten hadde et merforbruk på kr 549 000 i 2016. Dette skyldes noe uforutsette kostnader i 4 kvartal knyttet til enkeltbrukere i samarbeid med boveiledertjenesten. Isolert sett er barneverntjenesten godt fornøyd med driftsresultatet, hvor en har redusert kostnadene med kr 1,3 millioner sammenlignet med regnskapstallet i 2015
Sosialtjenesten	5 000 000	Mindreforbruket skyldes i stor grad færre kjøp av private tjenester og større refusjon for særlig ressurskrevende brukere enn budsjettet. Refusjonskravet for 2016 knyttet til en enkeltbruker var særskilt høyt for 2016 og kan ikke forventes i 2017. Uten dette ekstraordinære refusjonskravet ville mindreforbruket vært på kr. 3 000 000,- og er knyttet til færre kjøp av private tjenester.
NAV kommune	104 000	Totale utgifter inneholder lønn, lønn til brukere som er i kvalifiseringsprogrammet, introduksjonsprogrammet og sosialhjelp. Totale utgifter for NAV Grimstad år 2016 utgjør kroner 24 917 000. Sammenlignet med samme periode i 2015 var 22 338 000. Det totale mindreforbruket utgjør 104 000 kr i 2016. NAV Grimstad har i 2016 overført 1 236 000 kr til Jobbsentralen for å dekke lønn til to arbeidsledere for å opprettholde arbeidsplassen inkludert sommerjobbsentralen for nyankomne flyktninger.
Kjøkkentjenesten	-215 000	Merforbruket er et resultat av underbudsjettering og prisvekst på mat og forbruksvarer. Økende aktivitet på dagsenter gir økte utgifter på kjøkkendriften, men har til nå ikke generert inntekter. Utskifting og reparasjoner av utstyr belaster driftsregnskap ekstra. Her kommer det utgifter som ikke blir budsjettet, og må belastes når de påløper.
Bestillerenheten	976 000	Enheten har et mindreforbruk på 976 000 kr i 2016. Avviket på inntekter og utgifter må ses i sammenheng og har sin årsak i prosjekter/tilførte midler. Dette er først og fremst midler til drift av Utviklingssenteret og Agder Living Lab, Gode pasientforløp og kompetanseutvikling. Kommunen har arbeidsgiveransvar for prosjektledere i Østre Agder. Merforbruk på lønn på 2 mill. kroner dekkes i sin helhet av tilførte midler til prosjektarbeid. Mindreforbruket totalt sett skyldes lavere utgifter enn budsjettet på omsorgslønn og høyere inntekt på praktisk bistand, samt svært nøktern drift.
Totalt	-8 196 357	

Sykefravær og årsverk

Sykefraværet var i 2016 på gjennomsnittlig 8,4%. Dette er en bedring på 0,88 prosentpoeng fra 2015.

Fravær %			
Enhet	2015	2016,00	Endring
Helse og sosial	9,30	8,42	-0,88
Felles område	-	0,66	0,66
Sosial	7,75	7,65	-0,10
Barnevern	12,94	9,59	-3,35
Boveiledertjenesten	11,13	9,56	-1,57
Kjøkken tjenesten	3,74	9,13	5,39
Helsetjenesten	2,83	4,82	1,99
Feviktun	19,48	9,32	-10,16
Sum Frivolltun	8,39	8,25	-0,14
Hjemmetjenesten	8,43	10,40	1,97
Berge Gård	8,45	7,16	-1,29
Bestillerenheten	7,65	6,18	-1,47
NAV-samarbeid	4,98	9,61	4,63

Under følger en oversikt over sykefraværet per enhet. Flere enheter har redusert fravær i 2016 sammenlignet med 2015, og det har vært jobbet godt med sykefraværsoppfølging. Spesielt nevnes Feviktun som har halvert sykefraværet fra 2015 til 2016.

Sektoren har hatt en økning i faste årsverk på 38,7 fra 2015 til 2016. Bakgrunnen for veksten er følgende:

- det ble i første tertial 2016 tilført 12 stillinger som følge av økte vedtakstimer. Disse stillingene ble fordelt slik: 5 stillinger til Frivolltun (GROM), 4 stillinger til Hjemmetjenesten og 3 stillinger til Berge Gård.
- det ble i andre tertial 2016 tilført 3,72 årsverk til boveiledertjenesten for økte vedtakstimer i avlastningen og Brukerstyrt personlig assistanse.
- for mottak og oppbygging av tilbudet for enslige mindreårige flyktninger ble det opprettet 7,7 nye årsverk.
- Ny 50 % stilling som SLT-koordinator ble opprettet i sosialtjenesten.
- 1x100% stilling som kreftkoordinator ble opprettet på tilskuddsmidler.

- 6,7 årsverk er opprettet i miljøtjenesten i sosialtjenesten grunnet to ressurskrevende brukere.
- I helsetjenesten er det opprettet 90 % stilling som helsesøster
- 60 % stilling som helsesøster i helsetjenesten
- 100 % stilling som ergoterapeut i helsetjenesten
- NAV fikk tilført 1,2 stilling innen flyktningearbeidet og enslige mindreårige
- Styrking av demenskoordinator med 20 % stilling (innenfor eget budsjett)
- 100 % stilling som sykepleier ved ressursavdelingen ved Frivolltun
- 50 % stilling som velferdsteknolog

De resterende årsverkene er tilknyttet ansatte som av ulike grunner har vært ute av sine faste stillinger i 2015, og som er tilbake i 2016.

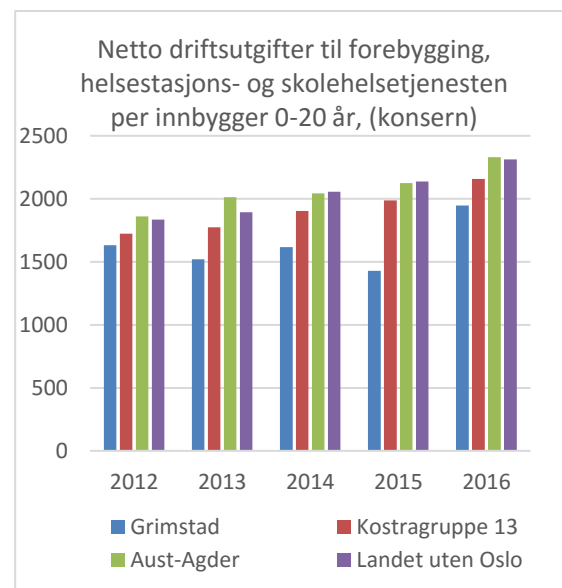
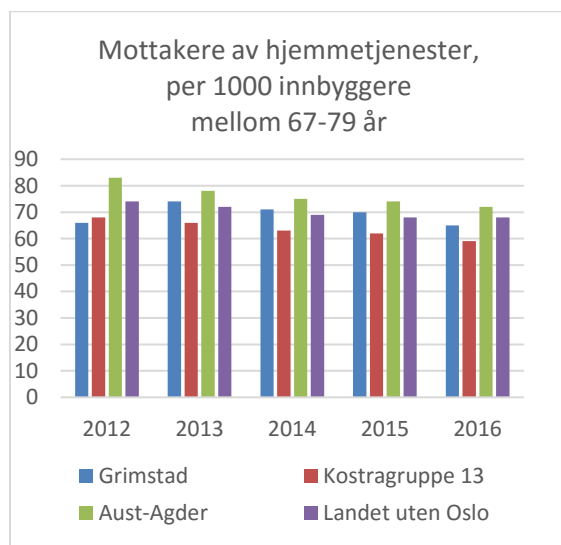
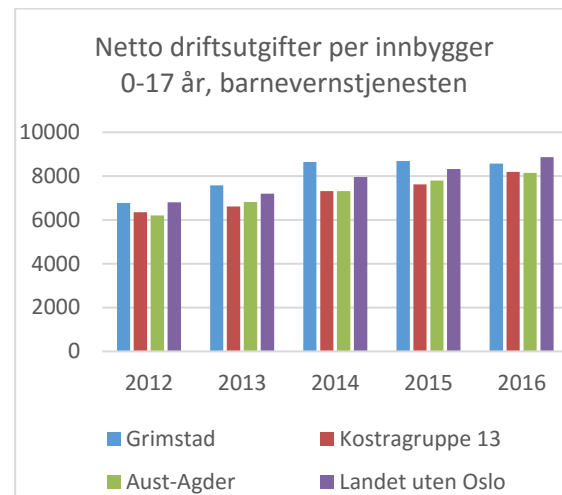
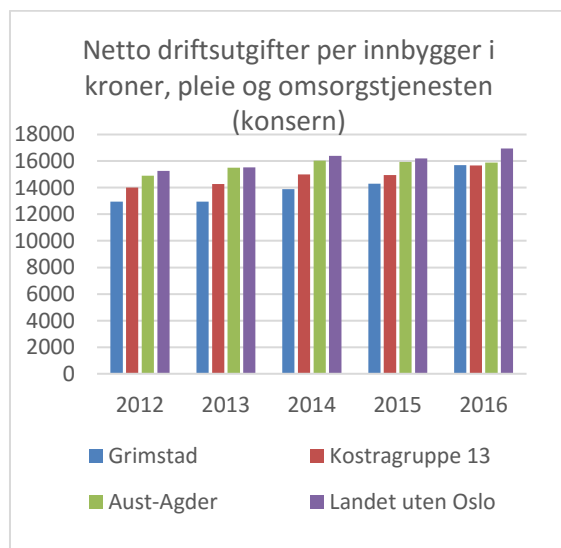
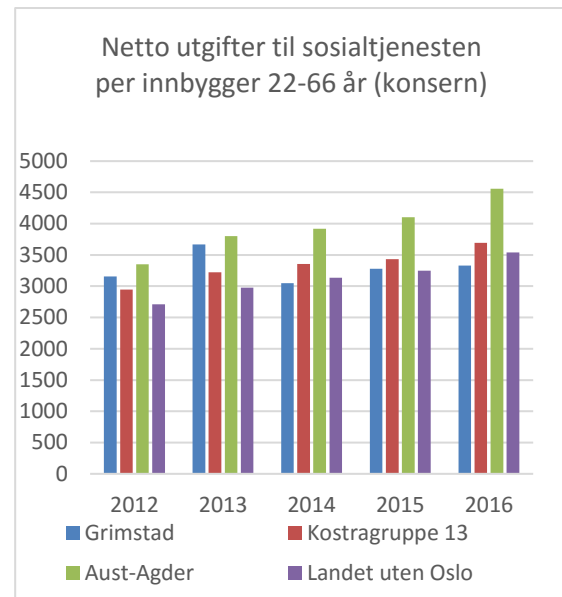
Tilskuddsordninger

Det er i 2016 mottatt følgende tilskudd:

- Helsedirektoratet, Utviklingssenteret, basistilskudd: 1 900 000 kr
- Helsedirektoratet, Agder Living Lab: 2 034 000 kr
- Fylkesmannen, kompetanse og innovasjonstilskudd: 769 000,-kr
- Grimstad kommune: kompetansetilskudd 214 000
- Grimstad kommune: Innovasjonstilskudd 100 000
- Utviklingssenteret for sykehjem og hjemmetjenester: Kompetansetilskudd 110 000
- Utviklingssenteret for sykehjem og hjemmetjenester: Innovasjonstilskudd 345 000
- Fylkesmannen: Lindrende omsorg: 70 000 kr

- Nasjonal kompetansetjeneste for Aldring og helse: 32 000
- Østre Agder, Gode pasientforløp (refusjon): 1 650 532 kr
- Andre (UiA, forskning), refusjon: 81 700 kr
- Dagsenterplasser for demens: 4 477 640 kr
- Tilskudd til frivillighetssentral: 65 000 kr

Kostratall

Samhandlingsreformen

Kommunen kjøpte 15 døgn (65 000 kr) på sykehuset i 2016 og tar imot nærmest alle utskrivningsklare pasienter. 70-75 % av pasientene som kommer ut fra sykehuset reiser hjem, de resterende går til korttidsavdeling. De pasienten som går til korttidsavdelingen har som regel komplekse helsetilstander og det stilles økende krav til tjenesteleveranser og kompetanse i de kommunale tjenestene.

KØH

Grimstad kommune inngikk i 2016 et interkommunalt samarbeid om kommunal øyeblikkelig hjelp-senger med kommunene i Østre Agder. Dette innebar at Grimstad forpliktet seg til å ha 2 KØH-senger på Fevikun i 2016. Arendal kommune er vertskommune og de drifter med 8 KØH-senger på Myratunet, det er i tillegg en ambulant KØH-tjeneste. Det har vært noe diskusjoner vedrørende finansieringen av de to KØH-sengene på Fevikun i 2016. Grimstad betalte en andel på 4,7 millioner kroner i 2016 til Østre Agder-samarbeidet for de to KØH-sengene. Fra 2017 er denne andelen økt til 5,4 millioner kroner. Av disse midlene fikk Grimstad tilbake 3 millioner kroner til drift av de to sengene i 2016 og 3,5 millioner kroner i 2017. 3,5 millioner viser seg imidlertid ikke å være nok til å kunne dekke både sykepleiedekningen og legedekningen denne ordningen innebærer. KØH-ordningen har medført en kvalitetsheving og god rekrutteringstilgang. Ordningen gir også større fleksibilitet da de to KØH-sengene har tilknytning til korttidsavdelingen på Fevikun. Ledelsen ved Fevikun jobber med tiltak for å komme i økonomisk balanse hva gjelder KØH-ordningen. Det er også politisk vedtatt at dagens KØH-avtale inngås for 2017 og at samarbeidsavtalen evalueres 1. januar 2017.

Vurderinger

Kommentarer til målene under.

1: «Alle vanskeligstilte i Grimstad kommune skal ha et sted å bo». Det har vært jobbet målrettet og godt i 2016 med å skaffe boliger til vanskeligstilte. fire nye småhus ble «åpnet» våren 2016 og beboerne kunne flytte inn i egne boliger, som de hadde vært involvert i byggeprosessen med. Det ble i tillegg satt i gang en prosess med kjøp av tre hus i 2016. Ett

hus ble kjøpt sommeren 2016, og deretter to på vinteren i 2016. Disse kjøpene løser noe av de svært kritiske situasjonene Sosialtjenesten har måtte stå i grunnet mangel på egnede boliger til svært syke brukere. Det er viktig at fremdriften holdes oppe ved fortsatt fokus på denne brukergruppens behov for boliger. Antall bostedsløse er halvert de siste 3 årene. Ved måling høsten 2016 var det 15 bostedsløse i Grimstad kommune.

2: «God kvalitet og kompetanse i tjenesteleveransene mm.» Gode pasientforløp er et kvalitetsarbeid som skal sikre helhetlige, koordinerte og trygge pasientforløp. Her vektlegges kartlegging og oppfølging av pasienter, dokumentasjon og overføring mellom ulike enheter i kommunen, og ut og inn på sykehus. Til kartlegging- og oppfølgingsarbeidet benyttes sjekklister for å sikre helhetlige tjenester med god kvalitet. I innsatsteamet, hjemmetjenesten og på sykehjem er de i full gang med implementering av arbeidet. Boveiledertjenesten, psykisk helse og sosialtjenesten har startet opp.

Våren og høsten 2016 ble det avholdt basiskompetanse opplæring. Alle enheter ble invitert til å delta.

Læringsnettverk i regi av KS og Kunnskapssenteret i Folkehelseinstituttet startet opp for andre gang høsten 2016. Her deltar alle kommunene på Agder og de tre sykehusene.

3: «Aktivitetstilbud». Det ble i 2016 igangsatt en kartlegging av arbeidet med aktivitetstilbudet i Grimstad. Kartleggingen ledes av leder for FOU-avdelingen Inger Johanne Bolstad. Noe arbeid er tidligere gjort på dette og man ønsket å samle den informasjonen som nå forelå, i forkant av det videre arbeidet.

Innen frivillighetsarbeidet ble det i 2016 gitt tilskudd til opprettelse av frivillighetssentral på 65 000 kroner. Frivillighetssentralen har åpent 4 timer 2 dager i uken. Frivillighetskoordinator (60 % stilling) er leder av Frivillighetssentralen. Lokalene på Berge Gård er midlertidige, og det vil bli jobbet med å finne mer egnede lokaler i løpet av 2017.

4: «Sykefravær». Sektorens sykefravær har sunket og ligger nå på 8,4 %. Det har vært jobbet veldig godt med sykefraværsoppfølging i 2016, og noen enheter har redusert fraværet mye. Feviktun har halvert sykefraværet fra 19,5 til 9,3 % i 2016, noe som er en gledelig og positiv utvikling.

5: «Mål om at brukere skal bo hjemme lengst mulig». Det har vært mulig å opprettholde 27 korttidsplasser hele året siden det er ledige rom på sykehjemmene, selv om antall langtidsplasser i perioder har vært høyere enn 70. Det har stort sett vært god tilgang på korttidsplasser gjennom hele året. Dette er viktig for at kommunen kan ta imot de utskrivningsklare pasientene, samt at hjemmeboende kan få raskt tilbud om korttidsopphold.

Veksten på 11 % i de hjemmebaserte tjenestene har i sin helhet kommet i omsorgsboligene. Dette er knyttet til dårligere beboere, men også til enkeltbeboere som har hatt stort behov for tjenester i perioder. Det er naturlig at veksten kommer i omsorgsboligene siden antall sykehjemsplasser ble redusert i 2014/2015. Bemanningen i omsorgsboligene er omtrent halvparten av bemanningen i sykehjem.

I hjemmetjenesten ute i kommunen er det en liten nedgang i vedtakstimer fra 2015 til 2016. Hverdagsrehabilitering har også i 2016 gitt gode resultater, men en gjennomsnittlig reduksjon i behov for tjenester fra hjemmesykepleien på 2-3 timer per bruker per uke for de som har fått dette tilbudet. Også velferdsteknologi bidrar til å begrense behov for ordinære hjemmetjenester.

Det er til tider en utfordring at hjemmeboende bor i boliger som er svært lite egnet for tilrettelegging (ofte eldre eneboliger). Dette medfører at kommunen i noen tilfeller må yte mer tjenester enn om de som mottar tjenester hadde hatt mer egnede boliger.

Det er mange personer med demenssykdom som mottar tjenester i hjemmet. Demografisk framskrivning (ssb) viser at antall demente i kommunen skal øke fra 250 i 2014 til 289 i 2020. I 2016 er det registret 294 personer med demensdiagnose. På Grom bor det stor sett personer med demenssykdom og

omsorgsboligene på Berge gård får stadig flere beboere med demenssykdom. Det er også et betydelig antall hjemmeboende med denne diagnosen.

Ad mål 6: «Omstilling i boveiledertjenesten». Det ble i 2016 gjennomført en driftsgjennomgang av boveiledertjenesten. Det overordnede målet for driftsgjennomgangen var å få god økonomisk kontroll og sikre forsvarlige tjenester i alle tjenesteområder. Rapporten forelå i november og det ble skissert ulike tiltak for oppfølging. Disse tiltakene var både av kortsiktig og operativ art, samt av mer langsiktig art som medfører større endringer i organisasjonen. Det videre arbeidet ble delt i to prosjekter. En del hvor boveiledertjenesten selv tar et ansvar for å følge opp de tiltak som er av kortsiktig art, samt at det organiseres et større prosjekt, hvor hele Helse og omsorgssektoren sin fremtidige organisering tas opp til vurdering. Det ble ifm. budsjett 2017 satt av 620 000 kroner for å kunne gjennomføre en omstilling i helse- og omsorgssektoren med det mål at boveiledertjenesten og sektoren skal gå i økonomiske balanse.

7: «Grimstad skal være en foregangskommune nasjonalt innen velferdsteknologi». 2016 har vært et viktig år for velferdsteknologiarbeidet, og det er siste år i det nasjonale velferdsteknologi-programmet. Arbeid med gevinstrealisering viser store gevinster innen økt kvalitet, spart tid og reduserte kostnadene ved bruk av digitalt tilsyn og e-Lås. Dette viser at investering i velferdsteknologi har gunstige effekter og har stor betydning for å begrense veksten i helse- og omsorgstjenestene. På bakgrunn av våre erfaringer er nå digitalt tilsyn en del av Helsedirektoratets anbefalinger. Alle som søker om helse- og omsorgstjenester vurderes for velferdsteknologiske tiltak.

8: «Bærekraftig økonomi». Det har vært gjort en tett oppfølging av de enheter som har merforbruk i 2016. Dette for å kunne indentifisere hva som ligger til grunn for merforbruket, samt iverksette tiltak for å komme i balanse. Enhetene har jobbet veldig godt og målrettet igjennom året for å møte dette. Det viser seg at det er et større antall årsverk enn det som er budsjettert på flere enheter. Det har

vært budsjettjusteringer ila. året i tråd med økning i vedtaksstatistikk for enheter innen pleie- og omsorg. Det ble i desember 2016 iverksatt et prosjekt for å følge opp driftsgjennomgangen i boveiledertjenesten, samt gjøre en økonomisk gjennomgang av enheten. Det fremlegges en plan for dette arbeidet til 1.tertial 2017. Det har vist seg vanskelig å nå oppsatte krav til driftskutt på sikt uten at det gjøres større strukturelle organisatoriske endringer i enhetene og sektoren som helhet. Til tross for dette har enhetene klart å redusere forbruk for å nå/komme nærmere budsjettbalanse. Det er fortsatt grunnlag for å se nærmere på drift og budsjettering i helse- og omsorgsektoren, dette da utfordringsbildet fortsatt er stort innenfor spesielt enkelte enheter.

9: «Boligtilbud til unge mennesker med funksjonsnedsettelse». Det ble i 2016 holdt en boligkonferanse til brukergruppen. I tillegg er saken fulgt opp politisk (PS sak 105/16 og 17/4) hvor bla. vedtaket ble at tomter til mennesker med utviklingshemming selges i henhold til prinsippet om selvkost. Kommunen har pr. i dag kontakt med tre foreldregrupper som ønsker å samarbeide med kommunen om boligbygging for sine barn/unge. Det gjenstår fortsatt arbeid her før byggeprosessen kan iverksettes.

.

Sektorens målsetninger for budsjett 2016

Nr.	Mål	Beskrivelse	Status
1	Alle vanskeligstilte i Grimstad kommune skal ha et sted å bo	Bygge og utvikle nye boligtyper til målgruppen. Bygge bemannede boliger for personer med rusproblemer. Gjennomføre tiltak i tråd med helhetlig plan for vanskeligstilte personer som trenger kommunal bolig.	
2	God kvalitet og kompetanse i tjenesteleveransene	Løpende oppdatering av strategisk kompetanseplan for helse og omsorgssektoren.	
	Mål om kvalitet i vedtak: ingen klager til Fylkesmannen skal føre til omgjøring.	Det har vært fire klager til Fylkesmannen i 2. tertial vedr utmåling av tjenester og kommunen har fått medhold i alle.	
	Mål om kvalitet i tjenestene («Gode pasientforløp»): innføre og følge opp sjekklistene for alle brukere i målgruppen.	Implementeringsarbeidet fortsetter i hjemmetjenesten og sykehjemmene.	
3	Ivareta visjon om «En meningsfylt hverdag for alle» gjennom aktivitetstilbud både til personer som får tjenester i kommunen og der det er mulig å forebygge behov for tyngre tjenester	Samarbeid på tvers for å utvikle ulike alternativer for dagaktiviteter og/eller arbeid.	
4	Sykefravær lavere enn 8 %	Tett oppfølging av enheter der sykefraværet er > 10 %	
5	Mål om at personer skal få bo hjemme lengst mulig. Grimstad kommune skal ha et nivå på 70 sykehjemsplasser, 27 korttidsplasser, 2 KØH-senger	Omstillingsprosjekt innen pleie og omsorg videreføres som en del av ordinær drift. Dette er nærmest oppnådd. Det vil uansett være noe variasjon over tid.	
6	Gjennomføre nødvendige omstillinger i boveiledertjenesten	Det er utarbeidet egen prosjektbeskrivelse som ligger til grunn for gjennomføringen. Arbeidet pågår og sluttrapport vil foreligge i august/september	
7	Grimstad skal være en foregangskommune innen velferdsteknologi	Delta i nasjonale satsinger innen velferdsteknologi	
8	Bærekraftig økonomi	Få oversikt – kontroll – identifisere nye tiltak for å sikre økonomi i balanse. Dette arbeidet pågår i boveiledertjenesten, hjemmetjenesten og HDO på Frivolltun spesielt, der er overskridelsene størst.	
9	Boligtilbud til unge personer med funksjonsnedsettelse	Iverksette samarbeidsprosjekt med private aktører for unge personer med behov for boliger i boveiledertjenesten. Det er gjennomført boligkonferanse, men ikke etablert kontakt med private aktører	

Samfunns- og miljøsektoren

Sektorleder – Guri Ulltveit-Moe

Økonomitall og personaldata

Tall i tusen kr.	Regnskap					Budsjett		Budsjett	
	2014	2015	2016	Endring	%	Oppr.	Revidert	Avvik	%
Inntekter	-77 649	-51 429	-55 381	-3 952	7,7	-53 598	-57 649	-2 268	3,9
Netto lønnsutg.	82 250	84 286	84 501	215	0,3	87 742	87 941	3 440	3,9
Andre utgifter	84 824	63 197	66 667	3 470	5,5	52 391	62 346	-4 321	-6,9
Netto resultat	89 425	96 054	95 787	-268	-0,3	86 534	92 638	-3 149	-3,4

Personaldata	2014	Resultater		2016	Endring	%
		2015				
Faste årsverk		142,2	142,3	138,8	-3,5	-2,5
Brutto årsverk		169,0	171,7	169,8	-1,9	-1,1
Fraværspersent		7,0	6,9	8,0	1,1	

Sektoren har et bredt sammensatt ansvarsområde med svært ulike enheter og mange ulike type oppgaver; plan, miljø, landbruk, byggesak, oppmåling, kommunalteknikk, bygg- og eiendomstjenesten, brann og feiing, folkehelse og sykkelby.

Sektoren har mange engasjerte og faglig dyktige medarbeidere. Sektoren preges jevnt over av arbeidsglede og faglig stolthet. Plan- og byggeaktiviteten har vært høy i Grimstad i 2016. Dette er positivt, samtidig som det er utfordrende med høyt arbeidspress. Alle enhetene opplever høyt arbeidspress. Løpende drifts- og forvaltningsoppgaver gis høy prioritet. Strategisk analyse og utviklingsarbeid blir dessverre nedprioritert av kapasitetsmessige grunner.

Sektoren har et negativt resultat på 3,15 mill kr. Sektorens økonomiske utfordring er knyttet til Arresten. Budsjetterte parkeringsinntekter har vært for optimistiske, noe det er rapportert om både i 1 og 2 tertial. Manglende parkeringsinntekter er 5,47 mill kr. At sektorens samlede resultat er lavere, forklares ved at bygg- og eiendomstjenesten har et mindreforbruk på 2.45 mill kr.

Aktiviteter, resultater og vurderinger

Byutvikling

I kommunal planstrategi (vedtatt juni 2016) har kommunestyret satt byutvikling på dagsorden. Sektoren har avholdt temamøte byutvikling med kommunestyret og er godt i gang med torg- og gatebruksplan for det historiske bysentrum. I tillegg er biblioteket under bygging og Byhaven er under planlegging.

Arealplanlegging

Det pågår ca 65 reguleringsplanprosesser. I 2016 ble det sluttbehandlet 16 reguleringsplaner. Enhetens kapasitet er satt under press ved forventninger om svært rask saksbehandling av enkelte saker. Enhet for plan, miljø- og landbruk er også involvert i areal- og transportplan for Arendalsregionen. Det er utfordrende å disponere enhetens ressurser slik at alle saksområder får en tilfredsstillende kapasitet.

Miljø og landbruk

Gårdbrukere i Grimstad i 2016 har plantet 162 330 granplanter. Dette er flest nyplanter i Aust-Agder og nesten dobbelt så mye som neste kommune. Det er i samme periode avvirket 32 574 m³ bar- og lauv-tømmer til en samlet bruttoverdi på 7,7 mill. kr.

Prosjekt «Miljøfyrtårnsertifisering av Grimstad kommune» ble ferdigstilt i 2016. 30 enheter er blitt sertifisert. Miljøfyrtårnordningen gir kommunen muligheter til bedre innsikt i, og dokumentasjon på, klima- og miljøarbeidet ved den enkelte sertifiserte enhet. Få kommuner i Norge har denne styrings- og oppfølgingsmulighet på enhetsnivå. Miljøfyrtårnordningen vil framover bidra til å opprettholde fokus på det praktiske, systematiske og holdningsmessige klima- og miljøarbeid i kommunen. Sluttrapport er utarbeidet og skal behandles i 2017.

Under Den Europeiske Mobilitetsuken i september 2016 var et vellykket arrangement med nesten 300 besøkende på «Klimavennlig dag» på Smith Petersens brygge.

Byggesaksbehandling

Antall byggesaker er høyt også i 2016. I tillegg er det et økende antall innmeldt ulovligheter. Enheten yter også stor grad av veiledning. Saksmengden har vært stor og enheten har hatt kapasitetsmessige utfordringer gjennom hele 2016. Utfordringene er særlig knyttet til oppfølging av ulovlighetssaker, å gjennomføre tilsyn og å føre matrikkelen. Enheten har løpende fokus på kvalitet og forbedringsprosesser, blant annet ved bruk av elektronisk postutsendelse via SvarUT og gjennom temamøter og dialogmøter i regi av Grimstad Næringsforening og kommunen.

Oppmålingstjenester

Oppmålingstjenesten har hatt et normalår. Enheten hadde sommeren 2015 tilsyn fra Statens Kartverk. Kartverket registrerte to avvik og en merknad. Avvikene ansees for lukket. Alderssammensetningen blant de ansatte er høy. Trolig fratrer alle medarbeiderne på grunn av naturlig avgang i løpet av 2017 og 2018.

Kommunens eiendomsmasse

I 2016 har det vært fokus på utarbeidelse og oppfølging av kommunestyresak effektivisering i bygg- og eiendomstjenesten. I tillegg er det vedlikeholdsstrategi for kommunens bygningsmasse. Det jobbes løpende vedlikeholdsplaner for å ivareta et verdibevarende vedlikehold av kommunens bygningsmasse innenfor de midler som blir tilført hvert år. På vedlikehold er det blitt gjort mye godt vedlikehold med egne midler,

reinvesteringsmidler og tiltakspakke som kom for 2016.

Driften har i 2016 gått uten de helt store uforutsette hendelsene, med unntak av økte kostnader på nettleie og vaktutrykninger. Energimerking av formålsbygg er ferdig, med unntak av Dømmesmoen som utføres våren 2017. Prosjektstillingen med eget EOS (energioppfølgingssystem) kontor viser innsparinger på energiforbruket, og store deler av økt nettleie ble dekket inn av besparte strømkostnader.

Renholdstjenesten har i 2016 hatt et godt driftsår. Høydepunktet i 2016 var at renholdstjenesten mottok fylkets IA-pris for et godt arbeid med å skape og videreutvikle et inkluderende arbeidsliv. Renholdstjenesten har jobbet systematisk for å være en god IA-arbeidsplass - stikkord er medarbeiderskap og arbeidsglede.

Grimstad kommune er blitt programkommune gjennom Husbankens kommuneprogram, og inngikk avtale på dette i perioden 2016 til 2019. Dette innebærer et godt samarbeid med Husbanken og en handlingsplan for fireårsperioden. Det innebærer også en aktivitetsplan årlig frem til 2019.

Boligkontoret ble opprettet i 2016. Det har vært arbeidet målrettet med å få oversikt på boligmassen og lage gode verktøy og rutiner for oppfølging, rapportering og tildeling. 2016 har vært et krevende år for behandling av startlån. Forvaltning av midler er økt fra 33 til 50 millioner fra 2015 til 2016 uten at det er bevilget ressurser til flere ansatte på oppgaven. Dette har medført et stort arbeidspress. I løpet av 2016 mottok 719 bostander i Grimstad kommune bostøtte hele eller deler av året. Både for startlån og bostøtte er det er mye besøk for spørsmål og hjelp til å fylle ut søknad. Boligkontoret er en vellykket etablering, men det er stort press på arbeidsoppgavene her.

Kommunaltekniske tjenester

I 2016 har det vært reduksjoner i drift og vedlikehold av kommunens veier ettersom budsjettet ble for 2016 redusert med kr. 1,5 mill. I vinter ble det holdt en adskillig lavere standard på brøyting og strøing enn normalt. Dette har også gjort seg gjeldende for sommervedlikeholdet. Stramme budsjetterammer

resulterer i forfall på kommunens veier. I tillegg brukes en del ressurser til å hjelpe med diverse arrangementer i byen. Dette går ut i hovedsak ut over drift og vedlikehold av veier.

I 2016 er det bygd fortau langs Frivoldveien på nedsiden av Ekelunden, fortau langs Rorestranda, nytt busstopp ved rundkjøringen opp til Jappa skole og busstopp i Myråsen byggefelt. Regulering av gang/sykkelvei fra Fjæreveien og gjennom Frivolddalen samt gang/sykkelvei langs Østerhusmonen fra Mollandsveien til Bibelskolen pågår.

I Arresten ble bommene satt i drift rett etter påske. Det er fremdeles lite belegg i parkeringshuset, også i sommer. Dette medførte lite inntekter på parkering. Det var gratis parkering i Arresten i desember. Parkeringsplassene ute har imidlertid forholdsvis godt belegg.

Jervs spill i 1. divisjon medfører at det legges mye ressurser i å holde gressmatta på Levermyr i god stand.

Båten til skjærgårdstjenesten tippet rundt i havneområdet i sommer, og ble dermed satt ut av drift for resten av sesongen. Det ble satt inn en erstatningsbåt, som ble benyttet frem til høsten. Ingen personer ble skadet i forbindelse med uhellet.

Brann- og feiertjenesten

2016 har vært et år innenfor en normalsituasjon og ingen ekstraordinære hendelser har oppstått. Enheten driver godt både innen det brannforebyggende arbeidet og med kompetanseoppbygging gjennom kurs og øvelser.

Enheten ble, i likhet med resten av landets brannvesen, viet oppmerksomhet fra arbeidstilsynet gjennom tilsyn og om arbeidet med ren/skitten sone og redusert eksponering av kjemisk helsefare. Tilsynsrapporten konkluderte med ett avvik på manglende allmennventilasjon på brannstasjonsbygningen. Dette er viktig arbeid for å redusere kreftfaren blant enhetens ansatte.

Gjennom året har det vært fokus på alarmmottak og arbeid med trygghetsalarmer. Dette går i noen tilfeller utover nødvendig trening og må vies oppmerksomhet. Videre er belastningen på hvilende vakt så stor at det må gjøres endringer for å tilfredsstille at driften er innenfor gjeldene tariffbestemmelser.

Ressursbruk

Plan-, miljø og landbruksenheten, byggesakshenheten og brann- og feiertjenesten er i økonomisk balanse i 2016. Oppmålingsenheten har et negativt resultat på kr. 261 000. Dette skyldes sviktende inntekter, men den vesentligste delen av inntektssvikten er arbeid som er utført i 2016 og som blir fakturert jan/feb. 2017.

Bygg- og eiendomstjenesten har merinntekter på netto 2,9 mill. kr. Dette skyldes i mye aktivitet på prosjekter og inntekter fra selvkostområdet. Netto lønnsutgifter viser et mindreforbruk på 1,6 mill. Dette forklares ved noe mindre innleie ved sykdom og vakante stillinger i perioder. På andre driftsutgifter har vi et merforbruk på -2,2 mill. kr. Dette skyldes i hovedsak en del uforutsett vedlikehold på service og reparasjoner av tekniske installasjoner. Netto resultat viser et mindre forbruk på 2,45 mill. kr. Dette er et godt resultat for bygg- og eiendomstjenesten og kunne vært brukt til manglende vedlikehold. Det har ikke vært administrativ kapasitet til å iverksette ytterligere vedlikeholdstiltak. Ekstraordinært vedlikehold finansiert av tiltaksmidler er gjennomført i henhold til kommunestyrevedtak.

Kommunaltekniske tjenester har et betydelig negativt resultat i 2016 på 5,8 mill. kr. Av dette er 5,47 mill. kr manglende parkeringsinntekter, noe det er rapportert om både i 1 og 2 tertial. I tillegg er det et merforbruk på 852 000 kr til grunnerverv langs Sømsveien. Dette var ikke budsjettet. Idrett har merutgifter på kr. 493 000. Årsaken til dette er økte utgifter på Levermyr.

Sektorens målsetninger for budsjett 2016

Nr	Mål	Beskrivelse	Status
1	Slutføre arbeid med planprogram for kommunedelplan for samferdsel i sentrum til politisk behandling i løpet av våren 2016	Kommunestyret vedtok i kommunal planstrategi i juni 2016 at det ikke skal utarbeides egen kommunedelplan for samferdsel. I stedet skal det utarbeides torg og gatebruksplan og kommunedelplan for sentrum. Arbeidet med torg og gatebruksplan ble satt i gang høsten 2016.	
2	Være en miljøvennlig kommune	Alle kommunens virksomheter er miljøsertifisert.	
3	Tilrettelegge for selvbetjente elektroniske løsninger for innbyggere og næringslivet.	Svar Ut-tjenesten er tatt i bruk. Utover det er det ikke arbeidet målrettet med flere elektroniske løsninger.	
4	Framstå helhetlig og samordnet i møte med innbyggere og næringsliv.	Det har vært avholdt sektorsamling med fokus på intern samordning og samhandling og å stå samlet utad. Nye rutiner er etablert. Det jobbes kontinuerlig med forbedring på dette området.	

Vann- og avløpstjenester

Sektorleder – Guri Ulltveit-Moe

Økonomitall

Tall i tusen kr.	Regnskap		Budsjett		Budsjett	
	2015	2016	Oppr.	Revidert	Avvik	%
Inntekter	-69 373	-66 564	-51 987	-51 987	14 577	-28,0
Netto lønnsutg.	14 390	15 036	14 322	14 322	-714	-5,0
Andre utgifter	54 983	51 528	37 665	37 665	-13 863	-36,8
Netto resultat	0	0	0	0	0	0

På driftssiden har hovedarbeidet bestått i å redusere innlekking av overvann til spillvannsnett og lekkasjer fra drikkevannsledningene. I tillegg er flere prosjekter gjennomført.

Resultater og aktiviteter

Det har også i år vært arbeidet mye med innlekking av overvann på spillvannsnett og utlekking av vann fra rentvannsledningene. Dette er et svært tidkrevende arbeid. En stor del av feilene på både vann og avløp ligger på det private stikkledningsnett.

Det arbeides også med mange vann- og avløpsprosjekter gjennom hele året. En del av prosjektene er på planleggingsstadiet, mens for andre så har arbeidene pågått i marka. Vann og avløp fra Landvikstrand til Bakken er nå avsluttet. Det samme gjelder vann og kloakk til Støle. Kommunen har gitt tilskudd til oppdimensjonering av vannledning til Lunden i Reddal. Denne ledningen er nå ferdig. Dette medfører også at det blir bedre brannvannsforsyning i dette området. Kommunen står som eier av ledningen.

Det har også vært arbeidet med nytt kloakkrenseanlegg. Et skisseprosjekt for renseanlegget foreligger nå, og vil bli lagt frem til politisk behandling i løpet av våren. I skisseprosjektet er forskjellige renseprosesser utredet med tilhørende kalkyler. Det er også redegjort nærmere hvordan belastningen fra Smaken av Grimstad berører renseanlegget, både i forhold til størrelse og økonomi.

Arbeidet med sanering av hovedkloakkledningen langs Goosebekken fra renseanlegget og opp til Lillesandsveien er gjennomført. Dette prosjektet var først ute på anbud, men kostnadene ble adskillig høyere enn det som var budsjettet for anlegget. I stedet blir arbeidet gjennomført via rammeavtale. Slik det ser ut nå, vil prosjektet holde seg innenfor budsjettet.

Det er bygd ny fordelingskum for vannforsyningen på Egra. Dette arbeidet har tatt lang tid i planleggingsfasen, fordi grunneieren ønsker å regulere inn boliger i dette området. Arbeidet med kummen startet opp i juni, og er nå ferdig.

På Smaken av Grimstad har det også vært et samarbeid med kommunen for å få bygd et midlertidig renseanlegg ved bedriften, slik at de kan utvide kapasiteten før det er bygd nytt kommunalt renseanlegg. Arbeidene i marka startet i mai 2016. Kommunen investerer kr. 3 mill. i dette prosjektet. Anlegget er ikke kommet i ordinær drift ved årsskiftet.

Ressursbruk

Lønnsutgifter: Avviket skyldes at en prosjektstilling er belastet driftsbudsjettet i stedet for investeringsprosjekter.

Utgifter og inntekter for de selvfinansierende tjenestene balanserer ved at over/underskudd føres til fond. Resultatet for områdene er følgende (budsjettall i parentes): Vann kr. 469 000 (- 879 000), avløp kr. -75 000 (-

1 823 000), slamrenovasjon -931 000 (-303 000).

Størrelsen på fondene etter regnskapsåret 2016 (2015 tall i parentes):

- vann 7 837 000 (7 368 000)
- avløp 5 084 000 (5 159 000)
- slamrenovasjon 257 000 (1 188 000)

For personaldata vises det til årsrapporten for kommunaltekniske tjenester

Vurderinger

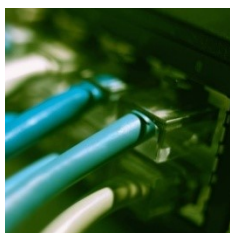
Noen av prosjektene tar lengre tid å få klargjort til bygging enn forutsatt, bl.a. fordi det kan være vanskelig å få til avtale med grunneiere, og for andre prosjekter tar det tid å vurdere alternative løsninger. En av de to ansatte som kun arbeider med prosjekter sluttet ved nyttår. En ny person

startet opp i stillingen i april. Dette har redusert kapasiteten. Selv med full bemanning har ikke kommunen kapasitet til å håndtere alle prosjektene. Det brukes derfor også konsulent på rammeavtale, for å få utført diverse oppgaver for klargjøring av prosjektene til gjennomføring. Konsulent er også med på noe prosjektgjennomføring.

Prosjektet for vann og kloakk til Støle er et samarbeidsprosjekt mellom kommunen og private utbyggere. Kommunen skal betale 2 mill, og de private utbyggerne det resterende. Det er inngått egen avtale med de private utbyggerne. Kommunen forskutterer beløpet over 2 mill. Dette skal tilbakebetales ved videre utbygging av felter på Støle. Prosjektet har blitt ca. kr. 2,4 mill. kr dyrere enn opprinnelig antatt. Dette vil bli nærmere redegjort for i sluttrapporten for prosjektet.

Enhetens målsetninger for budsjett 2016

Nr	Mål	Status
1	Redusere kostnader til drift av Rosholt vannbehandlingsanlegg.	
2	Redusere kostnader på pumping og rensing av kloakken som har nedslagsfelt i til hovedpumpestasjon Vessøya.	

Støttetjenestene

Ved Trond-Vegar Johansen

Økonomitall og personaldata

Tall i tusen kr.	2014	Regnskap 2015	2016	Endring	%	Budsjett Oppr.	Budsjett Revidert	Budsjett Avvik	%
Inntekter	-6 955	-6 955	-3 674	3 281	-47,2	-2 575	-3 380	294	-8,7
Netto lønnsutg.	32 758	32 758	35 843	3 085	9,4	35 304	36 908	1 065	0,0
Andre utgifter	18 586	18 586	19 926	1 341	7,2	15 751	17 947	-1 979	-11,0
Netto resultat	44 389	44 389	52 095	7 707	17,4	48 480	51 475	-620	-1,2

Personaldata	2014	Resultater 2015	2016	Endring	%
Faste årsverk	47,0	37,2	39,1	1,9	5,0
Brutto årsverk	70,6	46,6	48,9	2,3	4,8
Fraværspersent	4,1	4,7	6,9	2,3	

Innledning

De fleste støttetjenestene til Grimstad kommune er organisert inn i virksomhetsstyring. Virksomhetsstyring har samlet rådgivere som utgjør kommunens controllerfunksjon i ett felles fagmiljø. Formålet med å samle disse rådgiverne under en leder, kommunalsjef for virksomhetsstyring, vil være å styrke den tverrgående rådgiverkompetansen. Fagfeltene økonomi, HR og kvalitet har i tillegg sine egne fagsjefer.

Utover virksomhetsstyring består støttetjenestene av kommunikasjons- og digitaliseringsavdelingen, i tillegg til felles enhet for regnskap, lønn og arkiv/dokumentsenter (Agder kommunale støttetjenester – AKST) i samarbeid med Arendal kommune.

Avdeling for kommunikasjon og digitalisering har ansvar for kommunens fellestjenester, politisk sekretariat, lederstøttefunksjon, kommunikasjons- og informasjonstjenester, den kommunale IKT-virksomheten, betjening av publikumshenvendelser og henvendelser via telefon/sentralbord/epost

Aktiviteter og resultater

Virksomhetsstyring

Virksomhetsstyring har i 2016 hatt høy aktivitet. I tillegg til ordinær drift har en utarbeidet en modell for refusjon av merverdiavgift slik at

utbyggere kan benytte seg av anleggsbidragsmodellen i tillegg til justeringsmodellen når det foreligger en utbyggingsavtale. Budsjettarbeidet for 2017 ble ferdigstilt i slutten av oktober. Virksomhetsstyring har i perioden tatt initiativet til en gjennomgang av merforbruket i helse- og omsorgssektoren.

Virksomhetsstyring har i 2016 brukt mye ressurser på anskaffelse av nytt økonomisystem (ERP). Dette prosjektet er i regi av IKT Agder og er felles for alle eierne av IKT Agder. Alle eierne har bidratt med ressurser inn i dette prosjektet. For Grimstad kommune sin del har Virksomhetsstyring brukt opp mot 4 årsverk i dette prosjektet. Prosjektets formål er å anskaffe ett nytt økonomi-system til eierne av IKT Agder. Etter anbudskonkurranse ble det valgt en suiteløsning med Xledger som hovedleverandør og Blugarden, Arena og Stratsys som underleverandører. Det nye systemet er en skybasert løsning. Systemet ble satt i drift 01.01.2017.

IKT Agder har flere styringsorganer. I 2016 har Virksomhetsstyring, ved kommunalsjef, fungert som rådmann i representantskapet frem til ny rådmann var på plass i starten av oktober. I tillegg har virksomhetsstyring overtatt Grimstad kommune sin plass i programstyret. Virksomhetsstyring innehar også Grimstad kommune sin styreplass i IKT Agder og AKST.

Virksomhetsstyring er programansvarlig for lederutviklingsprogrammet «Åpen og innovativ ledelse». Det første programmet med 24 deltakere ble avsluttet i mai i år. Nytt program for 2016-2017 har blitt startet opp, og en ny gruppe ledere er i gang med å gjennomføre dette programmet.

Kemneren har 5,6 årsverk, hvorav 4,1 på skatteoppkreverfunksjonen og 1,5 på kommunale krav.

2016 har vært et utfordrende år på bemanningssiden, med 2 nye medarbeidere og en årsverksreduksjon på 0,4 årsverk fra 2015. Etter kemneren sin vurdering har dette gått greit uten nevneverdig innvirkning på innfordringens effektivitet eller kvaliteten i oppgaveløsningen. Kontoret har gjennom året hatt lavt sykefravær og god produksjon.

I 2016 er det åpnet 42 konkurser i Grimstad. Det er en økning på hele 27 konkurser fra 2015 hvor det bel åpnet 15 konkurser. Økningen må betegnes som bekymringsfull og viser med all tydelighet ringvirkningene av krisen i oljenæringen og hvordan dette påvirker tilstøtende næringer og leverandører.

Faktura- og gebyr har i 2016 analysert og prosessmodellert all fakturering i kommunen for å kunne sikre best mulig kvalitet, sikkerhet, rutiner og finne eventuelle kostnadsbesparende tiltak.

Videre er det jobbet med å tilpasse systemene for forvaltning av kommunale eiendomsgebyrer og renovasjon på grunn av store endringer som kommer i 2017

I siste halvår 2016 er det klargjort for fakturering av kommunale eiendomsgebyrer over 12 terminer fra og med 1. januar 2017. I samme periode er det gjort et arbeide med å sikre integrasjonen mellom fagsystemer og nytt økonomisystem for å sikre kvalitet på fakturering i nytt system.

Det er inngått flere nye rammeavtaler innenfor drift- og vedlikehold av kommunens eiendomsforvaltning, reguleringstjenester, farmasøytjenester, kontorrekvisita mfl. Det er også gjennomført konkurranse om leieavtale for oppføring og drift av idrettshall i regi av

idrettslaget Imås. Opplæring, endring og tilpasning av kommunens anskaffelsesrutiner til ny anskaffelseslov påbegynt i siste del av året. Ny anskaffelseslov trådte i kraft 1.1.2017.

Kommunens forsikringer anskaffes etter de minstekrav og bestemmelser som følger av lov, forskrift, og arbeidslivets avtaleverk. Konkurranser om forsikringsavtalene gjøres fortløpende for å sikre de beste betingelser og priser i markedet. Kommunens anskaffelse av forsikringer gjøres i samarbeid med Kommunalt forsikringsfellesskap (32 kommuner) og det regionale forsikringssamarbeidet i Aust-Agder.

Kommunikasjons- og digitaliseringsavdelingen

Kommunikasjon og digitalisering (KD) jobber for å ta ut gevinster av digitaliseringsarbeidet. I tillegg har det vært jobbet med bredbåndsutbygging i hele kommunen, og for å få bedre mobiltelefondekning på rådhuset. Kursrommet på Dømmesmoen har blitt forbedret, og det er installert nytt AV-utstyr i kommunestyresalen.

I mars ble det den nye nettportal-løsningen tatt i bruk. Flere medarbeidere fra avdelingen jobbet med etterarbeid og for å i størst mulig grad tas imot den nye løsningen. Medarbeidere har også deltatt prosjekter og interkommunalt samarbeid/nettverk, blant annet har en av medarbeiderne en nøkkelrolle i innføring nytt sak-arkivsystem. BOSS, det nye skoleadministrative systemet som er under innføring, har også krevd stor arbeidskapasitet i avdelingen.

Flere av avdelingens medarbeidere var sentrale i gjennomføring av program til Grimstads 200-årsjubileum.

Kommunikasjons- og digitaliseringsavdelingen har ansvaret for koordinering av samarbeidet med fadderstyret ved UiA, der det jobbes for at Grimstad kommune skal bli en bedre vertsby for Universitetet i Agder (UIA). For studiestart 2016 gjennomførte kommunen flere velkomstarrangement, blant annet båttur, «hei på deg»- en annerledes guiderunde. I tillegg var vi representert sammen med ordfører for å dele ut grimstadvann på «Pub-ræset»

Politisk sekretariat hadde i 2016 i tillegg til forberedelse til valg 2017 og daglig drift en midlertidig stillingsressurs på 0,2 årsverk for å "rydde" i kommunens legater. Dette arbeidet har mer enn halvert antall legater som kommunen har administrasjonsansvar for.

Agder kommunale støttetjenester (AKST)

Agder kommunale støttetjenester (AKST) er en § 27-virksomhet som etter politisk vedtak ble skilt ut fra Arendal og Grimstad kommune 1.1.2015. Virksomheten har 41 årsverk og 47 ansatte som utfører lønn, regnskap og arkiv tjenester for begge kommuner. Daglig leder rapporterer til eget styre som består av Bente Rist fra Arendal kommune, Trond-Vegar Johansen fra Grimstad kommune samt Tron-Atle Karlsson som er ansattrepresentant. Styret møtes en gang i måneden.

I løpet av 2016 har Grimstad og Arendal kommuner byttet sak/arkivsystem. I denne prosessen har AKST bidratt med ressurser i prosjektet. AKST er blitt frikjøpt med 15% av faglederstilling i denne perioden. Prosjektet har krevd veldig mye mer enn frikjøpet og har påvirket driften av arkivet. Innføringen har vært en suksess, men vil alltid være krevende for organisasjonene, også for AKST. Nye rutiner og arbeidsmåter medfører en del merarbeid samtidig som det er stor pågang fra ansatte i kommunene. Grimstad kommune har i 2016 arbeidet med å lukke pålegg fra Statsarkivet som de fikk etter tilsyn i november 2015. Lukkingen har vært organisert som et prosjekt i

Grimstad kommune med deltakelse fra AKST og innleid konsulenthjelp fra Aust-Agder Museum og Arkiv. Sluttrapport ble levert Statsarkivet januar 2017. Arendal kommune har i november 2016 hatt tilsyn fra Statsarkivet. Her etableres det et prosjekt i 2017 tilsvarende det Grimstad gjennomførte i 2016.

Etablering av prosjekt nytt ERP-system har vel vært det som har preget AKST mest i løpet av 2016. Her har virksomheten bidratt med fire personer i prosjektet i tillegg til daglig leder som sitter i prosjektstyret. En hel ressurs er blitt frikjøpt i forbindelse med nytt ERP-system. Nytt system ble innført 01.01.2017. Det har vært svært krevende å ha fire personer sentralt i prosjektet samtidig som regnskapsavslutning, men regnskapene ble levert i tide for Grimstad kommune.

Ressursbruk

Støttetjenestene hadde i 2016 et merforbruk på 0,6 millioner kroner. Dette merforbruket er i all hovedsak knyttet til rekruttering av ny rådmann.

Antall faste årsverk har i perioden økt med 1,9 stillinger. Dette skyldes omrokkinger på rådhuset samt ansettelse av næringssjef.

Fraværsprosenten i støttefunksjonen har steget med 2,3 % fra 2015 til 2016. Dette skyldes at vi har hatt flere sykmeldinger av langvarig art. Ingen av sykmeldingene er relatert til arbeid eller arbeidsmiljø. Det forventes at denne sykefraværsprosenten vil gå ned igjen i 2017.

Fellesområdet

Økonomi

Tall i tusen kr.	2014	Regnskap 2015	2016	Endring	Budsjett Opprinnelig	Budsjett Revidert	Budsjett Avvik
Inntekter	-822	-2 386	-5 692	-3 306	-4 110	-3 825	1 867
Netto lønnsutg.	4 243	10 607	8 167	-2 440	29 308	13 451	-5 284
Andre utgifter	28 173	30 924	30 994	70	31 306	31 083	-89
Netto resultat	31 593	39 145	33 469	-5 676	56 504	40 709	-7 242

Fellesområdet inneholder områder og poster som er felles for hele kommunen og som ikke klart kan henføres til noen spesiell sektor eller tjenesteenhet. Kommunens fellesområde omfatter politikere, felles IKT, interkommunalt samarbeid for revisjon, kontrollutvalg, personalforsikringer, reformlæringer etc. Budsjettet for fellesområdet er i hovedsak basert på en videreføring av dagens aktivitetsnivå og tidligere vedtatt handlingsprogram.

Ressursbruk

Kommunestyret vedtok en økonomisk ramme på 56,5 mill. kroner til fellesområdet. En av de største og sentrale postene for fellesområdet er lønnsoppgjøret, som for 2016 utgjorde kr 16,2 mill. Når det gjelder lønnsoppgjør er kommunens avdelinger, enheter og sektorer kompensert med lønnsoppgjøret for 2015, og effekten av dette er lagt inn i budsjettrammen til enhetene i 2016. Det er i løpet av 2016 overført årets konsekvens av årets lønnsoppgjør til enhetenes driftsbudsjett.

Det er budsjettregulert 16,2 mill. kroner fra fellesområdet til enhetenes lønnsbudsjett i den forbindelse.

Fellesområdet hadde samlet i 2016 et mindreforbruk på kr 7,2 mill.

En av hovedårsaken til fellesområdets mindreforbruk er lønnsoppgjøret 2016. Det blir avsatt midler for å gjennomføre et lønnsoppgjør

etter føringene i statsbudsjettet. 2016 var et mellomoppgjør, og resultatet av lønnsoppgjøret ble mindre enn antatt.

Rydding i tidligere års refusjonskrav sykepenger resulterte i en netto inntektsføring. Videre resulterte avregningen for kommunens selvkostområde en overføring som var høyere enn budsjettet.

Reformlæringer fikk et mindreforbruk som skyldes blant annet langtidsfravær med sykelønnsrefusjoner, en reduksjon i stillingsprosent, samt et par kontrakter hvor læretiden har blitt forkortet i forhold til opprinnelig læreløp pga. godkjenning av tidligere praksis. En lærling sa selv opp sin læreplass.

Felles IKT har også et mindreforbruk, som skyldes avregningen fra IKT Agder IKS.

Finansområdet

Ved økonomisjef Helge Moen

Økonomi

Tall i tusen kr.	2014	Regnskap 2015	2016	Endring	%	Opprinnelig	Budsjett Revidert	Avvik	%
Inntekter	-1 255 469	-1 293 945	-1 386 615	-92 670	7,2	-1 303 773	-1 323 163	19 388	1,5
Netto lønnsutg.	-129	-10 845	-8 097	2 748	-25,3	10 600	10 280	320	-3,0
Andre utgifter	212 799	231 731	279 244	47 513	20,5	197 327	196 270	1 057	0,5
Netto resultat	-1 042 799	-1 073 060	-1 115 468	-42 409	3,9	-1 048 845	-1 062 413	10 647	-1,0

Kommunens finansområde består i hovedsak av frie inntekter (skatt, rammetilskudd og inntektsutjevning), netto renter (renteutgifter, renteinntekter og kompensasjonstilskudd fra Husbanken til tidligere investeringer innen skole, sykehjemsplasser, omsorgsboliger og kirkebygg), avdrag, eiendomsskatt, utbytte fra Agder Energi, mva-kompensasjon, pensjons-/lønnskostnader og til sist enkelte mindre poster som bankgebyrer osv. I tillegg sluttregnskapsføres kommunens samlede årsresultat på finansområdet.

Kommunens årsresultat er bokført under utgifter med 49,3 mill. kr

Kirke- og trossamfunn

Økonomi

Tall i tusen kr.	2014	Regnskap 2015	2016	Endring	%	Budsjett Opprinnelig	Budsjett Revidert	Budsjett Avvik	Budsjett %
Inntekter	-861	-969	-1043	-74	7,6	0	0	1043	0,0
Netto lønnsutg.	0	0	0	0	-	0	0	0	0,0
Andre utgifter	17 674	18 420	18804	384	2,0	17 526	17 526	-1277	-7,3
Netto resultat	16 812	17 451	17761	310	1,7	17 526	17 526	-234	-1,3

Området omfatter kommunens overføringer til kirkelig fellesråd i medhold av kirkelovens § 15 til drift av kirker og kirkegårder. Området omfatter i tillegg kommunens overføringer til andre tros- og livssynssamfunn. Størrelsen på disse overføringene er etter nærmere lovbestemmelser avledet av budsjettrammen til kirkelig fellesråd.

Ressursbruk

Kommunestyret vedtok en økonomisk ramme på 17,5 mill. kroner til kirke- og trossamfunn i Grimstad. Dette er overført til organisasjonene i henhold til gjeldene reglement. Det er et budsjettavvik på -0,2 mill. kroner i 2016. Årsaken til dette er at medlemstallet i andre trossamfunn har økt mer enn medlemstallet i Den norske kirke. Dette er en situasjon som oppstår år om annet. Dette avviket er ikke kritisk for Grimstad kommune.

Vurderinger

Grimstad kommune brukte 1,6 % av netto driftsutgifter til Den norske kirke i 2016. I 2015 var forholdstallet det samme. Hvis vi ser på utviklingen over tid, ser vi at Grimstad kommune og kommunene i Norge bruker en mindre andel av budsjettet til dette formålet. Årsaken til denne utviklingen er at kommunene har blitt tilført nye oppgaver de senere år. Justeres det for dette forholdet, er det en stabil overføring fra kommunen til kirke og trossamfunn.

Sammenlignes Grimstad kommune med KOSTRAS kostnadsgruppe 13 og landet for øvrig, bruker Grimstad mer av sitt budsjett til kirke enn disse gruppene.

Netto driftsutgifter, kirke, i prosent av totale netto driftsutgifter					
	2012	2013	2014	2015	2016
Grimstad	1,6	1,5	1,5	1,6	1,6
Kostragruppe 13	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
Landet (u Oslo)	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2

Stikkordsregister

A

Agder Energi	112
Aktivitetstilbud	98
AMU	48
arbeidsgiverpolitikk	41
arkivplan	32
Arresten	58; 102; 104
Aust-Agder fylkeskommune	55; 76
Aust-Agder Museum og Arkiv	110
avdrag på lån	23
Avdrag på lån	23
avsetning	24; 73
avskrivninger	23; 26

B

barnehage	17
barnehagedekning	34; 80
barnevernet	50; 53
bedriftshelsetjenesten	46; 47; 48
Befolkningsutvikling	3; 19
beredskap	33
Berge Gård	10; 87; 94; 95; 98
bestillerenheten	87
Bestillerenheten	88; 94
betalingsforpliktelser	27
bibliotek	7; 16; 21; 58; 69; 83
bredbåndsutbygging	62; 109
brutto årsverk	5
Brutto årsverk	44; 72; 74; 87; 102; 108
byggesaksbehandling	11
byggesaksutvalg	31

C

Campus Grimstad	55
Charlottenlund	87

D

delegeringsreglement	31
deltidsstillinger	36; 39
demens	87; 96
Dialogplassen	47
disposisjonsfond	5; 21; 22; 24; 27
driftsbudsjett	111
driftsinntekter	21; 22; 26; 27; 28
driftsutgifter	26; 113

Drottningborg	73; 74
---------------------	--------

Dømmesmoen	12; 53; 62; 92; 103; 109
------------------	--------------------------

E

eiendomsskatt	9; 26; 112
Ekelunden	10; 59; 87; 104
enslige mindreårige flyktninger	49; 51; 52; 53; 92
ePhorte	31
ERP-system	61; 110
Etablerersenteret	55

F

faste årsverk	5; 43; 44; 74; 95; 110
Fevik skole	79; 83
Feviktun	59; 87; 92; 94; 95; 97; 98
finanskostnader	5; 23; 25
Fjære barneskole	74; 79
Fjære ungdomsskole	74; 79
flerbrukshall	7
flyktningarbeidet	50; 51
flyktninger ..	14; 21; 44; 48; 49; 50; 51; 52; 53; 73; 85; 87; 88; 92; 93; 94; 95
fravær	44; 46; 47; 93; 95
frivillige organisasjoner	71
frivillighetssentral	96; 98
Frivolltun	69; 83; 87; 92; 93; 95; 101

G

gjennomsnittlig stillingsstørrelse	36
Grimstad kirke	69
Grimstad kulturhus	16; 70; 83
Grimstad Næringsforening	54; 55; 103
Grimstad ungdomsskole	74
Grom	87; 89; 93; 98
Groos	11
grunnskole	21; 72; 75; 85
gruppestørrelse	75

H

handlingsprogrammet	59
heldøgns omsorgsboliger	87; 89
helse- og omsorgssektoren	35; 36; 42; 44; 46; 88; 108
helsestasjonen	10
helsesøster	12; 53; 88; 92; 95
helsetjenesten	50; 53; 87; 88; 95
Hesnes Montessoriskole	73; 74

hjemmetjenesten	66; 87; 89; 90; 98; 101
HMS	47; 48
Holviga skole	53; 72
Husbanken	5; 29; 50; 103; 112
hverdagsrehabilitering	66; 88

I

IA-avtale	46
IA-bedrift	35; 39; 46
Ibsenmuseet	69
IKT Agder	32; 61; 108; 109; 111
innovasjon	41; 45; 91
inntektsutjevning	5; 22; 23; 25; 112
Inntektsutjevning	22
integrering	3; 14; 49; 50; 51; 52; 73; 83; 85; 86
integreringstilskudd	50; 73
internkontroll	3; 31; 79

J

Jappa skole	51; 58; 77; 79; 104
Jobbsentralen	51; 53; 88; 93; 94
jubileum	14; 16

K

Kjøkkentjenesten	88; 94
klima	103
Klimaregnskapet	63
kommunale boliger	50
Kommunebarometeret	21
kommuneplan	3; 17; 39
kommunestyret. 7; 11; 17; 27; 31; 32; 34; 45; 50; 55; 58; 59; 68; 71; 78; 102	
kompetanse. 7; 11; 33; 41; 53; 78; 79; 86; 87; 91; 94; 96; 97; 101	
korttidsplasser	88; 98; 101
KOSTRA	5; 26; 27; 75; 81; 84
kriseledelsen	33
Kultur- og miljøutvalget	8; 12
kultur- og oppvekstsektoren	35; 42; 73
Kulturnatt	69
kulturpris	12; 16
kulturtjenesten	72
kvalifiseringstjenesten	12; 50; 72; 74; 93
KØH	87; 93; 94; 97; 101

L

Landvik skole	58; 72; 79; 80
lederutviklingsprogrammet	45; 109
Levermyr	58; 66; 104
likviditet	27
lærertetthet	78
læringer	44; 45

lønnskostnader	25; 112
Lønnsrefusjoner	23
lånegjeld	5; 29
lånegjeldsgrad	21

M

merverdiavgift	24; 108
Miljøfyrtårnsertifiseringen	103
Myrsvingen	50; 52; 58

N

NAV	23; 25; 46; 47; 50; 51; 52; 87; 88; 93; 94; 95
nedsatt funksjonsevne	8; 35; 39; 40; 47; 48; 59
netto driftsresultat	21; 22; 26
Nettoinnflytting	19
nettsider	16; 33; 62
Næringsutvikling	17; 54

O

omstilling	45; 99
Oppmålingstjenesten	103
organisasjonskultur	41
organisasjonsstruktur	42

P

parkering	58; 104
pensjonsordninger	24
personalbudsjett	43
planstrategi	11; 102; 105
psyisk helse	17; 87; 93; 98
Public 360	31; 61

R

Raet nasjonalpark	12; 16; 55
rammetilskudd	5; 25; 26; 112
Rammetilskuddet	22
Regionalt næringsfond	55
regnskapsresultat	23; 24; 73; 80
renovasjon	11; 21; 109
renteinntekter	5; 23; 24; 25; 112
Renteinntekter	23
resultatgrad	21; 22; 26
risikovurderinger	32
Rusomsorgen	10
Ruta	7; 69; 70

S

samfunns- og miljøsektoren	10; 68
selvfinansierende tjenester	5; 29
sentrumsbarnehage	59

skatteinntekter	22; 23; 26
skoleadministrativt system.....	61
skolestrukturen	11
sosialtjenesten	59; 87; 95; 98
spesialundervisning	73; 74; 75; 86
statsbudsjettet	23; 92; 111
støttekontakter	93
støttetjenestene.....	108
sykefravær.....	5; 44; 45; 46; 74; 93; 98; 109
sykkelby	102
Sysselsetting	54

T

tilsyn med arkivene	32
trafiksikker kommune.....	14; 16
turistkontoret	70; 83

U

Universitetet i Agder.....	17; 33; 55; 91; 110
utdanningsnivå	34
utgiftsutjevning.....	22
utslipp	63; 65; 66

V

veilednings- og utviklingstjenesten	72
velferdsteknologi	88; 91; 98; 99; 101
verdier	3; 4; 7; 41; 45
videreutdanning	39; 73; 78; 81
virksomhetsstyring	32; 108; 109

Ø

Østre Agder	3; 55; 57; 94; 96; 97
øyeblikkelig hjelp-senger	97

